1 priedas. Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos priemonės „LEADER programa“ veiklos srities „Parengiamoji parama“ įgyvendinimo taisyklių, taikomų projektams, skirtiems 2023–2027 metų vietos plėtros strategijoms parengti, 3 priedas

(Kaimo vietovių VPS forma)

VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

Vietos veiklos grupės pavadinimas:	Biržų rajono vietos veiklos grupė
Vietos plėtros strategijos pavadinimas:	Biržų rajono kaimo vietovių vietos plėtros strategija 2025-2029 m.
Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo laikotarpis:	2025-2029 m.
Ar keičiasi VPS įgyvendinimo teritorija lyginant su 2014-2020 m.?	☐ Taip ☒ Ne
Teminė VPS	☒ Taip ☐ Ne
VPS tema	**Gerųjų iniciatyvų, didinančių socialinę įtrauktį, stiprinimas**

VPS data:	2023-04-11
VPS versija:	Rengiamoji Nr. 1

EUROPOS ŽEMĖS ŪKIO FONDAS KAIMO PLĖTRAI:
EUROPA INVESTUOJA Į KAIMO VIETOVES

TURINYS

I SKYRIUS: KAS MES ESAME? (VVG TERITORIJOS SITUACIJOS ANALIZĖ IR POREIKIAI) 4

1. VVG TERITORIJOS SITUACIJOS IR POREIKIŲ ANALIZĖ 4
1.1. Trumpas VVG pristatymas 4
1.2. Pagrindiniai VVG teritorijos duomenys 5
1.3. VVG teritorijos išskirtinumas ir identitetas 7
1.4. VVG teritorijos gyventojų nuomonė apie VVG teritorijos situaciją ir poreikius 7
1.5. VVG teritorijos socialinė situacija (įskaitant informaciją apie skurdo riziką ir socialinę atskirtį patiriančius asmenis ir (arba) jų grupes) 9
1.6. VVG teritorijos ekonominė situacija 18
1.7. VVG teritorijos socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai 25
1.8. VVG teritorijos gamtos išteklių analizė 33
1.9. Papildoma informacija 39
2. VVG TERITORIJOS STIPRYBĖS, SILPNYBĖS, GALIMYBĖS IR GRĖSMĖS (SSGG) 39
3. VVG TERITORIJOS POREIKIAI IR JŲ PAGRINDIMAS 41
3.1. VVG teritorijos poreikių sąrašas 41
3.2. VVG teritorijos poreikių pagrindimas 42
4. VPS TEMOS PAGRINDIMAS (PILDOMA TEMINĖMS VPS) 49
5. VVG PRISTATYMAS IR VERTYBĖS, VVG TERITORIJOS VIZIJA IKI 2030 M. IR VVG MISIJA 50
5.1. Apibendrinta informacija apie VVG 50
5.2. Apibendrinta informacija apie VVG kolegialaus valdymo organo sudėtį 50
5.3. Informacija apie VVG kolegialaus valdymo organo kompetencijų įvairovės užtikrinimą 51
5.4. VVG vertybės 52
5.5. VVG teritorijos vizija iki 2030 m. 52
5.6. VVG misija 52

II SKYRIUS: KO MES SIEKIAME? (VPS TIKSLAI, RODIKLIAI IR SIEKIAMI POKYČIAI) 53

6. VVG TERITORIJAI AKTUALŪS BŽŪP TIKSLAI 53
7. KIEKYBINIAI VPS TIKSLAI 54
7.1. VPS produkto ir rezultato rodikliai iki 2029 m. 54
7.2. Metinės rodiklių reikšmės 55
8. POKYČIAI, KURIŲ SIEKIAMA VVG TERITORIJOJE (KIEKYBINĖ IŠRAIŠKA) 56
9. APIBENDRINTA INFORMACIJA APIE VPS 59

III SKYRIUS: KAIP MES PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS? (VPS PRIEMONĖS, FINANSINIS PLANAS, ĮGYVENDINIMO ORGANIZAVIMAS IR VALDYMAS) 60

10. VPS PRIEMONĖS 60
10.1. VPS priemonių sąrašas 60
10.2. VPS priemonių sąsajos su BŽŪP tikslais 60
10.3. VPS priemonių sąsajos su VVG teritorijos poreikiais 61
10.4. VPS priemonių aprašymas 62
10.5. VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS) 87
10.6. VPS priemonių rezultato rodikliai 87
11. PRELIMINARUS VPS ĮGYVENDINIMO PLANAS 87
12. VPS FINANSINIS PLANAS 88
12.1. VPS išlaidos pagal išlaidų kategorijas ir priemonių rūšis 88
12.2. Metinis VPS išlaidų planas 89
13. ES IR NACIONALINIŲ HORIZONTALIŲJŲ PRINCIPŲ IR PRIORITETŲ ĮGYVENDINIMAS 90
13.1. Subregioninės vietovės principas 90
13.2. „Iš apačios į viršų“ principas 91
13.3. Partnerystės principas 93
13.4. Bendradarbiavimo principas 94
13.5. Inovacijų principas 95
13.6. Jaunimas 97
13.7. Lyčių lygybė ir nediskriminavimas 99
14. VPS VIEŠINIMO IR VVG TERITORIJOS GYVENTOJŲ AKTYVUMO SKATINIMO VEIKSMAI 100
14.1. Informacija apie VPS viešinimą ir derinimą su visuomene VPS rengimo metu 100

14.2. VPS viešinimo ir VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo strategija VPS įgyvendinimo metu 100
15. VPS ĮGYVENDINIMO VIDAUS VALDYMO, STEBĖSENOS IR VERTINIMO SISTEMA 102
15.1. VPS įgyvendinimo vidaus valdymo, stebėsenos ir vertinimo sistemos apibūdinimas 102
15.2. VPS įgyvendinimo vidaus valdymo, stebėsenos ir vertinimo funkcijos pagal subjektus 105

IV DALIS: VPS PRIEDAI 109

I skyrius: Kas mes esame? (VVG teritorijos situacijos analizė ir poreikiai)

1. VVG teritorijos situacijos ir poreikių analizė

1.1. Trumpas VVG pristatymas

Biržų rajono vietos veiklos grupė (toliau – VVG) – Biržų rajono teritorijoje (išskyrus Biržų miestą) veikianti, partnerystės principu savo veiklą grindžianti organizacija, kuri jungia pilietinės visuomenės, verslo ir viešojo administravimo sektorių atstovus.

Šešių narių (steigėjai: Vaidotas Butkevičius, Aidas Glemža, Gražina Samulionienė, Steponas Staškevičius, Nijolė Šatienė, Kristina Undzėnienė) steigimo iniciatyvinė grupė 2004 m. liepos 13 d. susirinko įkurti VVG (įsteigimo data 2004 m. rugpjūčio 30 d.).

VVG teritorija – Biržų rajonas išskyrus Biržų miestą, kurią sudaro septynios seniūnijos. VVG teritorija nuo 2004 m. nepakito.

VVG narių skaičiaus pokytis:

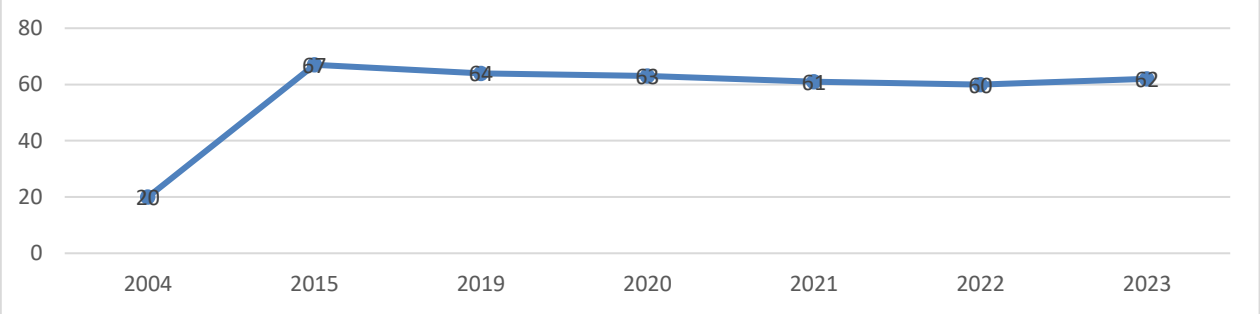

***1 pav.* VVG narių pokytis 2004-2023 m.**

Asociacija užsiėmė tolimesne VVG formavimo veikla, pritraukdama visas aktyvias, su kaimo plėtra susijusias vietos organizacijas. Įvairių rajono organizacijų ir bendruomenių atstovai buvo deleguoti atstovauti savo organizacijas vietos veiklos grupės darbe. VVG steigimo metais VVG sudarė 20 narių ir nuo to laiko narių skaičius nuolat augo. 2015 m. narių skaičius pasiekė savo piką ir per paskutinius penkis metus narių vidurkis siekė 62 nariai. Nuo steigimo narių skaičius išaugo 3,1 karto (1 pav.).

Biržų rajono VVG valdymo schema (2 pav.):

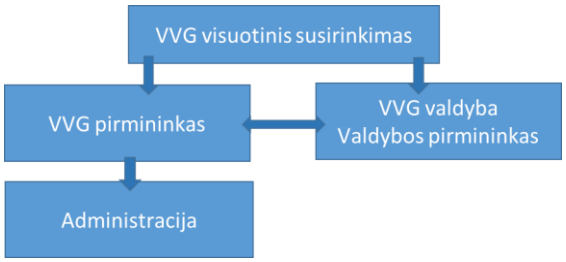

***2 pav.* VVG valdymo schema**

Aukščiausias VVG organas yra VVG narių visuotinis susirinkimas, kuris VVG valdybos yra šaukiamas ne rečiau kaip kartą metuose. Visuotiniame VVG narių susirinkime vieno sprendžiamo balso teisę turi kiekvienas VVG narys. Neeilinis VVG visuotinis narių susirinkimas gali būti šaukiamas VVG valdybos sprendimu arba jei to raštu reikalauja daugiau kaip pusė VVG narių.

VVG valdyba yra kolegialus valdymo organas, vadovaujantis VVG veiklai tarp VVG narių susirinkimų. Jos darbui vadovauja VVG pirmininkas. Valdyba renkama ne mažiau kaip iš vienuolikos VVG narių trijų metų laikotarpiui. Valdybos narių kadencijų skaičius ribojamas. VVG valdyba yra pavaldi VVG narių susirinkimui ir atlieka visas jo pavestas funkcijas. VVG valdybos darbo tvarką

nustato jos priimtas VVG valdybos darbo reglamentas (Valdybos darbo reglamentas paviešintas www.birzuvvg.lt).

VVG pirmininkas renkamas iš VVG valdybos narių, ji renka VVG visuotinis narių susirinkimas arba jo pavedimu VVG valdyba. VVG pirmininkas renkamas trijų metų laikotarpiui. VVG pirmininko kadencijų skaičius ribojamas.

VVG narių ir VVG kolegialaus valdymo organo narių kompetencijos:

VVG nariai – aktyvūs įvairaus išsilavinimo visuomeniniai veikėjai (t.y. įvairių nevyriausybinių, bendruomeninių organizacijų pirmininkai ar nariai), taip pat privačių įmonių vadovai, patyrę ūkininkai, kiti smulkaus ir vidutinio verslo dalyviai, viešojo administravimo sektoriaus vadovai ir darbuotojai. VVG nariai ir valdybos nariai aktyviai įsitraukia į Biržų rajono vietos plėtros strategijos rengimą ir įgyvendinimą bei dalijasi patirtimi dalyvaudami susirinkimuose, posėdžiuose ar įvairiuose susitikimuose.

1.2. Pagrindiniai VVG teritorijos duomenys

VVG atstovaujama teritorija - Biržų rajono savivaldybės teritorija išskyrus Biržų miestą. Biržų rajono savivaldybė - labiausiai į šiaurę nutolusi Lietuvos savivaldybė, Panevėžio apskrityje, pasienyje su Latvijos Respublika. Biržų rajono savivaldybės teritorija rytuose ribojasi su Rokiškio rajono, pietryčiuose su Kupiškio rajono, pietuose su Panevėžio rajono, vakaruose su Pasvalio rajono savivaldybėmis.

Biržų rajono VVG teritorija suskirstyta į septynias seniūnijas: Nemunėlio Radviliškio, Pabiržės, Pačeriaukštės, Papilio, Parovėjos, Širvėnos, Vabalninko (3 pav.).

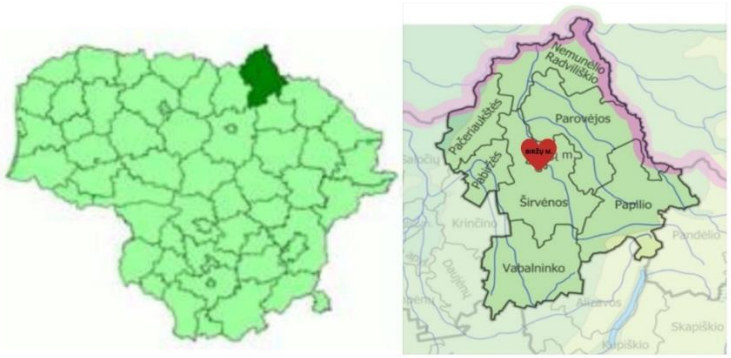

***3 pav.* Biržų rajono savivaldybės geografinė padėtis,**
Biržų rajono VVG teritorijos administracinis suskirstymas[1]

Biržų rajonas yra atitolęs nuo didžiųjų šalies miestų. Atstumas nuo Biržų rajono centro iki didžiųjų šalies miestų: 208 km iki Vilniaus, 180 km iki Kauno, 281 km iki Klaipėdos, 101 km iki Šiaulių ir 68 km iki Panevėžio (R1)[2].

Biržų rajono VVG teritorijos plotas siekia 1459,7 kv. km[3], kuriame 2021 metų gyventojų surašymo duomenimis gyveno 12580 gyventojai[4].

VVG teritorijoje yra vienas miestas – Vabalninkas, keturi miesteliai – Nemunėlio Radviliškis, Pabiržė, Kuprelіškis, Papilys, 538 kaimai[5].

[1] Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016-2020 m. strateginis planas, patvirtintas Biržų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-131, www.birzai.lt
[2] Viešai prieinami duomenys Google „Žemėlapiai“ platformoje https://www.google.com/maps/
[3] Nacionalinės žemės tarnybos prie LR Žemės ūkio ministerijos duomenys, www.nzt.lt
[4] Lietuvos statistikos departamento duomenys (2021 m. Gyventojų ir būstų surašymas: gyventojai gyvenamosiose vietovėse), www.stat.gov.lt
[5] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 m. aplinkos analizė, www.birzai.lt)

Biržų rajono VVG teritorijoje daugiausiai gyventojų telkiasi gyvenamosiose vietovėse nuo 10 iki 200 gyventojų: 2021 m. 6437 gyventojai arba 51 proc. visų teritorijos gyventojų. Ankstesniais metais ši dalis buvo gerokai mažesnė: 2014 m. 6610 gyventojai arba 39 proc. visų gyventojų, 2011 m. 6648 gyventojai arba 38 proc. Gyvenamosiose vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų: 2021 m. – 5454 gyventojai arba 43 proc. visų teritorijos gyventojų, palyginus su ankstesniu laikotarpiu sumažėjo 38 proc. 2014 m. 8891 gyventojai arba 53 proc. visų gyventojų, 2011 m. 9283 gyventojai arba 54 proc. kaimuose ir viensėdžiuose iki 9 gyventojų: 2021 m. 689 gyventojai arba 6 proc. visų teritorijos gyventojų. 2014 m. 306 gyventojai arba 2 proc., 2011 m. 316 gyventojų arba 2 proc. visų Biržų rajono VVG teritorijos gyventojų. Gyvenamosiose vietovėse nuo 1001 iki 2999: 2021 metų surašymo duomenimis VVG teritorijoje nebuvo, kai tuo tarpu 2014 m. gyveno 1046 gyventojai arba 6 proc. visų gyventojų, 2011 m. 1056 gyventojai arba 6 proc., Gyvenamųjų vietovių nuo 3000 iki 6000 gyventojų Biržų rajono VVG teritorijoje nėra[6] (4 pav.).

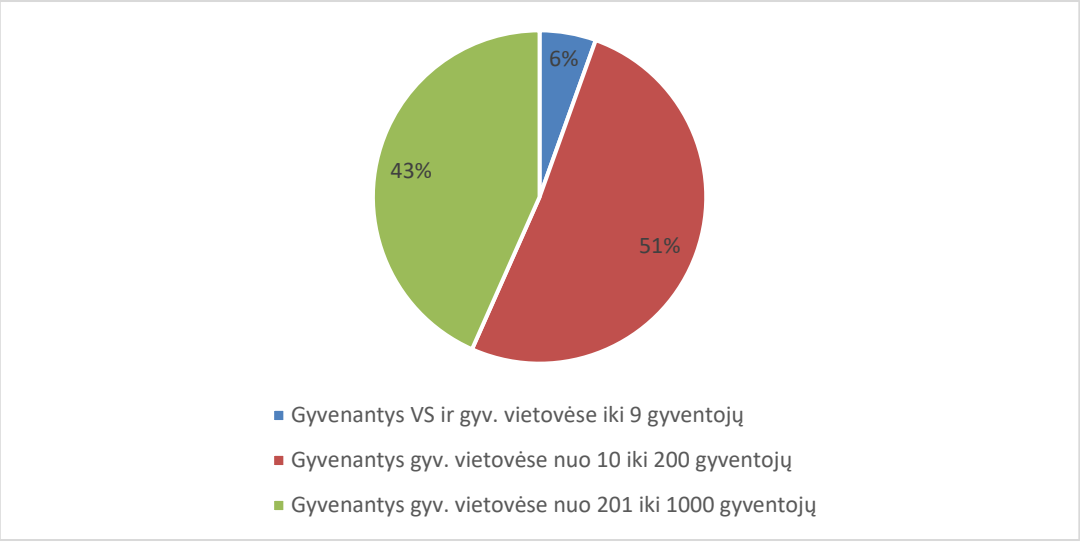

***4 pav.* VVG teritorijos gyventojų pasiskirstymas pagal gyvenamąsias vietoves 2021 m., proc.**

Pagal 2021 m. gyventojų surašymo duomenis stebimas spartus gyventojų VVG teritorijoje skaičiaus sumažėjimas. Palyginus su 2014 m. duomenimis, gyventojų skaičius VVG teritorijoje sumažėjo net 25,35 proc. Daugiausiai gyventojų sumažėjo gyvenamosiose vietovėse nuo 201 gyventojo (5 pav.).

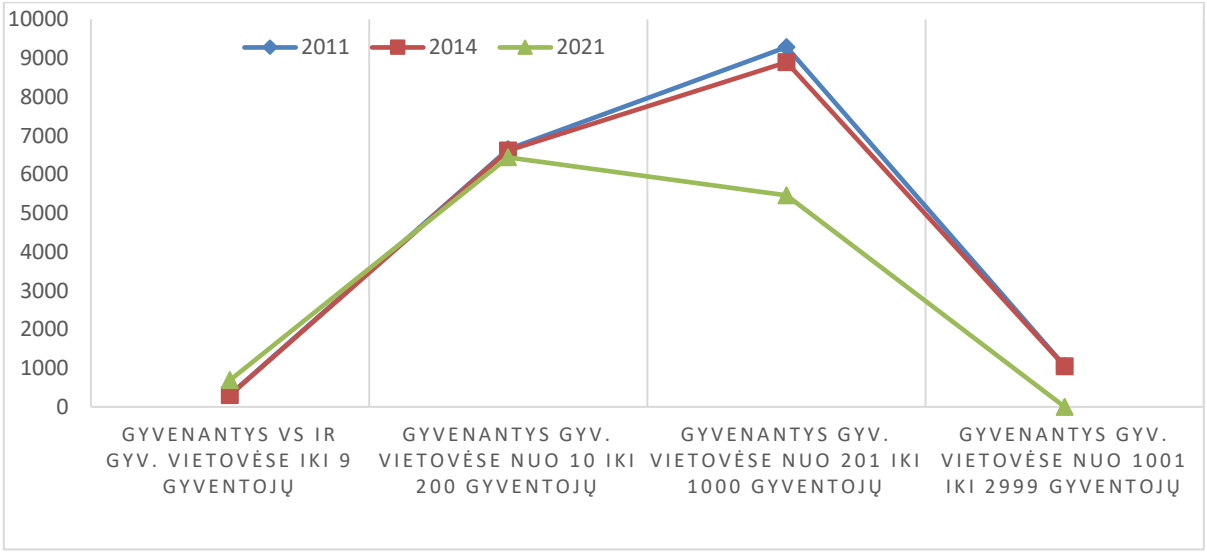

***5 pav.* VVG teritorijos gyventojų pokytis pagal gyvenamąsias vietoves**

[6] Lietuvos statistikos departamento duomenys (2021 m. Gyventojų ir būstų surašymas: gyventojai gyvenamosiose vietovėse), www.stat.gov.lt

VVG teritorijos nuolatinių gyventojų skaičius 2021 m. sumažėjo dėl neigiamos natūralios gyventojų kaitos, migracijos ir (ar) emigracijos (R2).

1.3. VVG teritorijos išskirtinumas ir identitetas

Biržų vardo kilmė aiškinama įvairiai. Vieni tvirtina, kad jis kilęs nuo medžio vardo: senovėje šiose vietose buvusios didžiulės girios, kuriose augo daug beržų. Kiti vardą kildina iš žodžio „biržė“ (linija, riba) – Biržai yra netoli Lietuvos ir Latvijos sienos.

Šiaurės Lietuvos perlu vadinamas Biržų kraštas garsus unikaliu kraštovaizdžiu ir išskirtiniais gamtos reiškiniais (karstinės įgriuvos, dolomito atodangos upių skardžiuose, Kirkilų ežerynas - unikalus kraštovaizdžio elementas, vienintelis Pabaltijyje) (6 pav.), garbinga istorija, puoselėjamomis tradicijomis, amatais, kulinariniu paveldu, aludarystės tradicijomis, vietos gyventojų svetingumu. Biržų krašte yra šiauriausias Lietuvos taškas (56º27‘ šiaurės platumos) (R3).

6 pav. **Kirkilų ežerynas**

7 pav. **Karstinė įgriuva „Karvės ola“**

Biržų krašte nuo seno gyvos bendruomeniškumo tradicijos, kurios sąlygoja šio krašto išskirtinumą: Biržų rajono VVG teritorijoje veikia 46 bendruomeninės organizacijos, kurios jungia 3,4 tūkst. narių.

VVG teritorija – tai dalis Lietuvos karstinio regiono, kuris yra tarpvalstybinio Lietuvos-Latvijos karstinio regiono dalis. VVG teritorijai priklauso 68 proc. intensyvaus karsto žemių. Išskirtinė gamtonaudos situacija, iš vienos pusės lemia ūkinės veiklos ribojimus, iš kitos pusės skatina rinktis ekologiškų ir išskirtinės kokybės produktų gamybą. Todėl, Biržų kraštas pripažintas ekologinio ūkininkavimo kraštu.[7]

Biržų kraštas – daugelio įžymių žmonių gimtinė. Galima aplankyti jų gimtąsias sodybas arba paminklinius akmenis sodybų vietose. Čia taip pat gausu architektūros, istorijos ir archeologijos paminklų (R4).

1.4. VVG teritorijos gyventojų nuomonė apie VVG teritorijos situaciją ir poreikius

VVG teritorijos gyventojų poreikių išsiaiškinimas ne tik aktyvina gyventojus, bet ir, įtraukiant tikslinių grupių asmenis, padeda priimti teisingus strateginius sprendimus. Šis vietos plėtros strategijos rengimo etapas yra vienas svarbiausių, kadangi gyventojų poreikių tyrimas ir tai, kiek aktyviai į šį procesą bus įtraukti gyventojai ir organizacijos, didele dalimi lems VPS įgyvendinimo sėkmę.

[7] Šiaurės Lietuvos karstinis regionas. Monografija. Geografijos institutas, 2000 m.; Tatulos programa (požeminio vandens apsaugos nuo užteršimo ir ekologiškai švarios žemdirbystės vystymo intensyvaus karsto zonoje tikslinė programa). Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, 2000 m.; Augustinas Linčius, Vytautas Narbutas. Biržų-Pasvalio krašto gamtos ir istorijos slėpiniai. Vilnius, 2008.

Biržų rajono VVG, siekdama ištirti VVG teritorijos gyventojų poreikius, duomenims rinkti taikė apklausos metodą, derindama šias duomenų rinkimo formas: anketavimą ir grupinį interviu derindama su kūrybinėmis dirbtuvėmis.

Ruošdamiesi gyventojų apklausai, VVG administracijos darbuotojai konsultavosi su VVG valdyba. Kartu su ja buvo parengtos dvi VVG teritorijos gyventojų poreikių tyrimo anketos (1 priedas). Pasitelkus www.apklausa.lt ir „Google Forms“ teikiamomis galimybėmis, buvo parengtos interaktyvios dvi anketos. Anketų nuoroda su prašymu ją užpildyti buvo patalpinta VVG interneto svetainėje ir Facebook socialinio tinklo Biržų VVG paskyroje. Siekiant išlaikyti partnerystės principą, anketos nuoroda papildomai buvo siunčiama taip pat ir elektroniniu paštu seniūnijoms, kaimo bendruomenėms, verslininkams, vietos valdžios atstovams.

Reprezentatyvi respondentų imtis anketavimui buvo nustatyta remiantis mokslinėje literatūroje pateikiamomis rekomendacijomis apklausos vykdymui ir jos rezultatų reprezentatyvumui užtikrinti[8].

VVG teritorijos gyventojų poreikių tyrimas, taikant anketavimą, buvo vykdomas 2023 m. vasario mėn. ir 2023 m. balandžio mėn.

Gautos 110 užpildytų anketų www.apklausa.lt būdu ir 78 anketos „Google Forms“ būdu. „Google Forms“ apklausa buvo nukreipta į tikslinę grupė - jaunimą ir jaunus žmones iki 40 metų. Įvertinus Biržų VVG teritorijos gyventojų skaičių, gautas užpildytų anketų skaičius leidžia vertinti gyventojų poreikių tyrimo rezultatus su 95 proc. tikimybe ir 10 proc. paklaida. Tai užtikrina pakankamą tyrimo reprezentatyvumą.

Surinkti duomenys buvo apdorojami Microsoft Excel ir www.apklausa.lt ir „Google Forms“ teikiamomis galimybėmis.

Anketavimo rezultatai (2 priedas) parodė, kad VVG teritorijos gyventojams labiausiai trūksta jaunimo užimtumo, medicinos, psichologinės pagalbos, bendravimo su vaikais tobulinimo (dėl elgesio ir/ar emocijų, mokymosi, krizių, patyčių/smurto), sveikos gyvensenos konsultavimo (mityba, fizinis aktyvumas ir pan.), fizinio aktyvumo (šiaurietiškas ėjimas, nirvana fitness ir pan.), asmeninės pagalbos (atsižvelgiant į individualius asmens poreikius, suteikiant jam individualią pagalbą namuose ir viešojoje erdvėje (palydint ir komunikuojant)) paslaugų.

47,3 proc. respondentų nurodė, kad visos trūkstamos paslaugos sunkiai pasiekiamos/prieinamos, atsižvelgiant į jų gyvenamą vietą (R5). Sunkiausiai pasiekiamos/prieinamos paslaugos: medicinos ir odontologijos, psichologo, buitinės, senelių priežiūros, pavėžėjimo, bankų, vaikų ir jaunimo socialinio užimtumo, senjorų integracijos į socialinį gyvenimą, kino teatro bei renginių, aplinkos tvarkymo, krizių šeimoje sprendimo, bendravimo su vaikais tobulinimo, moksleivių kasdienio popamokinio užimtumo paslaugos. Taip pat absoliuti dauguma respondentų mano, kad reikia skatinti kurti tiek stacionarias, tiek mobilias paslaugas.

Respondentai taip pat sutinka mokėti už reikalingas paslaugas. Tačiau medicinos paslaugos, paslaugos vaikams ir jaunimui, Biržų krašto kultūrą puoselėjančių renginių paslaugos ir ypač socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo paslaugos turėtų būti nemokamos.

Labai svarbiomis ir svarbiomis paramai skirti sritimis respondentai nurodė verslo kūrimą ir plėtrą, darbo vietų kūrimą, paslaugų socialiai pažeidžiamoms grupėms (bedarbiams, vaikams, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir kt.) prieinamumo didinimą, jaunimo verslumo skatinimą, galimybių įgyti naujų žinių ir įgūdžių sudarymą (R6), sveikatingumo skatinimą (aktyvus sportas, sveika mityba, sveikatinimosi procedūros ir pan.), laisvalaikio galimybių didinimą (sporto renginiai, užsiėmimai, stovyklos ir pan.) (R7).

Pagal atliktas apklausas 24 proc. apklaustųjų teigia, kad jų gyvenamojoje vietovėje veikianti bendruomenė ar kita nevyriausybinė organizacija yra pakankamai stipri vykdyti socialinius/bendruomeninius verslus. 34 proc. apklaustųjų nurodė, kad nestipri, nes bendruomenei

[8] Kardelis, K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. – Kaunas: Judex.

trūksta žinių ir paslaugų teikimo organizavimo/verslo patirties. Apklaustieji įvardino ne tik kompetencijos bei reikiamų žinių, ryžto trūkumą, bet ir bendruomenės lyderių trūkumą, finansinių išteklių stoką, sudėtingą mokestinę tvarką (R8).

Taip pat buvo pasirinktas grupinio interviu tyrimo metodas su kūrybinių dirbtuvių elementais. Grupinis interviu, kurio tikslas gauti kuo tikslesnius kokybinius rezultatus, nereikalauja apklausti kuo didesnio respondentų skaičiaus. Interviu buvo organizuojami, siekiant išlaikyti teritorijos ir partnerystės principus.

Buvo suorganizuoti 6 interviu su kūrybinėmis dirbtuvėmis su visų VVG teritorijos seniūnijų gyventojais (Papilio, Pabiržės, Vabalninko, Pačeriaukštės, Parovėjos, Nemunėlio Radviliškio ir Širvėnos). Susitikimų metu buvo siekiama pristatyti rengiamą VPS 2025- 2029 m. Kūrybinių dirbtuvių metu buvo aptariamos teritorijos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės, tiriami gyventojų poreikiai, taip pat diskutuojama apie vykstančius ir būtinus pokyčius VVG teritorijoje. Seniūnijose suorganizuotuose susitikimuose-diskusijose, interviu metu su kūrybinėmis dirbtuvėmis dalyvavo 80 kaimo gyventojų, bendruomenių narių, vietos verslininkų, ūkininkų, vietos valdžios atstovų ir kitų suinteresuotųjų kaimo plėtros veikėjų. Gyventojų poreikiams tirti pasirinktas grupinio interviu su kūrybinėmis dirbtuvėmis būdas leido efektyviai identifikuoti vietovių specifiką, jose gyvenančių gyventojų poreikius.

Gyventojai aktyviai dalyvavo kūrybinėse dirbtuvėse-interviu, kurių metu išskyrė seniūnijų stiprybes, problemas ir poreikius, kurie galėtų būti spęstini, įgyvendinant vietos projektus pagal 2025 - 2029 m. VPS. Grupinių interviu metu labiausiai išryškėjusios problemos: visose seniūnijose labai aktualios prastos būklės kelių, apšvietimo ar kitos nusidėvėjusios infrastruktūros problemos; ne mažiau aktualios socialinės problemos: senėjanti visuomenė, senyvo amžiaus žmonių priežiūra, pagalba namuose, jų užimtumas; sunkiai prieinamos sveikatos, švietimo, laisvalaikio, užimtumo paslaugos ar prastėjantis jų pasiekiamumas mieste (mažėja viešojo transporto susisiekimo galimybių); kvalifikuotų darbuotojų ir verslių žmonių trūkumas. VVG teritorijos seniūnijų gyventojai, stiprybėmis įvardino: palankias sąlygas (derlingos žemės) žemės ūkiui, krašto kultūrinį paveldą, išskirtines turistines ir rekreacines vietoves, augančias įvairias turizmo paslaugas, puoselėjamas kai kurias sporto šakas (pvz. automobilių sporto) stiprėjantį bendruomeniškumą, kai kurių bendruomenių ryškėjantį aktyvumą. Kūrybinių dirbtuvių – interviu metu išryškėję poreikiai: laisvalaikio praleidimo galimybių didinimo tiek vaikams, tiek jaunimui, tiek vyresnio amžiaus gyventojams; įvairių mokymų; kai kurių verslo paslaugų; paslaugų, esančių mieste, pasiekiamumo didinimo ar jų mobilumo; bendruomenės verslumo kompetencijų didinimo; sporto infrastruktūros; socialinės įtraukties didinimo; turizmo paslaugų plėtojimo.

VVG teritorijos gyventojų poreikių tyrimas, taikant grupinį interviu, kūrybinėmis dirbtuvėmis buvo vykdomas 2023 m. vasario mėn.

1.5. VVG teritorijos socialinė situacija (įskaitant informaciją apie skurdo riziką ir socialinę atskirtį patiriančius asmenis ir (arba) jų grupes)

Gyventojų kaitos tendencijos. Lietuvos statistikos departamento duomenimis gyventojų skaičius mažėja. Lietuvoje 2021 m. gyveno 2 808 219 gyventojai, t. y. 4,6 proc. mažiau nei 2014 m (2 943 472 gyventojų). Mieste gyveno 68,20 proc. Lietuvos gyventojų, kaime – 31,80 proc. Pagal taisyklių reikalavimus į VVG teritoriją patenka viensėdžių, kaimo, miestelių ar miestų, kuriuose gyventojų skaičius neviršija 6 tūkst. gyventojų, išskyrus savivaldybių centrus, teritorijų gyventojai. VVG teritorijoje be Vabalninko miesto, daugiau miestelių, turinčių miesto statusą, nėra, todėl VVG teritorija adekvati savivaldybės kaimo teritorijai ir jos gyventojams. Biržų rajono savivaldybėje 2021 m. gyveno 23 314 gyventojų, iš jų mieste gyveno 46 proc., o kaime – 54 proc. rajono gyventojų. Biržų rajono VVG teritorijoje gyveno 12 580 gyventojų, iš jų 48 proc. vyrų ir 52 proc. moterų. Palyginus

su 2014 metais gyventojų skaičius sumažėjo 15,04 proc. (2014 m. gyveno 14807 gyventojai)[9] **(8 pav.) (R9)**.

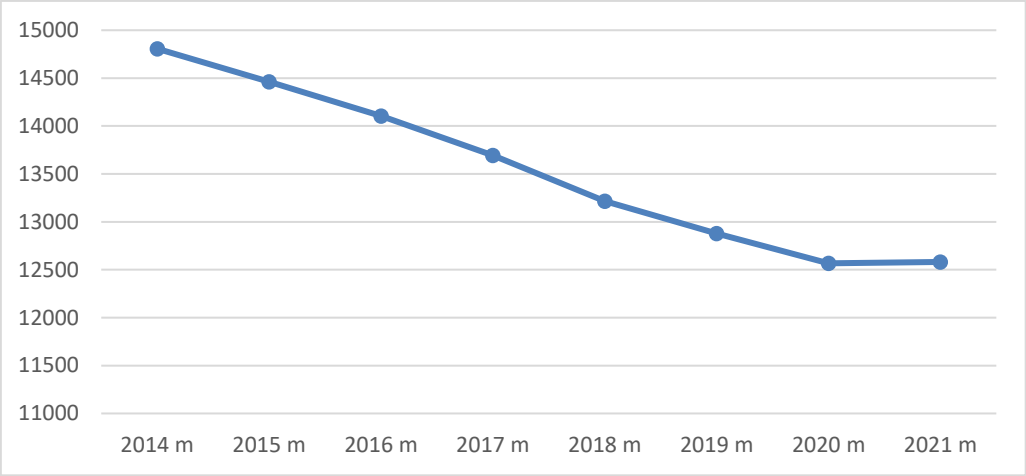

***8 pav.* VVG teritorijos gyventojų skaičius 2014 -2021 metais**

Biržų rajono VVG teritorijoje 2014-2020 m. bėgyje gyventojų skaičius mažėjo. Visų amžiaus grupių gyventojų skaičius pagal amžiaus grupes tuo laikotarpiu tik mažėjo. Didžiausias sumažėjimas nuo 10 m. iki 14 metų amžiaus grupėje. Šioje amžiaus grupėje gyventojų mažėjo beveik 40 proc. Nuo 15 m. iki 24 m. amžiaus grupėje gyventojų sumažėjo beveik 25 proc. Nuo 25 iki 39 metų amžiaus gyventojų sumažėjo beveik 12 proc., nuo 40 iki 64 metų amžiaus gyventojų mažėjo 11 proc., virš 65 metų amžiaus gyventojų sumažėjo beveik 13 proc. (9 pav.)[10] (R10).

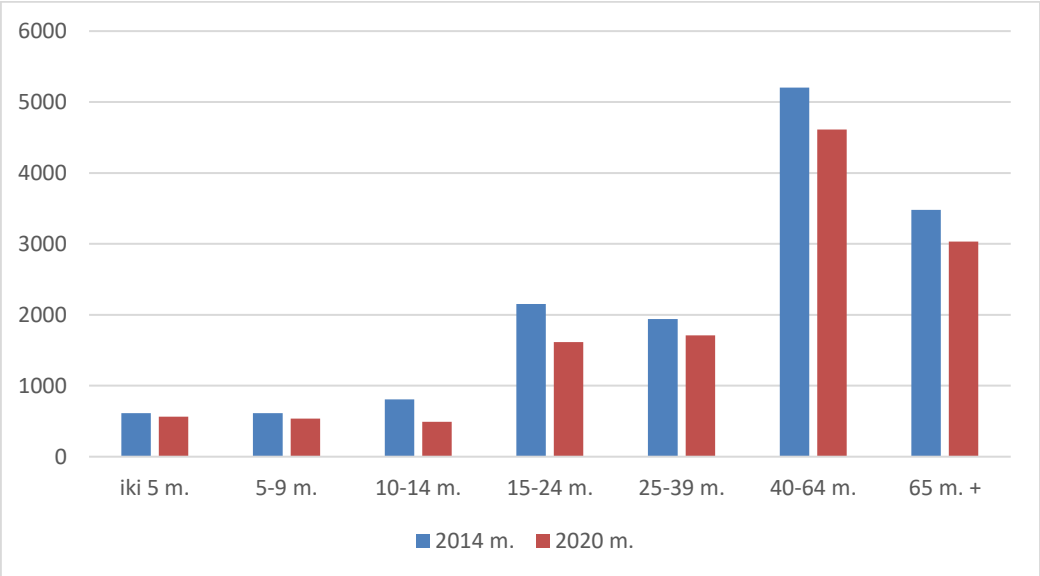

***9 pav.* Gyventojų pasiskirstymas pagal amžių VVG teritorijoje 2014 ir 2020 metais, vnt.**

Gyventojų skaičiaus pokyčiams įtakos turi kelios priežastys:

1) visuomenės amžiaus pokyčiai;

2) natūrali gyventojų kaita;

3) gyventojų migracija.

Biržų rajono savivaldybėje pastebima populiacijos senėjimo tendencija. Biržų rajono savivaldybės demografinis senatvės koeficientas 2020 m. pradžioje siekė 207 (šimtui vaikų teko 207

[9] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būsto surašymo duomenys, www.statgov.lt
[10] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būsto surašymo duomenys, www.statgov.lt

šešiasdešimties metų ir vyresnių asmenų), kai Panevėžio apskrityje – 35 asmenimis (arba penktadaliu) mažiau. Tai buvo vienas blogiausių rodiklių tarp Panevėžio apskrities savivaldybių (R11). Blogesnis rodiklis 2020 m. pradžioje fiksuojamas tik Rokiškio r. sav. – 208. Galima sakyti, kad Biržų rajono savivaldybėje gyvena vyresni žmonės nei vidutiniškai šalyje, ir jų vidutinis amžius didėjo sparčiau nei vidutiniškai šalyje. Didesnė vyresnių asmenų dalis bei jos augimas rodo potencialių darbuotojų ir vartotojų trūkumą[11](R12).

Biržų rajono savivaldybės mirusiųjų skaičius sudaro 12,7 proc. Panevėžio apskrities mirusiųjų skaičiaus ir per šešerius metus išaugo beveik trečdaliu. Didžiausias augimas atitinka tas pačias tendencijas, kaip ir šalyje – 2015–2019 m. mirusiųjų skaičius savivaldybėje mažėjo, o 2020 m. fiksuojamas mirčių šuolis (2019 m. mirė 416 asmenų, 2020 m. – 488 asmenys, t. y. 72 asmeniu daugiau). 2020 m. metais prasidėjusi pasaulinė COVID-19 pandemija pakoregavo šiuos rodiklius. Gimusiųjų ir mirusiųjų skaičiaus pokyčiai turi įtakos natūraliai gyventojų kaitai (toliau – NGK), kuri šalyje ir Biržų rajono savivaldybėje buvo neigiama (R13). NGK rodiklio kitimui įtakos turėjo mirusiųjų skaičiaus dinamika. 2020 m. padidėjęs mirusiųjų skaičius darė įtaką ir NGK rodiklio blogėjimui, Biržų r. sav. NGK rodiklis 2020 m. siekė -321, kai 2019 m. rodiklis buvo -240, 2018 m. – -275, 2017 m. – -235[12].

Nors emigrantų skaičius 2019 m. Biržų r. sav. buvo didesnis nei imigrantų skaičius, bet 2015–2019 m. rodiklis mažėjo. COVID-19 pandemija pakoregavo ir migracijos srautus – 2020 m. į Biržų r. sav. daugiau žmonių imigravo, nei iš jos emigravo. Taigi, Biržų r. sav., kaip ir apskrityje ir šalyje, pastebimos gerėjančios imigracijos tendencijos, kai į šalį bei atskiras apskritis, savivaldybes atvyksta dirbti ir gyventi kitų šalių piliečiai, grįžta emigracijoje gyvenę ir dirbę mūsų šalies gyventojai. Tačiau Panevėžio apskritis bei jos savivaldybės šalies kontekste nepasižymi patrauklumu, nes iš minėtų teritorijų (išskyrus Panevėžio r. sav.) žmonės linkę išvykti į kitas šalies savivaldybes (R14)[13].

2020 metų duomenimis, didžiausią gyventojų dalį (39 proc.) VVG teritorijoje sudarė asmenys iki 39 m. amžiaus, iš jų gyventojai iki 14 m. sudarė 12 proc. (10 pav.). Asmenys nuo 40 m. iki 64 m. amžiaus sudarė 37 proc., o asmenys nuo 65 m. ir vyresni – 24 proc. (R15).[14]

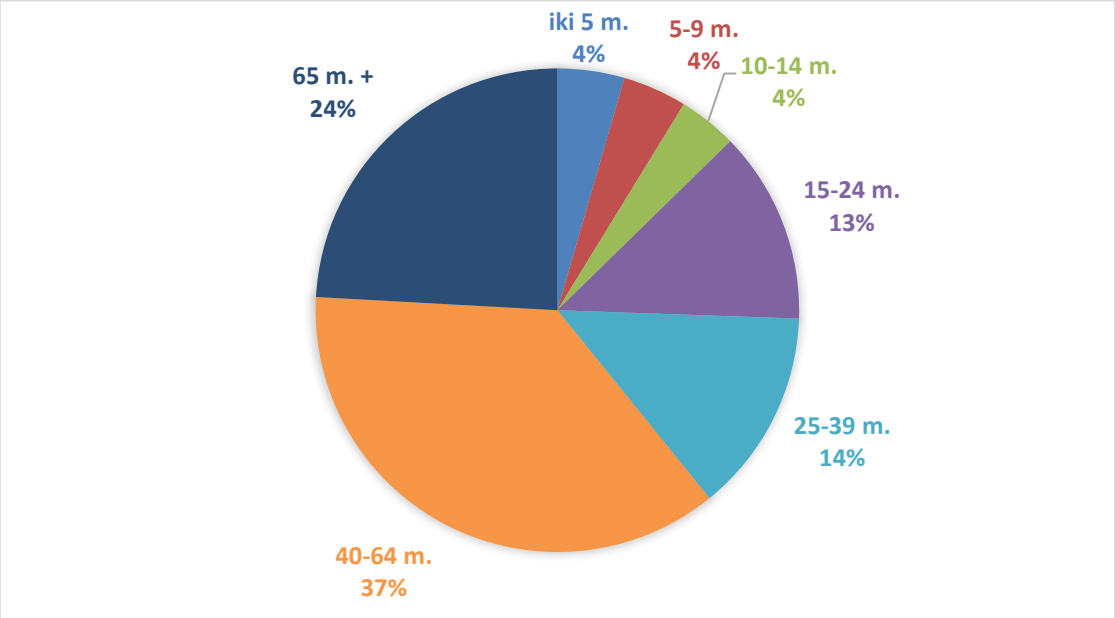

***10 pav.* Gyventojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes VVG teritorijoje 2020 m.**

[11] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2023 m. aplinkos analizė, www.birzai.lt
[12] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2023 m. aplinkos analizė, www.birzai.lt
[13] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė
[14] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būsto surašymo duomenys, www.statgov.lt

Lyginant 2014 m. su 2020 m., gyventojų, kurių amžius iki 5 metų ir asmenų nuo 5 m. iki 9 m. nežymiai padaugėjo (atitinkamai 0,33 proc. ir 0,14 punkto). Asmenų nuo 10 m. iki 14 m. ir asmenų nuo 15 m. iki 24 m. sumažėjo (atitinkamai 1,53 proc. ir 1,67 proc. punktais). Gyventojų nuo 25 m. iki 39 m., gyventojų nuo 40 m. iki 64 m. ir gyventojų virš 65 m. amžiaus padaugėjo (atitinkamai 0,51 proc., 1,57 proc. ir 0,64 proc. punktais) (R16) (11 pav.).

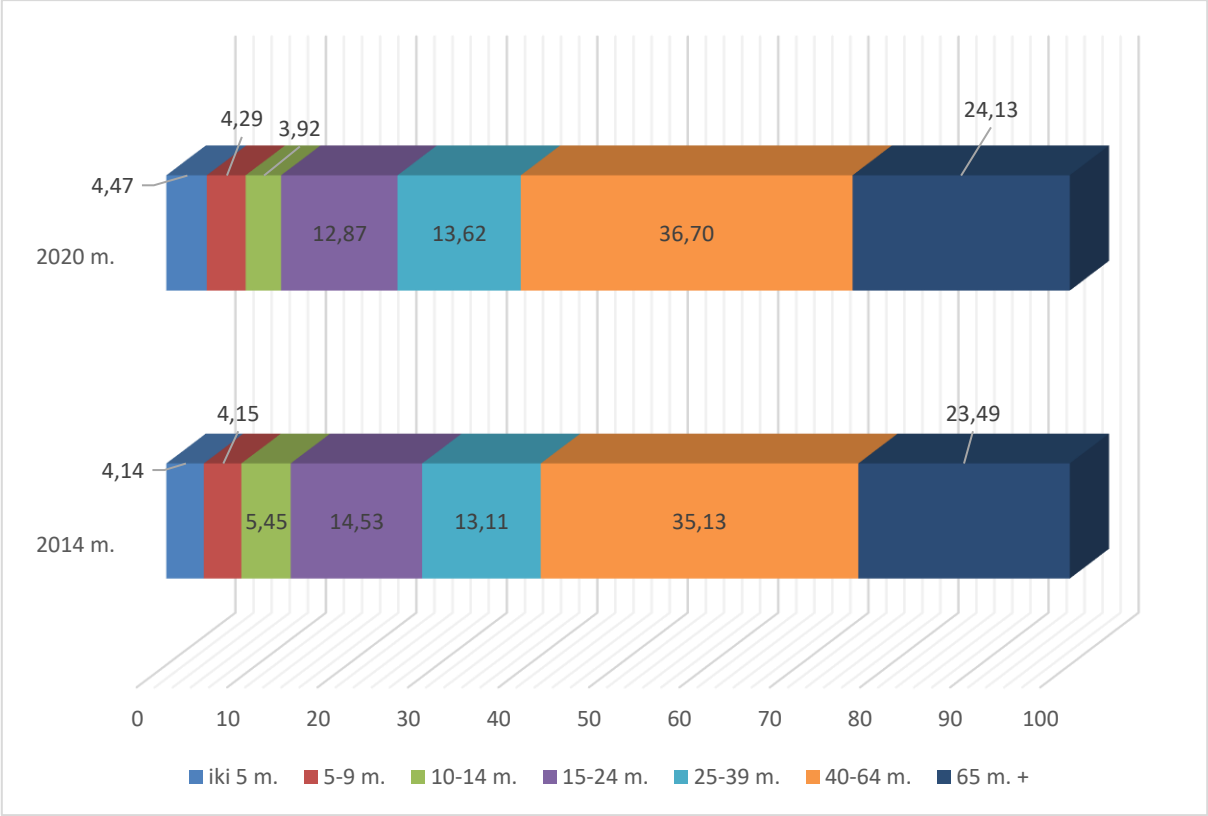

***11 pav.* Gyventojų struktūra pagal amžiaus grupes, pasiskirstymas, proc.**

Gyventojų pasiskirstymas pagal lytį. 2020 m. 48 proc. Biržų rajono VVG teritorijos gyventojų sudaro vyrai ir 52 proc. – moterys. 2014 m. 49 proc. vyrų ir 51 proc. moterų. Nors gyventojų ir mažėja, vyrų ir moterų santykis išlieka panašus (nežymus pokytis 0,05 proc.). Lyčių disproporcija itin ryški amžiaus grupėje virš 65 metų amžiaus, kai moterų net 35 proc. punktais daugiau nei vyrų. Tai rodo didelę vienišų žmonių dalį globos, slaugos ir priežiūros reikalingame vyresniame amžiuje (R17)[15].

Gyventojų pasiskirstymas pagal tautybę. 2021 m. Lietuvos Respublikos 2021 m. visuotinio gyventojų ir būsto surašymo duomenimis Biržų rajono savivaldybėje (įskaitant ir Biržų miestą) 97,3 proc. gyventojų sudarė lietuviai, lenkai (0,2 proc.), rusai (0,68 proc.), baltarusiai (0,15 proc.), ukrainiečiai (0,16 proc.), kitų tautybių gyventojai (0,26 proc.) ir 1,26 proc. tautybės nenurodė[16].

Gyventojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą. Duomenys apie gyventojų išsilavinimą pateikiami vadovaujantis Lietuvos Respublikos 2021 metų visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais, kuriuose informacija pateikiama bendrai apie visą Biržų rajoną, neišskiriant VVG teritorijos. 2021 m. didžioji dalis Biržų rajono savivaldybės gyventojų turėjo vidurinį išsilavinimą 33 proc. (R18) Vienodas procentas gyventojų (po 18 proc.) turi pagrindinį ir aukštesnįjį (įskaitant specialųjį vidurinį) išsilavinimą, o mažiau nei penktadalis (16 proc.) – aukštąjį išsilavinimą[17] (12 pav.).

[15] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būsto surašymo duomenys, www.statgov.lt
[16] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenys, www.statgov.lt (įskaitant Biržų miestą)
[17] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būsto surašymo duomenys, www.statgov.lt (įskaitant Biržų miestą)

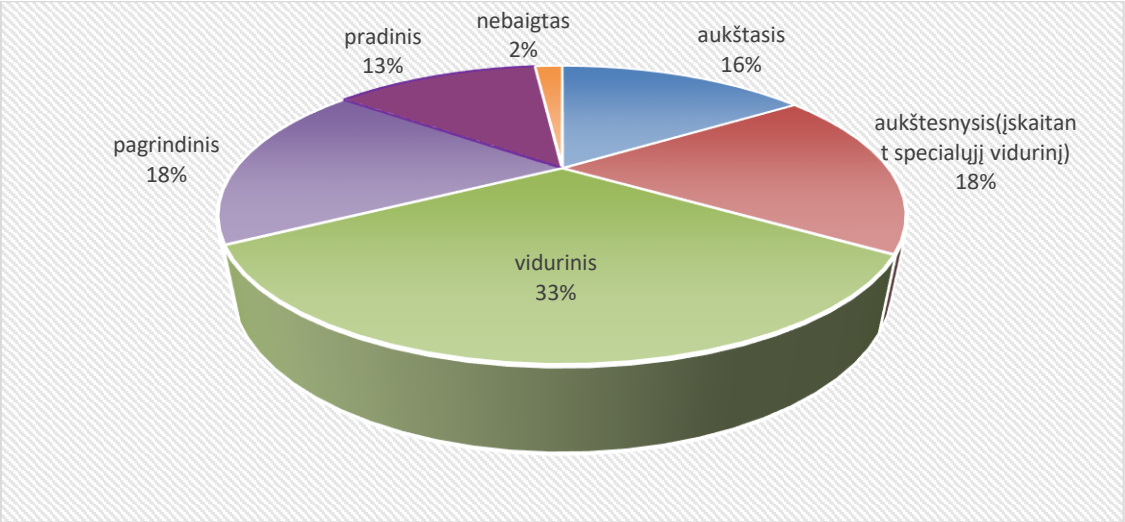

12 pav. **Gyventojų nuo 10 m. išsilavinimas**
Biržų rajone (įskaitant Biržų miestą) 2021 m.

Atlikus palyginamąją analizę su Panevėžio apskritimi ir visos šalies statistika, gyventojų, turinčių aukštesnįjį, vidurinį ir pagrindinį išsilavinimą dalis yra labai panaši. Biržų rajone turinčių aukštąjį išsilavinimą gyventojų skaičius ženkliai mažesnis nuo visos šalies rodiklis, o turinčių pradinį išsilavinimą ženkliai didesnis. Neraštingų asmenų procentas ir šalies mastu ir Panevėžio apskrities toks pat (apie 2 proc.) (13 pav.). Nepakankamas gyventojų išsilavinimas stabdo ekonominę ir technologinę pažangą Biržų rajono VVG teritorijoje (R19)[18].

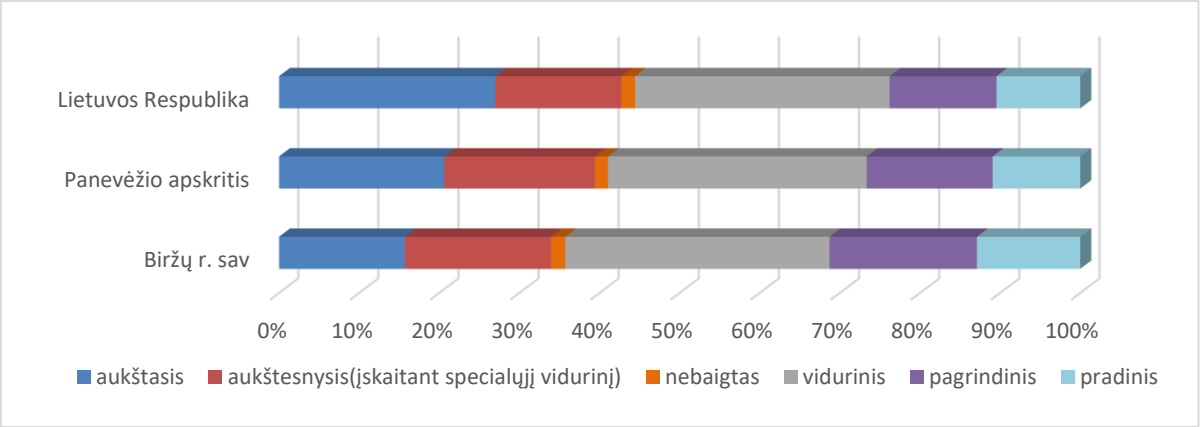

13 pav. **Gyventojai pagal išsilavinimą (10 m. ir vyresni), pasiskirstymas proc.**

Gyventojų pasiskirstymas pagal ekonominį aktyvumą. Vadovaujantis LR 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo rezultatais 2021 m. buvo 1495 registruotų bedarbių (įskaitant Biržų miestą)[19] (R20). Biržų darbo biržos duomenimis Biržų VVG atstovaujamose teritorijoje 2023 m. sausio 1 d. bedarbiais buvo registruoti 833 asmenys, iš kurių 55 proc. sudarė vyrai ir 45 proc. moterys. Daugiausia bedarbių visose seniūnijose tarp žmonių virš 50 m., t. y. 44 proc. visų registruotų bedarbių[20](R21).

Lyginant Biržų r. sav. vidutinį metinį bedarbių procentą nuo DAG su visos šalies ir Panevėžio r. sav. matomas nedarbo mažėjimas paskutiniais 2022 metais. COVID-19 pandemija reikšmingai pablogino darbo rinkos situaciją Lietuvoje. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis – nedarbo lygis – 2020 m. išaugo tiek šalyje, tiek atskirose savivaldybėse (žr. 14 pav.). 2020 m. šalyje nedarbo lygis siekė 12,6 proc. ir palyginti su 2019 m., išaugo 4,2 proc. p. Biržų r. sav. tais pačiais

[18] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būsto surašymo duomenys, www.statgov.lt (įskaitant Biržų miestą)
[19] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būsto surašymo duomenys, www.statgov.lt (įskaitant Biržų miestą)
[20] Biržų darbo biržos duomenys, 2023-01-27 raštas Nr. Sd-255, raštas saugomas Biržų r. VVG būstinėje

metais nedarbo lygis (15,4 proc.) buvo 2,8 proc. p. didesnis nei šalyje ir 2,4 proc. p. – nei Panevėžio r. sav. (13 proc.)[21] (R22).

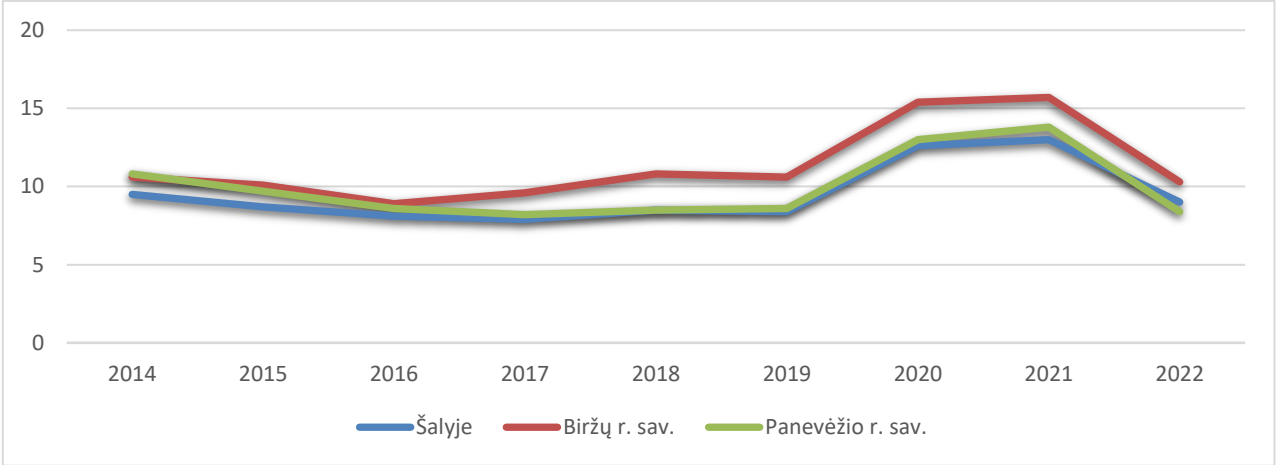

***14 pav.* Vidutinis metinis bedarbių proc. nuo darbingo amžiaus gyventojų**

Dar vienas darbo rinkos situaciją atspindintis rodiklis – užimtumo lygis, kuris 2021 m. Lietuvoje siekė 72,5 proc., o Biržų r. sav. 6,3 proc. punktais mažesnis (66,2 proc.) nuo šalies vidurkio. Žemiausias užimtumo lygis Biržų r. sav. buvo 2019 m. (siekė 57,3 proc.) ir nuo šalies vidurkio atsiliko 15,7 proc. p. (R23).

Lietuvos Respublikos 2021 metų visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis visame Biržų rajone (įskaitant Biržų miestą) bedarbiai sudarė 10,19 proc. Šis rodiklis buvo didesnis už šalies vidurkį ir 0,72 proc. didesnis už Panevėžio apskrities vidurkį. Ekonomiškai neaktyvių asmenų procentas buvo didžiausias (15 pav.). Užimtų gyventojų skaičius Biržų rajono savivaldybėje (įskaitant Biržų miestą) 2021 m. buvo 9285 gyventojų, t. y. 4423 vyrų ir 4865 moterų. Ekonomiškai neaktyvių gyventojų Biržų rajono savivaldybėje (įskaitant Biržų miestą) 2021 m. buvo 9280. Užimtųjų gyventojų dalis (44,92 proc.) tolygi neaktyvių gyventojų daliai (44,89 proc.)[22] (R24).

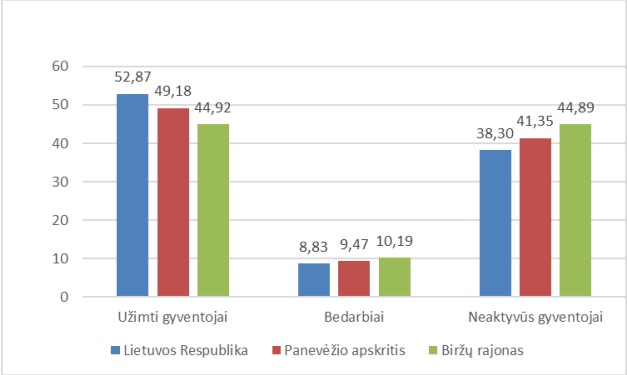

15 pav. Gyventojų pasiskirstymas pagal ekonominį aktyvumą 2021 m., procentais

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo rezultatais negalima rasti gyventojų pasiskirstymą pagal pragyvenimo šaltinį rodiklių, kurie būtų išsmulkinti savivaldybių lygmeniu. Statistikos departamentas turi duomenis tik iš 2001 ir 2011 m. surašymų. Naujesni duomenys yra tik apskrities mastu. Panevėžio apskrityje pagrindinis namų ūkių pajamų šaltinis (50,6 proc.) - piniginės samdomojo darbo pajamos (R25). Net 35,5 proc. gyventojų pragyvenimo šaltinis – socialinės išmokos senatvėje (R26). 7,9 proc. gyventojų pragyvenimo šaltiniu nurodė kitas socialines išmokas. 6 proc. gyventojų pinigines pajamas gauna iš savarankiško darbo (16 pav.) (R27).

[21] Lietuvos užimtumo tarnybos tinklalapyje www.uzt.lt skelbiami statistiniai duomenys
[22] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būsto surašymo duomenys, www.statgov.lt

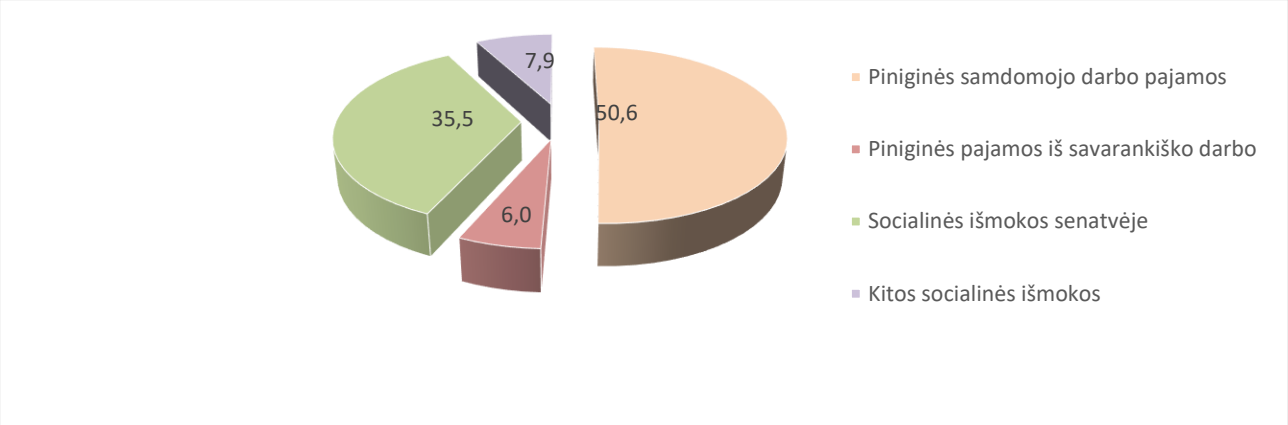

***16 pav.* Gyventojų pasiskirstymas pagal pragyvenimo šaltinį Panevėžio apskrities teritorijoje 2020 metais, proc.**

Vidutinė valstybinio socialinio draudimo pensija Biržų r. savivaldybėje 2021 m. buvo 392,41 Eur, t. y. viena mažiausių pensijų lyginant Panevėžio apskrities mastu (R28). Mažesnę pensiją gauna tik Kupiškio r. savivaldybės pensinio amžiaus gyventojai[23]. 17 pav. atvaizduota, kad Biržų r. savivaldybėje lyginant su Panevėžio apskritimi ir Respublikos lygiu 1 tūkst. darbingo amžiaus gyventojų tenka gana didelis Valstybinio socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo (invalidumo) pensijas gaunančių asmenų skaičius. 2021 m. vienam dirbančiajam žmogui tenka 0,43 pensinio amžiaus gyventojo (R29).

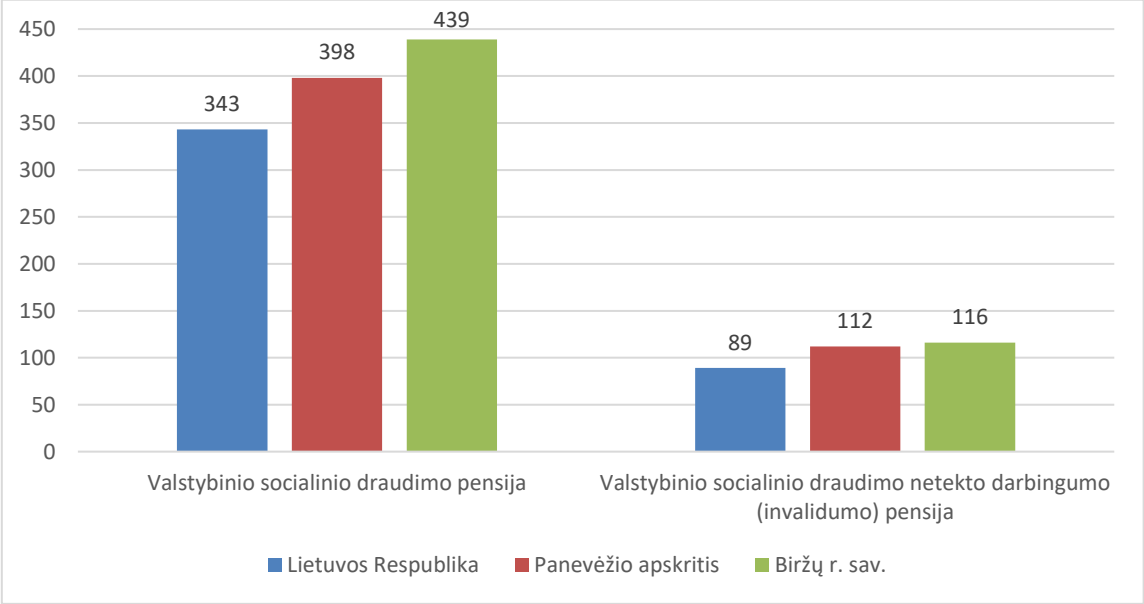

17 pav. Valstybinio socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo (invalidumo) pensijas gaunančių asmenų skaičius, tenkantis 1 tūkst. darbingo amžiaus gyventojų, asmenys (2021 m.)

Socialinę atskirtį patiriantys gyventojai

Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 2018 - 2021 m. sudarė apie 9 proc. (R30) visų Biržų rajono savivaldybės gyventojų (18 pav.). Socialinės pašalpos gavėjų skaičius pakankamai stabilus, išskyrus 2020 m. – šiais metais Užimtumo tarnyba mokėjo nedarbo išmokas, todėl šių išmokų gavėjams socialinė pašalpa nebepriklausė[24].

[23] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būsto surašymo duomenys, www.statgov.lt
[24] Biržų rajono savivaldybės 2022 m. socialinių paslaugų planas, www.birzai.lt

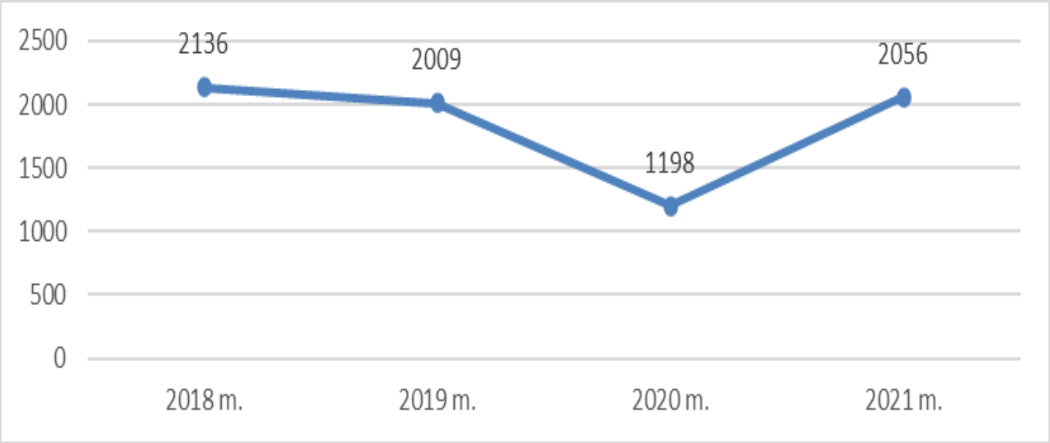

***18 pav.* Socialinės pašalpos gavėjų skaičius Biržų r. savivaldybėje 2018-2021 m.**

Asmenys, negebantys susirasti ar išlaikyti darbą ir taip užtikrinti sau ar savo šeimai pajamų šaltinio, yra daugiamečiai socialinių pašalpų gavėjai. Tokiems asmenims reikalinga pagalba ir socialinės paslaugos, kurių poreikį lemia šie veiksniai: socialinių įgūdžių stoka; priklausomybės; nedarbas (skurdas); vaikų, paauglių, suaugusiųjų negalia ir/ar specialieji poreikiai; krizės šeimose; senatvė, ligos, vienišumas, kt.

Socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo paslaugos per 2021 m. teiktos 169 šeimoms (338 vaikai). Per 2021 m. atvejo vadyba inicijuota 66 šeimoms (122 vaikai), o užbaigta 64 šeimoms (121 vaikas). Dėl įvairių priežasčių 64 šeimoms (121 vaikas) atvejo vadybos procesas buvo nutrauktas, tokiu atveju dažniausiai nutrauktas ir socialinių paslaugų teikimas. Šeimos, kurioms nutraukta atvejo vadyba geba gyventi savarankiškai ir tinkamai tenkinti vaikų poreikius be socialinių darbuotojų pagalbos.

Apžvelgus 1 lentelėje pateikiamą šeimų, patiriančių socialinę riziką, skaičiaus kaitą 2018- 2021 m. išryškėja šeimų skaičiaus didėjimas, kurioms yra inicijuojama atvejo vadyba. Tokioms šeimoms reikalinga suteikti tokią pagalbą, kuri ne tik padėtų išspręsti vaiko ir šeimos problemas, bet ir sudarytų sąlygas šeimai pačiai siekti reikiamų pokyčių, užtikrinančių vaiko fizinį ar psichinį saugumą ir jo interesus. Šeimų patiriančių socialinę riziką skaičius taip pat auga ir didėja vaikų skaičius tokiose šeimose. Socialinę riziką patiriančiose šeimose vyrauja tokios problemos, kaip piktnaudžiavimas alkoholiu, ilgalaikis nedarbas, finansiniai nepritekliai, nestabilūs santykiai šeimose, naudojama fizinė ir psichologinė prievarta tarp partnerių ir prieš vaikus[25](R31).

***1 lentelė.* Šeimų, patiriančių socialinę riziką, skaičiaus kaita 2019-2021 m.**

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Iš viso per 2018 m.	Iš viso per 2019 m.	Iš viso per 2020 m.	Iš viso per 2021 m.
1.	Šeimos, patiriančios socialinę riziką	160	149	141	169 (iš jų 72 VVG teritorijoje)
2.	Vaikų skaičius šeimose, patiriančiose socialinę riziką	-	272	284	338 (iš jų 129 VVG teritorijoje)
3.	Šeimų, kurioms inicijuota atvejo vadybos paslauga, skaičius	-	42	44	66

[25] Biržų rajono savivaldybės administracijos socialinės paramos skyriaus raštas 2023-03-14 Nr. 29-235 „Dėl informacijos apie socialinę atskirtį patiriančius gyventojus Biržų rajone“ (raštas saugomas Biržų r. VVG būstinėje)

Vaikų gerovės klausimas išlieka labai aktualus, siekiama, kad vaikai augtų saugioje, darnioje, jų poreikius atitinkančioje, šeimai artimoje aplinkoje. Vaikai, netekę tėvų globos, auga pas globėjus, budinčius globotojus ar šeimynose, o sudėtingiausiais atvejais – bendruomeniniuose vaikų globos namuose. 2021 m. Savivaldybėje tėvų globos buvo netekę 80 vaikų, tai yra 19 vaikų mažiau nei 2020 metais (99 vaikai).

Negalia – dar vienas socialines paslaugas įtakojančių veiksnių, ypač stiprus kiekvienai amžiaus grupei. Negalia iš esmės keičia žmogaus gyvenimą ir didele dalimi yra iššūkis šeimoje, ugdymo ir švietimo sistemoje, socialiniame gyvenime, darbo rinkoje ar sulaukus pensinio amžiaus. Tai daugialypis veiksnys, įtakojantis poreikį socialinėms paslaugoms. Savivaldybėje neįgaliųjų skaičius kasmet nežymiai kinta, neįgalių asmenų procentas nuo bendro gyventojų skaičiaus Savivaldybėje 2018 m. – 9,69 proc., 2019 m. – 10,00 proc., 2020 m. – 9,96 proc., 2021 m. – 9,87 proc. – galima sakyti, kad neįgaliųjų skaičius daugiau ar mažiau visuomet sudaro 10 proc. (R32). Biržų savivaldybės gyventojų skaičiaus. 53 suaugusių asmenų su negalia 2021 m. gavo ilgalaikę socialinę globą institucijoje (globos namų paslaugos). Paslaugas, teikiamas namuose (pagalbą į namus, dienos socialinę globa namuose) gavo 18 asmenų su negalia. Dienos socialinės globos paslaugas institucijoje gavo 26 asmenys su negalia. Apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose teiktas 7 suaugusiems asmenims su negalia. Laikinas atokvėpis suteiktas 1 suaugusiam asmeniui su negalia[26].

Visuomenės senėjimas toliau įtakoja tokią socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims paklausą kaip socialinės paslaugos namuose, stacionari socialinė globa. Stebima vis retesnė suaugusių vaikų pagalba pensinio amžiaus tėvų priežiūros procese (R33). Viena vertus dėl darbo įsipareigojimų jie to padaryti negali, kita vertus tvirtų ryšių, paremtų abipuse pagarba tarp suaugusių vaikų ir senyvo amžiaus tėvų, mažėjimas lemia menkos pagalbos teikimą arba šios pagalbos iš viso nėra. Senyvo amžiaus asmenys neretai gyvena vieni, netekę sutuoktinių. Senyvame amžiuje būdingos ligos, oraus pragyvenimo neužtikrinančios pensijos, vienišumas – visa tai lemia tai, kad senjorai yra bene didžiausia socialinių paslaugų gavėjų grupė. Pensinio amžiaus gyventojų skaičius nuo bendro gyventojų skaičiaus VVG teritorijoje siekia 24 proc. (11 pav.).

2022 m. pabaigoje Biržų rajono savivaldybėje gyveno 2251 asmuo su negalia (šalyje apie 223 tūkst.). Palyginant su 2021 m. šis skaičius šiek tiek padidėjo (2,3 proc.), bet lyginant 2019-2022 metų laikotarpį negalią turinčių asmenų skaičius tendencingai mažėja. Galima daryti prielaidą dėl aplamai mažėjančio gyventojų skaičiaus visame Biržų rajone. Biržų r. savivaldybėje negalią turintys asmenys sudaro 10,03 proc. rajono gyventojų (R34). Vaikai su negalia sudaro apie 5 proc. visų neįgaliųjų, pensinio amžiaus asmenys sudaro 30 proc. Didžiąją dalį (65 proc.) negalią turinčių asmenų sudaro darbingo amžiaus žmonės, turintys skirtingas netekto darbingumo grupes[27].

Remiantis Biržų rajono savivaldybės duomenimis mažiausiai efektyvi pažymima pagalba vaikams, turintiems elgesio problemų. Taip pat mažiausiai efektyvios – pagalba paaugliams, vartojantiems psichoaktyviąsias medžiagas bei pagalba priklausomybę turintiems vaikams ir paaugliams. Be to kaip neefektyvi pagalba žymima pagalba vaikams, kurių tėvai serga priklausomybių ligomis, pagalba gerinant buities sąlygas, paslaugos vaikams, patyrusiems patyčias, kitokį smurtą[28](R35).

VVG teritorijos socialinės situacijos atitikimas VVG teritorijos vizijai

Atliekant anketavimą, grupinį interviu nustatyta, kad Biržų rajono VVG teritorijos gyventojų nuomone didžiausias finansavimas socialinei sričiai, įgyvendinant VPS 2025-2029 metų, turėtų būti skiriamas bendruomeniškumo stiprinimui, kaimo gyventojų aktyvinimui, paslaugų kaimo gyventojams teikimui, kaimo bendruomenės švietimui, jaunimo užimtumo didinimui, socialinės atskirties mažinimui. Poreikių tyrime viena iš esminių problemų buvo įvardintas VVG teritorijos visuomenės senėjimas ir gyventojų skaičiaus mažėjimas. Tai iliustruoja ir socialinės analizės rezultatai. Visuomenės senėjimo tendencijos turi didelę įtaką socialinių paslaugų teikimo, senyvo

[26] Biržų rajono savivaldybės 2022 m. socialinių paslaugų planas, www.birzai.lt
[27] Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenys, www.socmin.lrv.lt
[28] Paslaugų šeimoms ir vaikams paklausos ir pasiūlos Biržų rajono savivaldybėje įvertinimas 2022 m., www.birzai.lt

amžiaus ir savimi negalintiems pasirūpinti asmenims, poreikio augimui. Socialinių paslaugų poreikis taip pat didėja ir dėl nuolatinės VVG teritorijos gyventojų emigracijos, nes išvykus darbingo amžiaus asmenims nebelieka kam pasirūpinti negalią turinčiais ar garbaus amžiaus artimaisiais.

Poreikių tyrime nedarbas įvardijamas, kaip viena svarbiausių problemų. 2020 m. šalyje nedarbo lygis siekė 15,4 proc. ir buvo ženkliai didesnis už šalies ir Panevėžio rajono.

Socialinė analizė parodė, kad sparčiausiai mažėja jaunų (nuo 10 m. iki 29 m.) VVG teritorijos gyventojų. Poreikių tyrimas rodo, kad reikalinga pagerinti jaunimo situaciją kaime, pagrindinį dėmesį skiriant naujų jaunimo užimtumo priemonių plėtojimui. Kaimiškose teritorijose mažai teikiama laisvalaikio užimtumo paslaugų (R36). Jaunimas yra mažai motyvuotas, trūksta jaunimo dalyvavimo. Savanorystės, verslumo ir darbo įgūdžių įgijimo plėtojimas galėtų būti naujos jaunimo užimtumo politikos kryptys Biržų rajone. Naujų darbo vietų kūrimas rajone yra efektyviausia priemonė jaunimo užimtumui didinti.

Vaikų užimtumo paslaugų (vasaros stovyklų vaikams ir paaugliams poreikis, pailgintos mokymosi dienos poreikis, vaikų pavėžėjimo į ar iš būrelių bei valandinės vaiko priežiūros paslaugos) poreikis iš dalies patenkinamas arba nepatenkinamas.

Socialinės globos paslaugos Biržų rajono savivaldybėje (įskaitant Biržų miestą) pakankamai išvystytos, tačiau vis dar aktuali problema – socialinių paslaugų teikimas socialinės rizikos šeimoms ir jose augantiems vaikams. Šių paslaugų teikėjų nepakanka siekiant kokybiškų ir efektyvių pokyčių socialinės rizikos šeimų gyvenime. Be to, teikti ar plėsti socialines paslaugas labai reikia ir neįgaliems asmenims su sunkia negalia, vienišiems senyvo amžiaus ar neįgaliems asmenims, be tėvų globos likusiems vaikams. Dėmesys taip pat turėtų būti skiriamas socialinių paslaugų tokių kaip: dienos socialinės globos teikimo asmens namuose ir institucijose, pagalbos į namus, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugų vystymui.

VVG suformuluotoje teritorijos vizijoje iki 2030 m. akcentuojamas įsipareigojimas spręsti socialines problemas bei stiprinti toleranciją bei socialinę atsakomybę. Remiant paslaugų vietos gyventojams teikimą, bus prisidedama prie augančios socialiai atsakingos aplinkos kūrimo bei bendruomeninių iniciatyvų palaikymą Biržų krašte. Sumanių ir verslių gyventojų skatinimas padės mažinti nedarbą, kurti palankią aplinką verslo iniciatyvoms. Nemažas dėmesys turėtų būti skiriamas vietos jaunimui. Įgyvendinant VPS jauni žmonės bus labiau įtraukti į viešąjį gyvenimą, taip kuriant daugiau galimybių jaunimui. Bus remiamas vietos gyventojų švietimas, kad vietos bendruomenė galėtų sėkmingai pasinaudoti VPS parama ir įgyvendinti naujus veiklos būdus, sprendžiant vietos socialines problemas.

1.6. VVG teritorijos ekonominė situacija

Bendra informacija.

2021 m. duomenimis Biržų rajono savivaldybėje daugiau kaip pusė užimtųjų dirba paslaugų sektoriuje, 34 proc. užimtųjų dirba pramonės bei žemės ūkio (R37), žuvininkystės ir miškininkystės sektoriuose[29]. Panaši tendencija ir visoje Panevėžio apskrityje 64 proc. užimtųjų dirbo paslaugų sektoriuje, 6 tūkst. statybų, pramonės ir žemės ūkio sektoriuose dirba 36 proc. užimtųjų[30].

2 lentelė. **Užimtų gyventojų pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis 2021 m., proc.[31]**

Eil. Nr.	Ekonominės veiklos rūšis	Užimtųjų skaičius, proc.
1.	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	11,93
2.	Pramonė	21,74
3.	Statyba	4,96

[29] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenys, www.statgov.lt (įskaitant Biržų miestą)
[30] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenys, www.statgov.lt (įskaitant Biržų miestą)
[31] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenys, www.statgov.lt (įskaitant Biržų miestą)

4.	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	19,65
5.	Transportas ir saugojimas	4,59
6.	Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla; Informacija ir ryšiai	3,24
7.	Finansinė ir draudimo veikla; Nekilnojamojo turto operacijos	1,15
8.	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	2,09
9.	Administracinė ir aptarnavimo veikla	3,54
10.	Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	6,29
11.	Švietimas	9,16
12.	Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	7,99
13.	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, namų ūkio reikmenų remontas ir kitos paslaugos	3,67

Pagal užimtųjų dalį žemės ūkyje, žuvininkystėje ir miškininkystėje Biržų rajono savivaldybė atsilieka tik nuo Pasvalio rajono savivaldybės, o pagal užimtųjų dalį pramonėje – tik nuo Panevėžio miesto ir rajono savivaldybių.

Biržų rajono savivaldybėje registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis proc. 2021 m. siekė 15,7 proc. (16,3 proc. sudarė vyrai ir 15 proc. – moterys). Bendra tendencija nuo 2019 m.

registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykio proc. tendencija yra didėjanti, kas reiškia, kad registruotų bedarbių palyginus su darbingo amžiaus gyventojais, skaičius išaugo[32].

Laisvos darbo vietos yra skelbiamos regionų lygmeniu. 2021 m. duomenimis laisvos darbo vietos vidurio ir vakarų Lietuvos regione sudarė 45 proc. visų laisvų darbo vietų. 2021 m. Lietuvos Respublikoje laisvų darbo vietų poreikis palyginus su 2019 m. duomenis išaugo 32 proc. panašiai poreikis išaugo vidurio ir vakarų Lietuvos regione apie 30 proc.[33].

2019 m. Biržų rajono savivaldybėje vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (toliau – DU) siekė 995 EUR. Tai sudarė 76,8 proc. šalies (1 296,4 EUR) bei 89,1 proc. apskrities (1 117,2 EUR) DU. Rodiklis buvo mažiausiais tarp Panevėžio apskrities savivaldybių. Per penkerius metus Biržų rajono savivaldybėje darbo užmokestis padidėjo 76,1 proc., kai šalies DU augimas siekė 81,5 proc., apskrities – 79,7 proc.[34]

2019 m. tiesioginės užsienio investicijos (TUI) Biržų rajono savivaldybėje siekė 7,3 mln. Tai sudarė 0,04 proc. šalies (18 563,7 mln. EUR) bei 1,8 proc. Panevėžio apskrities (397,3 mln. EUR) rodiklio. Per penkerius metus Biržų rajono savivaldybėje TUI sumenko 3,2 karto, kai šalyje išaugo ketvirtadaliu, Panevėžio apskrityje – trečdaliu [35]. 2019 m. Biržų rajono savivaldybės TUI, tenkančios 1 gyventojui (321 EUR), buvo vienos mažiausių apskrityje. Mažesnį rodiklį turėjo tik Kupiškio rajono savivaldybė – 177 EUR/ 1 gyventojui). Palyginti su šalies vidurkiu (6 644 EUR/ 1 gyventojui), Biržų rajono savivaldybės rodiklis buvo mažesnis beveik 21 kartą, palyginti su apskrities vidurkiu (1 881 EUR/ 1 gyventojui) – beveik 6 kartus. 2015–2018 m. TUI, tenkančios vienam gyventojui, Biržų rajono savivaldybėje mažėjo, 2019 m., palyginti su 2018 m., – šiek tiek išaugo, tačiau bendra analizuojamo laikotarpio tendencija – mažėjanti. Rodiklis mažėjo ir Kupiškio r. sav. Kitų analizuojamų savivaldybių TUI, tenkančių vienam gyventojui, rodikliai augo[36].

Materialinių investicijų (MI) dydis Biržų rajono savivaldybėje 2019 m. siekė 13,7 mln. EUR ir tai sudarė 0,1 proc. šalies (9154,0 mln. EUR) bei 5,0 proc. Panevėžio apskrities (329,8 mln. EUR) rodiklio. Palyginti su 2015 m., MI dydis Biržų rajono savivaldybėje sumažėjo 22,3 proc., kai šalyje rodiklis išaugo trečdaliu, Panevėžio apskrityje – 23 proc. Biržų rajono savivaldybės MI, tenkančios vienam gyventojui (596 EUR), 2019 m. buvo mažiausios apskrityje ir, palyginti su 2015 m.,

[32] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenys, www.statgov.lt (įskaitant Biržų miestą)
[33] Statistikos departamento 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenys, www.statgov.lt (įskaitant Biržų miestą)
[34] Biržų rajono savivaldybės 2023-2030 m. strateginis plėtros planas www.birzai.lt (įskaitant Biržų miestą)
[35] Biržų rajono savivaldybės 2023-2030 m. strateginis plėtros planas www.birzai.lt (įskaitant Biržų miestą)
[36] Biržų rajono savivaldybės 2023-2030 m. strateginis plėtros planas www.birzai.lt (įskaitant Biržų miestą)

sumažėjo, kai šalyje, apskrityje ir Panevėžio apskrities savivaldybėse rodiklis augo. Palyginti su šalies vidurkiu (3 277 EU/ 1 gyventojui), Biržų rajono savivaldybės materialinės investicijos, tenkančios 1 gyventojui, 2019 m. buvo 5,5 karto mažesnės, o palyginti su apskrities vidurkiu (1 549 EUR/ 1 gyventojui) – 2,6 karto mažesnės. Todėl galima sakyti, kad Biržų rajono savivaldybės ūkis traukiasi[37].

Įgyvendinant Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos priemonę LEADER Biržų rajono VVG teritorijoje iki 2022 m. buvo įgyvendinti 20 investicinių vietos projektų, kurių bendra paramos vertė siekė 733 tūks. Eur. Iš jų verslo projektai įsisavino 66 proc. paramos.[38]

Ne žemės ūkio sektorius.

2021 m. Biržų rajono savivaldybėje buvo įregistruota 1 214 ūkio subjektų, iš jų veikiantys – 501 ūkio subjektas (arba 41,2 proc.), kai šalies rodiklis – 44,0 proc., Panevėžio apskrities – 48,9 proc. Palyginti 2021 m. su 2015 m. (vertinant metų pradžios duomenis), veikiančių ūkio subjektų skaičius savivaldybėje išaugo 4,6 proc., o palyginti 2021 m. su 2020 m. (vertinant metų pradžios duomenis) – nepakito.[39]

Biržų rajono savivaldybės teritorijoje 2022 metais veikė 353 mažos ir vidutinės įmonės, kas sudarė 70,7 proc. visų tais metais veikiančių įmonių ir jose dirbo apie 2,5 tūkst. darbuotojų. Palyginus su 2019 metais, veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius išaugo 3 proc. Dominuoja įmonės, kuriose dirba iki 4 darbuotojų (R38)[40].

2022 m. pradžioje m. didžiąją Biržų rajono savivaldybės įmonių dalį (83,1 proc.) sudarė smulkios įmonės, turinčios iki 10 samdomų darbuotojų, ir pagal šį rodiklį atitiko bendrąsias šalies tendencijas. Savivaldybėje 2022 m. pradžioje veikė tik 2 įmonės, turinčios daugiau nei 250 darbuotojų. Daugiau nei 500 darbuotojų turinčių įmonių savivaldybėje nėra. 14,1 proc. rajono įmonių turi nuo 10 iki 49 darbuotojų (R39). [41]

Biržų rajono savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, dominuoja smulkusis ir vidutinis verslas (toliau – SVV), kuris yra vienas svarbiausių ekonomikos augimo bei konkurencingumo veiksnių, turintis esminį poveikį ne tik atskirų vietovių, bet ir bendrai Lietuvos ūkio raidai, naujų darbo vietų kūrimui ir socialiniam stabilumui. SVV situaciją šalyje nusako verslumo lygio rodiklis, kuris 2020 m. pradžioje Biržų rajono savivaldybėje siekė 15 įmonių/ 1 000 gyventojų, ir daugiau nei dvigubai atsiliko nuo šalies vidurkio (31 įmonė/ 1 000 gyventojų) bei 34,8 proc. – nuo apskrities vidurkio (23 įmonės/ 1 000 gyventojų) (R40).[42]

Biržų rajono savivaldybės verslininkystės lygis, kartu su Pasvalio ir Kupiškio rajono savivaldybėmis, buvo mažiausias iš vertintų savivaldybių. Panevėžio apskritis nepasižymi aukštu verslininkystės lygiu, nes net Panevėžio miesto savivaldybės rodiklis (30 įmonių/ 1 000 gyventojų) 2020 m. pradžioje buvo šiek tiek žemesnis nei šalies vidurkis. Per penkerius metus verslumo lygio rodiklis augo visose nagrinėjamose teritorijose: sparčiausiai augo Biržų rajono savivaldybėje (36,4 proc.), lėčiausiai Panevėžio mieste – 15,4 proc.[43]

Nėra išskirtų duomenų pagal ekonomines veiklos rūšis, smulkiam ir vidutiniams ūkio subjektui, tačiau 2022 m. duomenimis net 76,8 proc. visų veikiančių ūkio subjektų Biržų rajone, buvo orientuoti gyventojų poreikių teikimą: didmeninė ir mažmeninė prekyba, variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas, transportas ir saugojimas, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklą, meninė, programinė ir poilsio organizavimo veikla, kita aptarnavimo veikla ir pan.[44]. Kadangi rajone

[37] Biržų rajono savivaldybės 2023-2030 m. strateginis plėtros planas www.birzai.lt (įskaitant Biržų miestą)
[38] Biržų rajono vietos veiklos grupės informacija.
[39] Biržų rajono savivaldybės 2023-2030 m. strateginis plėtros planas www.birzai.lt (įskaitant Biržų miestą)
[40] Statistikos departamento duomenys, www.statgov.lt
[41] Statistikos departamento duomenys, www.statgov.lt
[42] Biržų rajono savivaldybės 2023-2030 m. strateginis plėtros planas www.birzai.lt (įskaitant Biržų miestą)
[43] Biržų rajono savivaldybės 2023-2030 m. strateginis plėtros planas www.birzai.lt (įskaitant Biržų miestą)
[44] Statistikos departamento duomenys, www.statgov.lt

dominuoja smulkus ir vidutinis verslas, manytina, kad ir smulkaus ir vidutinio ūkio subjektų vykdomos ekonominės daugiausiai orientuotos į gyventojų poreikių tenkinimą (R41).

Apdirbamojoje gamyboje 2022 m. pradžioje veikė 41 ūkio subjektas. Biržų rajono VVG teritorijoje maisto perdirbimo srityje (pieno supirkimas ir perdirbimas) veikia maža įmonė UAB Nordic proteins, kurioje dirba 48 darbuotojai.[45]

2022 m. duomenimis Biržų rajono savivaldybės teritorijoje veikė 22 ūkio subjektai vykdantys apgyvendinimo ir maitinimo veiklą. Poreikių tyrimo metu diskutuojant su Turizmo informacijos centru bei kaimo turizmo sodybų savininkais nustatyta, kad mažai teikiama apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų, užsiimama švietimo veikla. Taip pat nepakankama kaimo turizmo paslaugų įvairovė, trūksta laisvalaikio infrastruktūros. Kaimo turizmo veikla užsiima Alės Podėnienės kaimo turizmo sodyba, Manto Bartuškevičiaus sodyba, kaimo turizmo sodyba ,,pas Vaidotą“, V. Undzėno sodyba, Sodeliškių dvaro sodyba, sodyba „Kristina“, Sodyba „Vienkiemio oazė“[46] (R42).

Biržų rajono VVG teritorijoje bendruomeninio ir socialinio verslo iniciatyvos tik pradeda formuotis. 2022 m. bendruomeninio ir socialinio verslo nebuvo. Bendruomenės domisi naujomis iniciatyvomis, tačiau bendruomenėms vis dar trūksta verslumo įgūdžių ir kvalifikacijos.

Biržų rajono savivaldybėje yra 36 valstybinės reikšmės keliai, iš kurių 5 – krašto keliai ir 31 – rajoninis kelias. Šių kelių bendras ilgis – 451 km. Visi rajone esantys valstybiniai krašto keliai turi patobulintą dangą, tačiau valstybinių rajoninių kelių tinklas su patobulinta danga (asfaltuotų) sudaro tik 32,8 proc., t. y. 9,5 proc. mažiau nei Lietuvos vidurkis. Likę valstybiniai rajoniniai keliai yra žvyro. Biržų rajono savivaldybėje esančių vietinės reikšmės viešųjų kelių ir gatvių ilgis siekia 907,6 km (įskaitant Biržų miestą), iš kurių apie 77,8 proc. sudaro žvyrkeliai, 96 proc. grunto keliai ir tik 12,6 proc. – asfaltuoti keliai. Biržų rajone asfaltuotų kelių dalis yra mažiausią lyginant tarp apskrities savivaldybių.[47]

UAB „Biržų autobusų parkas“ yra savivaldybės valdoma įmonė, kurios pagrindinė veikla yra keleivių vežimas kelių transportu vietinio, tolimojo susisiekimo bei tarptautiniais maršrutais pagal sutartis bei užsakymus. Tai vienintelis vežėjas, teikiantis keleivinio transporto paslaugas Biržų rajono savivaldybėje. Vadovaujantis BRSA duomenimis, 2021 m. pradžioje UAB „Biržų rajono autobusų parkas“ aptarnauja 5 tolimojo susisiekimo, 1 miesto ir 30 priemiesčio reguliaraus susisiekimo maršrutų. BRSA duomenimis, Biržų rajone autobusais per 2019 m. pervežta apie 222,2 tūkst. keleivių. Palyginti su 2015 m., autobusais pervežtų keleivių skaičius sumažėjo dvigubai (2015 m. pervežta 444,2 keleivių). Vidutiniškai 1 Biržų rajono savivaldybės gyventojui 2019 m. teko 10 kelionių autobusu[48].

Biržų rajono savivaldybės geriamojo vandens tiekimą ir (arba) nuotekų tvarkymą vykdo bei vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą eksploatuoja UAB „Biržų vandenys“. Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas nedidelėmis apimtimis teikia ir kiti ūkio subjektai, tačiau neturintys licencijų. Biržų rajono savivaldybėje (Įskaitant Biržų miestą) UAB „Biržų vandenys“ eksploatuoja 19 vandenviečių, 77 km vandentiekio tinklų, 19 nuotėkų valyklų, 110,7 km nuotėkų tinklų. Centralizuotomis vandens tiekimo paslaugomis naudojosi apie 53,3 proc. gyventojų ir apie 94 proc. veikiančių ūkio subjektų; buitinių nuotekų tvarkymo paslaugomis – apie 64,4 proc. gyventojų (iš jų 3,5 proc. – nuotekos buvo surenkamos asenizacijos transporto priemonėmis) ir apie 78 proc. veikiančių ūkio subjektų. Likę gyventojai naudojasi individualiais gręžiniais arba kastiniais šuliniais geriamojo vandens gavybai bei nuotekas kaupia išsėmimo duobėse, iš kur jos išgabenamos į nuotekų valyklas[49].

Žemės ūkio sektorius.

[45] https://rekvizitai.vz.lt/imone/mgl_baltija/
[46] Biržų turizmo informacijos centro duomenys, www.visitbirzai.lt
[47] Biržų rajono savivaldybės 2023-2030 m. strateginis plėtros planas www.birzai.lt (įskaitant Biržų miestą)
[48] Biržų rajono savivaldybės 2023-2030 m. strateginis plėtros planas www.birzai.lt (įskaitant Biržų miestą)
[49] Biržų rajono savivaldybės 2023-2030 m. strateginis plėtros planas www.birzai.lt (įskaitant Biržų miestą)

Žemės ūkio sektorius vienas iš svarbiausių ekonomikos sektorių Biržų rajono VVG teritorijoje. 2023 m. sausio 1 d. duomenimis Ūkininkų ūkių registre buvo įregistruoti 1520 ūkininkų ūkiai[50]. Jų skaičius sudarė 19,43 proc. Panevėžio apskrities ūkių. Bendras ūkininkų ūkių žemėnaudų plotas siekė 41581,45 ha ir sudarė 22 proc. Panevėžio apskrities ūkininkų ūkių žemėnaudų ploto[51]. Vidutinis ūkio dydis (27,367 ha) viršijo apskrities (24,12 ha) ir šalies (15,89 ha) vidutinių ūkių dydį bei buvo pirmas pagal vidutinio ūkio dydį tarp apskrities savivaldybių[52] (19 pav.) (R43).

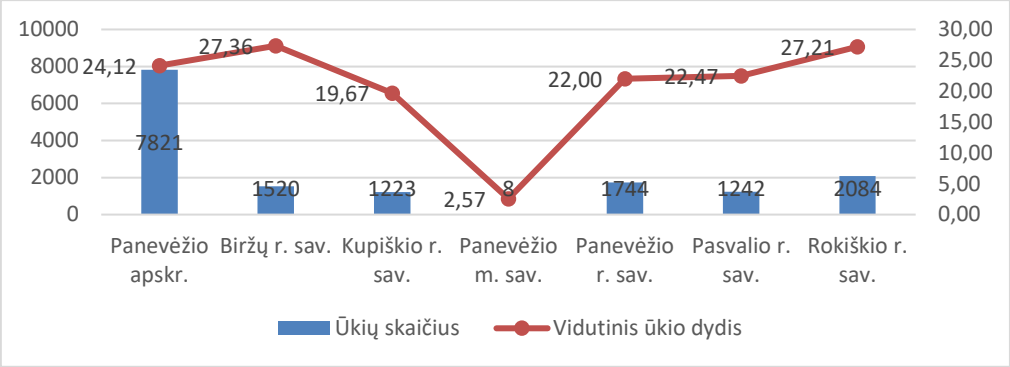

***19 pav.* Ūkių skaičius ir vidutinis ūkio dydis (ha) Panevėžio apskrityje, 2023 m. sausio 1 d.**

2023 metų sausio 1 d. didžiausią ūkių dalį (37,9 proc.) sudarė ūkiai, kurių dydis nuo 5 iki 20 ha[53]. Bendra penkių metų ūkininkų ūkių tendencija yra mažėjanti. Bendras ūkių skaičius nuo 2019 m. iki 2023 m. sumažėjo 32,5 proc. Per penkis metus daugiausiai sumažėjo ūkių iki 5 ha – 60,7 proc., tačiau ženkliai padidėjo ūkiai nuo 50 iki 100 ha – 49,4 proc. ir ūkiai nuo 100 ha – 51,7 proc. Biržų rajono savivaldybėje yra trys ūkiai, kurių dydis viršija 500 ha (3 lentelė, 20 pav.).

***3 lentelė.* Ūkininkų ūkių grupavimas pagal bendrą plotą 2023 m.[54]**

Ūkių dydis	Iki 5 ha	5-20 ha	20-50 ha	50-100 ha	100 ha ir daugiau	Viso
Ūkių skaičius	438	576	291	127	88	1520

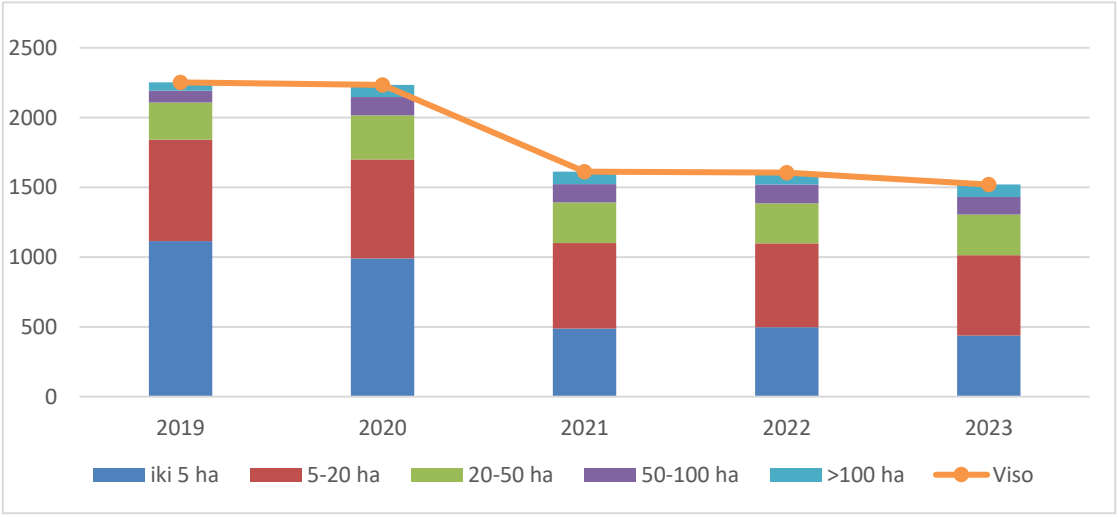

***20 pav.* Ūkių grupavimas pagal bendrą protą, ha**

[50] Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys, www.vic.lt
[51] Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys, www.vic.lt
[52] Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys, www.vic.lt
[53] Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys, www.vic.lt
[54] Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys, www.vic.lt

2023 metais Biržų rajono ūkininkai iki 40 metų amžiaus sudaro 17,63 proc. visų ūkininkų, lenkia šalies vidurkį 17,02 proc. Ūkininkų ūkių tendencija yra mažėjanti per paskutinius penkerius metus. Nuo 2019 m. daugiausiai sumažėjo pensinio amžiaus ūkininkų ūkių – 2,21 karto, kai tuo tarpu ūkininkų iki 40 m. amžiaus sumažėjo 1,18 karto, o ūkių nuo 40 m. iki pensinio amžiaus sumažėjo – 1,22 karto[55] (21 pav., 4 lentelė).

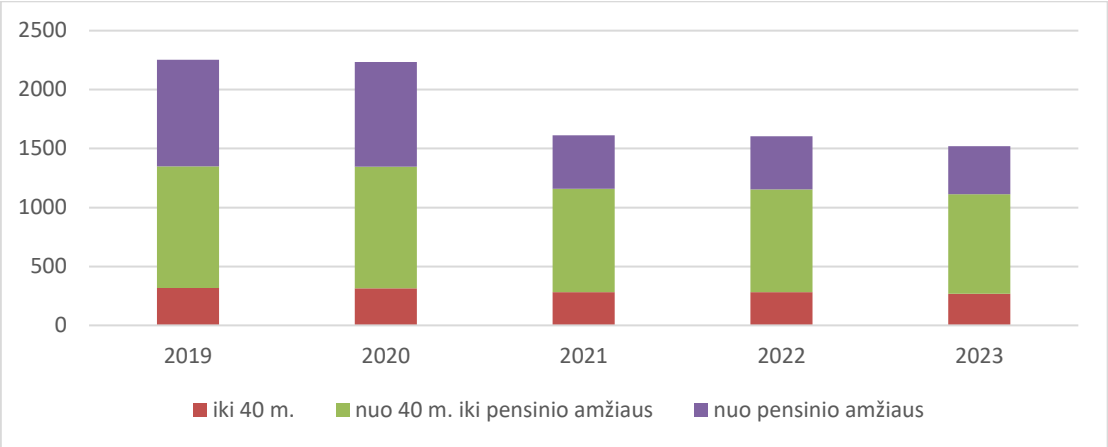

21 pav. **Ūkininkų ūkių skaičius pagal ūkininkų amžių**

4 Lentelė. **Ūkininkų ūkių skaičius pagal ūkininkų amžių, jų lytį[56]**

Apskritys, rajonas	Ūkininkų ūkių skaičius	Ūkininkų ūkių skaičius pagal ūkininkų amžių			Ūkininkų ūkių skaičius pagal ūkininkų lytį	
		iki 40 m., proc.	nuo 40 m. iki pensinio amžiaus, proc.	nuo pensinio amžiaus, proc.	Valdytojos moterys, proc.	Valdytojai vyrai, proc.
Iš viso Lietuvoje	87167	17,02	51,84	31,14	37,01	62,99
Panevėžio apskr.	7821	17,64	52,56	29,79	35,15	64,85
Biržų r. sav.	1520	17,63	55,53	26,84	38,42	61,58
Kupiškio r. sav.	1223	16,84	51,68	31,48	36,63	63,37
Panevėžio m. sav.	8	25,00	62,50	12,50	25,00	75,00
Panevėžio r. sav.	1744	17,95	52,69	29,36	30,79	69,21
Pasvalio r. sav.	1242	17,79	57,65	24,56	31,88	68,12
Rokiškio r. sav.	2084	17,75	47,74	34,50	37,52	62,48

[55] Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys, www.vic.lt
[56] Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys, www.vic.lt

Biržų rajono savivaldybėje 2023 m. sausio 1 d. duomenimis moterų ūkininkių ūkiai sudaro 38,42 proc. ir lenkia šalies vidurkį 1,0367 karto proc., kuris sudaro 37,01 proc. ir tai yra didžiausias moterų ūkininkių skaičius visoje Panevėžio apskrityje (4 lentelė).

5 lentelė. **Ūkininkų ūkių pasiskirstymas pagal vykdomas ekonominės veiklos rūšis, 2023 m.**[57]

Apskritys, rajonas	Ūkininkų ūkių skaičius	Augalininkystė, proc.	Gyvulininkystė, proc.	Mišrus žemės ūkis, proc.	Žemės ūkiui būdingų paslaugų veikla, proc.	Miškininkystė, proc.	Miškininkystei būdingų paslaugų veikla, proc.	Žuvininkystė, proc.	Alternatyvi žemės ūkiui veikla, proc.
Iš viso Lietuvoje	87168	34,63	8,52	55,87	0,25	0,29	0,02	0,11	0,32
Panevėžio apskr.	7821	55,26	10,56	33,47	0,19	0,40	0,03	0,01	0,08
Biržų r. sav.	**1520**	**45,66**	**16,25**	**37,17**	**0,59**	**0,20**	**0,00**	**0,07**	**0,07**
Kupiškio r. sav.	1223	36,22	11,45	51,84	0,08	0,41	0,00	0,00	0,00
Panevėžio m. sav.	8	87,50	12,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Panevėžio r. sav.	1744	73,62	15,02	10,21	0,11	0,69	0,11	0,00	0,23
Pasvalio r. sav.	1242	48,95	3,22	47,75	0,00	0,08	0,00	0,00	0,00
Rokiškio r. sav.	2084	61,71	6,53	31,09	0,14	0,48	0,00	0,00	0,05

Biržų rajono VVG teritorijoje dominuojanti žemės ūkio šaka – augalininkystė (45,66 proc.), nes 37,17 proc. – mišrus ūkis ir 16,25 proc. vertėsi gyvulininkyste. ir 3,2 proc. užsiėmė kitomis veiklų rūšimis[58] (5 lentelė).

Bendrosios žemės ūkio produkcijos, kurią sudaro augalininkystės bei gyvulininkystės produkcija, apimtys 2015–2019 m. laikotarpiu Biržų rajono savivaldybėje padidėjo didžiausiu tempu (5,6 proc.), kai šalies rodiklio augimo tempas siekė 4,7 proc., o Panevėžio apskrityje bendrosios žemės ūkio produkcijos apimtys per penkerius metus sumažėjo beveik 1 proc. [59].

Iš viso Biržų rajono savivaldybėje per 2019 m. buvo sukurta bendrosios žemės ūkio produkcijos už 74,9 mln. EUR. Tai sudarė beveik penktadalį Panevėžio apskrities ir 2,8 proc. šalies rodiklio. Biržų rajono savivaldybėje panašiai, kaip šalyje ir apskrityje, plėtojama augalininkystės produkcija (68 proc. bendrosios žemės ūkio produkcijos), kai šalyje – 65 proc., apskrityje – 67 proc. [60].

Biržų rajono savivaldybė išsiskiria ekologinių ūkių gausa. Tai daugiausiai ekologinių ūkių (144 vnt.) turinti savivaldybė šalyje (iš kurių 91 proc. – augalininkystės ir gyvulininkystės ekologiniai ūkiai, 2 proc. – bitininkystės ūkių, 7 proc. – produkcijos perdirbimo ūkiai) (žr. 52 pav.). Ekologinių ūkių skaičius Biržų rajono savivaldybėje sudaro 35 proc. visų Panevėžio apskrityje sutinkamų ekologinių

[57] Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys, www.vic.lt
[58] Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys, www.vic.lt
[59] Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016-2020 m. strateginis planas, patvirtintas Biržų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-131, www.birzai.lt
[60] Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016-2020 m. strateginis planas, patvirtintas Biržų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-131, www.birzai.lt

ūkių (be Panevėžio miesto). Ekologinių ūkių žemėlapyje atvaizduoti tik Lietuvos ekologiniai ūkiai, kurie turi VšĮ „Ekoagros“ išduotą sertifikatą[61] (R44).

VVG teritorijos ekonominės situacijos atitikimas VVG teritorijos vizijai.

Biržų rajono VVG teritorijos gyventojų nuomone didžiausias finansavimas ekonomikos srityje, įgyvendinant VPS 2025-2029 metų, turėtų būti skiriamas parama verslui, darbo vietų kūrimui – nurodė 90 proc. apklaustųjų, jaunimo verslumo skatinimui – 86,3 proc. apklaustųjų. Respondentų nuomonę, svarbu būtų remti inovacijų skatinimą ir diegimą kaimo vietovėse – 77,3 proc. apklaustųjų bei skirti dėmesį bendruomeninį verslumą skatinančias iniciatyvas – 66,4 proc.

Ekonominė situacija atitinka VVG teritorijos vizijos elementus: „Gyveną sumanūs, svetingi atviri naujovėm žmonės“, „Plėtojamos sumanios, socialiai atsakingos ir aplinkai palankios verslumo iniciatyvos“.

1.7. VVG teritorijos socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai

VVG teritorijoje veikiančios organizacijos ir institucijos

Nevyriausybinės organizacijos.

Tikslus NVO skaičius Lietuvoje nėra žinomas. NVO informacijos ir paramos centro duomenų bazėje prisiregistravusių NVO skaičius siekia 1 669, tačiau ne visos veikiančios NVO registruojasi duomenų bazėje. Biržų rajono savivaldybės administracijos duomenimis, Biržų rajono savivaldybėje 2021 m. pradžioje veikė 66 nevyriausybinės organizacijos, iš kurių 10 – viešųjų įstaigų. Vertinant NVO pagal veiklos sritis, daugiausiai buvo sporto organizacijų ir sporto klubų (27 organizacijos arba 40,9 proc.). Jaunimo organizacijos sudarė beveik 13,6 proc., neįgaliųjų organizacijos bei kultūros organizacijos po 10,6 proc., po 4,5 proc. – vaikų dienos centrai bei organizacijos dirbančios su šeimomis, kitos organizacijos – apie 15 proc.[62].

Aktyvus kaimo bendruomenių kūrimasis, kaimo žmonių būrimasis bendrai veiklai Biržų krašte prasidėjo jau 1995 metais. Pirmieji šaukliai vienytis buvo Šukionių, Pabiržės, Rinkuškių ir Anglininkų kaimų žmonės. Bendruomeninio judėjimo tikslai – kaimo gyventojų telkimas socialinių, ekonominių ir kultūrinių problemų sprendimui; neįgaliųjų, senyvo amžiaus žmonių, vaikų, gyvenančių probleminėse šeimose, priežiūra; kultūrinė, sportinė ir švietėjiška veikla; kaimo tradicijų atgaivinimas ir plėtojimas; bendruomenės nariu, ypač jaunimo, pilietiškumo ugdymas, atstovavimas bendruomenės interesams.

Jau 2004 metais buvo įregistruotos 38 kaimo bendruomenės. 2021 m. Biržų rajono VVG teritorijoje veikia 46 bendruomeninės organizacijos[63], kurias jungia Biržų rajono kaimo bendruomenių sąjunga. Bendruomenių veikloje aktyviai dalyvaujančių narių skaičius per 2015-2020 metų laikotarpį sumažėjo 5,7 proc., nuo 3661 iki 3452 narių.[64] Kaimo bendruomenių skaičius tolygiai išsidėstęs visoje Biržų rajono VVG teritorijoje proporcingai gyventojų skaičiui: didesnėse pagal gyventojų skaičių seniūnijoje veikia daugiau bendruomeninių organizacijų, mažesnėse – mažiau (22 pav.).

[61] Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016-2020 m. strateginis planas, patvirtintas Biržų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-131, www.birzai.lt
[62] Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016-2020 m. strateginis planas, patvirtintas Biržų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. T-131, www.birzai.lt
[63] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė
[64] Biržų rajono kaimo bendruomenių sąjungos duomenys (saugomi VVG būstinėje)

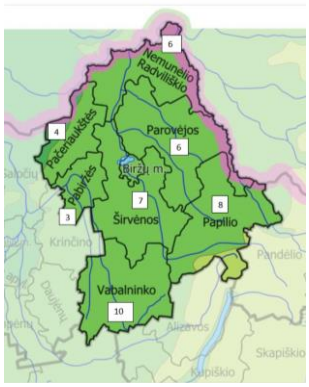

22 pav. **Kaimo bendruomeninių organizacijų išsidėstymas Biržų rajono VVG teritorijoje pagal seniūnijas**

Nevyriausybinės organizacijos, tapdamos vis svarbesne visuomenės dalimi VVG teritorijoje, ne tik plečia savo veiklos spektrą, orientuodamosi į skirtingas visuomenės problemas, bet ir atlieka svarbų vaidmenį, pritraukiant valstybės ir privataus sektoriaus dėmesį ir lėšas į tas problemas, kurios iki tol nebuvo sprendžiamos ar tai buvo daroma nepakankamai efektyviai. NVO veiklos kryptys apima kultūrą ir poilsį, švietimą, sveikatos apsaugą, socialines paslaugas, aplinkosaugą verslą ir kt. NVO projektai skatina aktyvų kaimo žmonių dalyvavimą tiek valdymo procesuose, tiek savo vietovės ir krašto puoselėjimo bei kultūros išsaugojimo srityse (R45).

Biržų rajono savivaldybės duomenimis, nevyriausybinės organizacijos iš viso per 2020 m. įgyvendino 75 projektus, kuriems iš Biržų rajono savivaldybės biudžeto, valstybės biudžeto pagal įvairias vykdomas programas buvo skirtas finansavimas. Bendrai 2020 m. NVO projektams Biržų r. sav. skirta virš 200 tūkst. Eur. NVO projektai remiami įvairiose srityse – didžiausią finansavimą gauna socialinės apsaugos sritis (2020 m. – 26 projektai ir apie 70,8 tūkst. Eur), socialinės apsaugos ir kultūros sritis (2020 m. – 30 projektų ir 23,3 tūkst. Eur), švietimo sritis (2020 m. – 4 projektai ir apie 83 tūkst. Eur)[65] (R46).

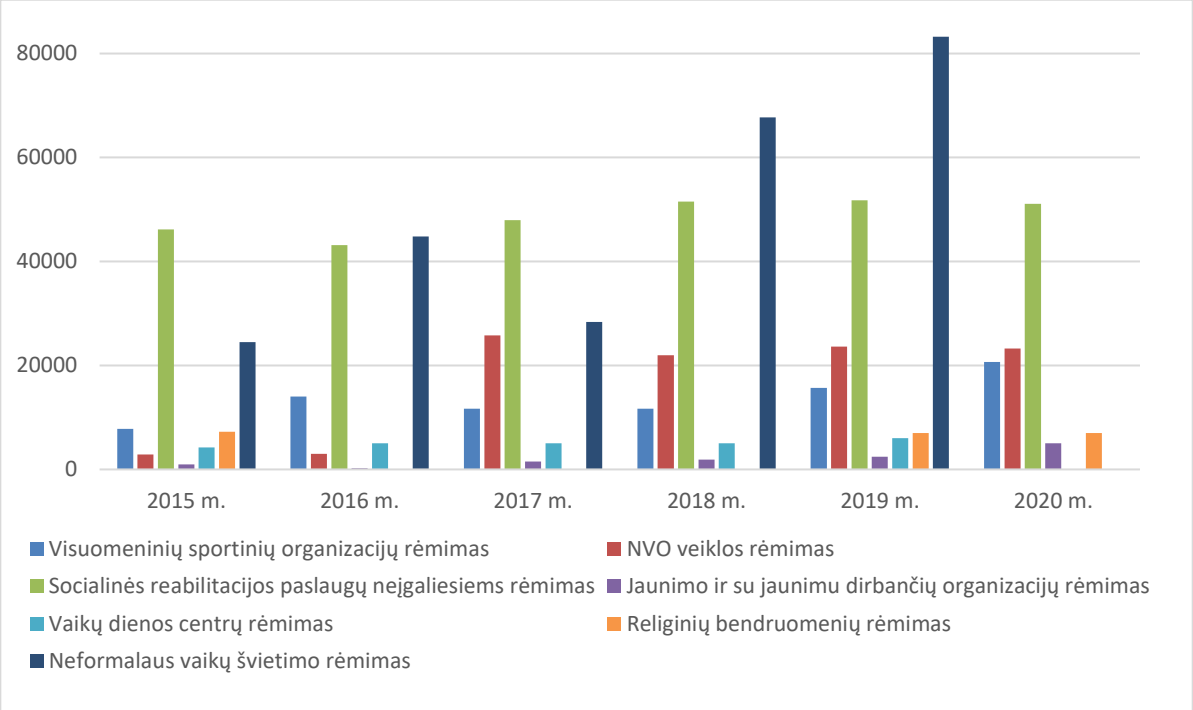

23 pav. **Biržų rajono savivaldybės skirtas finansavimas NVO projektams, Eur**

[65] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė

Biržų rajono VVG teritorijoje veikiančios bendruomeninės organizacijos 2015-2020 metų laikotarpiu įgyvendino 61 projektą[66],[67], skirtą patrauklios ir patogios gyventi bei dirbti aplinkos kūrimui, kaimo gyventojų naujų bendradarbiavimo formų diegimui, partnerystės skatinimui, tradicijų puoselėjimui, jaunimo įtraukimui. Iš jų 12 projektų per minėtą laikotarpį finansavo Biržų rajono VVG. Projektai ženkliai prisidėjo prie bendruomeninei veiklai reikalingos infrastruktūros sutvarkymo, partnerystės skatinimo projektų įgyvendinimo (R47).

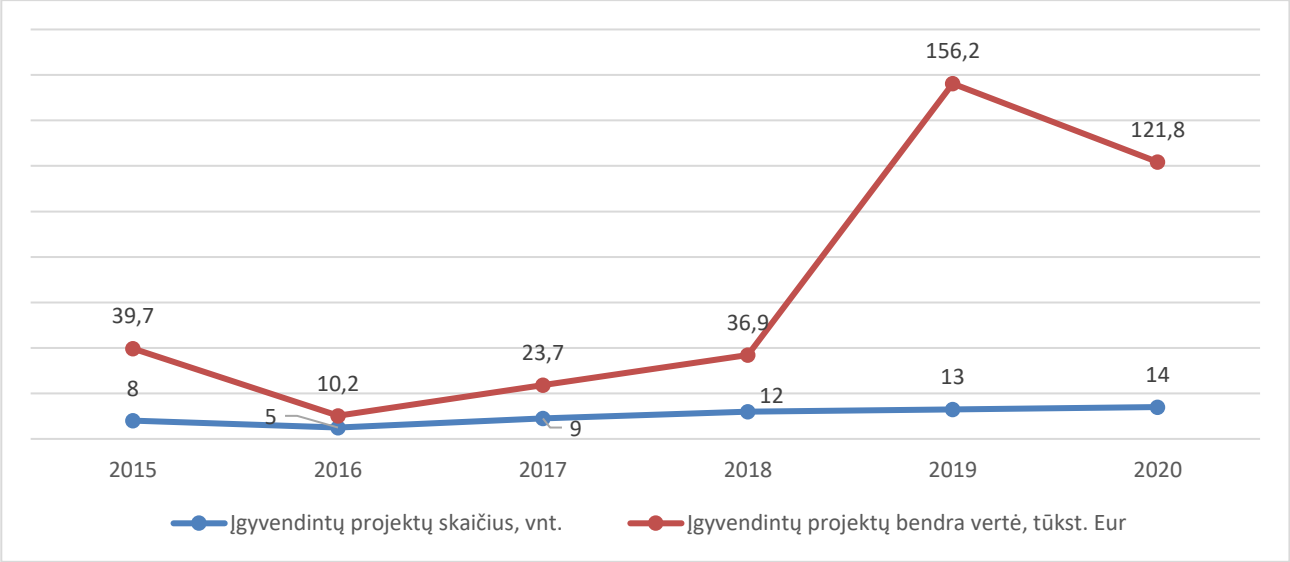

***24 pav.* Bendruomeninių organizacijų įgyvendintų projektų skaičius ir pritrauktos investicijos 2015 - 2020 metais**

24 paveiksle pateikti duomenys rodo augantį bendruomenių aktyvumą ir gebėjimą įgyvendinti vis didesnės apimties projektus bei pritraukti investicijas į savo gyvenamosios vietovės teritoriją. Bendruomenių aktyvumas padidėjo 2019 ir 2020 metais kai buvo galimybė gauti finansavimą iš vietos veiklos grupės strategijos ir įgyvendinti vietos projektus išsprendžiant vietos problemas. Vietos bendruomenės aktyviai dalyvavo ir teikė paraiškas viešojo naudojimo infrastruktūros sutvarkymui, susijusiam su laisvalaikio, poilsio, sporto ir kultūrine veikla kaime. Buvo atnaujinamos ir tvarkomos viešosios erdvės bei pritaikytos gyventojų poreikiams, kuriamos jaunimui patrauklios, naujoviškos laisvalaikio užimtumo galimybės. Galima daryti prielaidą, kad bendruomenės ir jų nariai turi pakankamai kompetencijos spręsti susidariusias problemas ir pasinaudoti atsiradusiomis finansavimo galimybėmis bei prisidėti prie darnios bendruomenės kūrimo (R48).

VVG teritorijoje 2021 m. buvo inicijuotas tik vienas bendruomeninis ekonominės veiklos projektas. Bendruomenės ir kitos nevyriausybinės organizacijos vangiai imasi įgyvendinti verslo projektus (R49).

Kitos organizacijos ir institucijos.

VVG teritorijoje veikia Biržų rajono savivaldybė, apimanti Biržų rajoną (VVG teritoriją) ir administracijos centrą – Biržų miestą. Biržų rajono savivaldybė apima tiek Biržų miestą, tiek rajoną, todėl daugelis įstaigų, veikiančių administracijos centre, taip pat teikia paslaugas ir VVG teritorijos gyventojams, ar jų veikla yra orientuota į visus savivaldybės gyventojus.

Biržų r. sav. ikimokyklinis ugdymas 2020–2021 m. m. teiktas 617 ikimokyklinio amžiaus vaikams, priešmokyklinis – 170 priešmokyklinio amžiaus vaikų. Tuo laikotarpiu, palyginti su 2015–2016 m., Biržų r. sav. ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo auklėtinių skaičius išaugo 1,0 proc.

2020–2021 m. m. Biržų r. sav. bendrojo ugdymo mokyklose mokėsi 2074 mokiniai. Palyginti su 2015–2016 m., mokinių skaičius sumažėjo ketvirtadaliu. Mokinių skaičiaus mažėjimas visose Panevėžio apskrities savivaldybėse susijęs su gyventojų skaičiaus mažėjimu. Bendrojo ugdymo mokyklose,

[66] Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, www.lrv.lt
[67] Biržų rajono vietos veiklos grupės informacija, www.birzuvvg.lt

kuriose sparčiai mažėja mokinių skaičius, susiduria su tuštėjančių mokyklų problemomis, jų išlaikymu, klasių skaičiaus mažėjimu, jungtinių klasių skaičiaus augimu bei vidutiniu klasės komplekto dydžio mažėjimu (kas didina švietimo išlaidas 1 mokiniui). Tendenciją dar labiau išryškina efektyvesnis rodiklis – mokinių skaičius, tenkantis 1 000 gyventojų. 2020– 2021 m. m. Biržų r. sav. rodiklis buvo vienas mažiausių Panevėžio apskrityje – 1000 gyventojų teko 91 mokinys, kai šalies vidurkis – 116 mokinių[68].

Iki 2021-2022 m. dalis ugdymo įstaigų buvo reorganizuotos ir patapo pagrindinių Biržų mokyklų skyriais. Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas Biržų VVG teritorijoje 2021–2022 m. teiktas 9 ugdymo įstaigose ar jų skyriuose: 1 gimnazijoje (Biržų r. Vabalninko Balio Sruogos), 2 daugiafunkciuose centruose (Biržų r. Vabalninko Balio Sruogos gimnazijos Kratiškių daugiafunkciame centre, Kirdonių universaliame daugiafunkciame centre), 6 mokyklų skyriuose (Biržų „Aušros“ pagrindinės mokyklos Papilio pagr. ugdymo skyriuje, Biržų „Aušros“ pagrindinės mokyklos N. Radviliškio pagr. ugdymo skyriuje, Biržų „Atžalyno“ pagrindinės mokyklos Pabiržės skyriuje, Biržų „Atžalyno“ pagrindinės mokyklos Pačeriaukštės P. Poškaus skyriuje, Biržų Kaštonų pagrindinės mokyklos Medeikių skyriuje, Biržų Kaštonų pagrindinės mokyklos Germaniškio skyriuje). 2021–2022 m., ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas teiktas visose 9 VVG teritorijoje veikiančiose ugdymo įstaigose ar jų skyriuose, kuriose iš viso buvo 158 ikimokyklinio, priešmokyklinio amžiaus vaikų. Pradinis ugdymas teiktas 8 VVG teritorijoje veikiančiose ugdymo įstaigose ar jų skyriuose - 183 pradinio ugdymo amžiaus vaikų. Pagrindinis ugdymas teiktas 5 ugdymo įstaigose: Biržų r. Vabalninko Balio Sruogos gimnazijoje, Biržų „Aušros“ pagrindinės mokyklos Papilio bei Nemunėlio Radviliškio pagr. ugdymo skyriuose, Biržų „Atžalyno“ pagrindinės mokyklos Pabiržės bei Pačeriaukštės P. Poškaus skyriuose. Tuo tarpu vidurinis ugdymas teiktas Biržų Vabalninko Balio Sruogos gimnazijoje – 67 vidurinio ugdymo amžiaus mokiniams[69].

2022 m. rugsėjo mėn. duomenimis organizuotas bendrojo ugdymo mokyklų mokinių, gyvenančių kaimo gyvenamosiose vietovėse, neatlygintinas pavėžėjimas į mokyklas ir į namus. Buvo pavežamas 581 mokinys, lyginant su 2020 m. rugsėjo mėn. duomenimis sumažėjo 3,0 proc. (2021 m. – 598 mokiniai)[70] (R51).

Formalųjį vaikų švietimą papildančio ugdymo programas Biržų r. sav. 2021 m. pradžioje vykdė 2 biudžetinės įstaigos – Biržų Vlado Jakubėno muzikos mokykla ir Biržų rajono kūno kultūros ir sporto centras (toliau – BKKSC). 2020–2021 m. m. BKKSC lankė 276 mokiniai, Biržų muzikos mokyklą – 172 mokiniai, NVŠ programose dalyvavo 653 mokiniai, BUM (bendrojo ugdymo mokyklų) būrelius lankė 647 mokiniai[71]. Nors šios įstaigos nėra Biržų rajono VVG teritorijoje, tačiau jų paslaugomis taip pat gali naudotis ir VVG teritorijoje gyvenantys vaikai (R52). Biržų rajono VVG teritorijoje gyvenantys vaikai, jaunimas gali naudotis ir ugdymo įstaigoms priklausančia sporto infrastruktūra.

Biržų r. sav. veikia 1 švietimo pagalbos įstaiga – Biržų švietimo pagalbos tarnyba, kuri teikia visapusišką pedagoginę, sociologinę, socialinę pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai (R53 10).

Profesinis mokymas. Biržų r. sav. veikia 1 profesinio mokymo įstaiga – Biržų technologijų ir verslo mokymų centras. Biržų TVMC 2020–2021 m. m. buvo vykdoma 15 mokymo programų. Iš viso Biržų TVMC 2020–2021 m. m. mokėsi 518 mokinių, iš kurių 200 (38,6 proc.) – moterų/ merginų[72].

Socialinių paslaugų tinklą Biržų r. sav. sudaro socialinių paslaugų įstaigos, kurios skirstomos į stacionarias socialinių paslaugų įstaigas ir nestacionarias socialinių paslaugų įstaigas. Jos gali būti biudžetinės įstaigos, viešosios įstaigos bei nevyriausybinių organizacijų įsteigtos įstaigos. Socialines paslaugas teikiančios įstaigos, net jeigu ir nėra įsikūrę VVG teritorijoje, jų teikiamos paslaugos taip pat

[68] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt
[69] Biržų r. sav. Administracijos Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus 2023-04-12 raštas, Nr. SD-17, raštas saugomas Biržų r. VVG būstinėje
[70] Biržų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus ir savivaldybės administracijos 2022 m. veiklos ataskaita, www.birzai.lt
[71] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt
[72] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt

gali būti prieinamos ir VVG teritorijos gyventojams. 6 lentelėje pateikiamos socialines paslaugas, pagal seniūnijas, teikiančios įstaigos Biržų rajono savivaldybėje[73].

6 lentelė. **Socialines paslaugas teikiančios įstaigos Biržų r. savivaldybėje**

Seniūnija	Eil. nr.	Socialinės paskirties įstaigos, seniūnijos
1. Biržų miesto	1.	Viešoji įstaiga Biržų rajono socialinių paslaugų centras (toliau – Paslaugų centras)
	2.	Labdaros ir paramos fondo „Vilties šviesa“ Biržų vaikų ir paauglių dienos centras*
	3.	Labdaros ir paramos fondo „Vilties šviesa“ VDC su AJE*
	4.	Sigitos ir Klaus Weinzierl šeimyna
	5.	Viešosios įstaigos Biržų rajono socialinių paslaugų centro Savarankiško gyvenimo namai
	6.	Viešosios įstaigos Biržų rajono socialinių paslaugų centro Savarankiško gyvenimo namai
	7.	VšĮ „Pagalbos centras“ (VšĮ „Pagalbos centro“ Biržų vaikų dienos centras)*
	8.	Viešosios įstaigos Biržų rajono socialinių paslaugų centro Globos centras
	9.	Biržų bendruomeniniai šeimos namai
	10.	Biržų miesto seniūnija
	11.	Biržų rajono neįgaliųjų draugija* (2022 m. neįgaliųjų socialinė reabilitacija)
	12.	Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos (LASS) Biržų filialas* (2022 m. neįgaliųjų socialinė reabilitacija)
	13.	Biržų „Artrito“ klubas* (2022 m. neįgaliųjų socialinė reabilitacija)
2. Vabalninko	14.	Vabalninko seniūnija
3. Pačeriaukštės	15.	VšĮ „Pagalbos centro“ Pačeriaukštės seniūnijos pagalbos šeimai centras (kartu su Pačeriaukštės seniūnijos vaikų dienos centru)*
	16.	Biržų rajono Legailių globos namai
	17.	Biržų rajono savivaldybės Legailių globos namų Krizių centras
	18.	Pačeriaukštės seniūnija
4. Papilio	19.	VšĮ „Pagalbos centro“ Papilio seniūnijos vaikų ir jaunimo dienos centras*
	20.	Šeimyna „Po angelo sparnu“
	21.	Papilio seniūnija
5. Parovėjos	22.	VšĮ „Vaiko užuovėja“ bendruomeniniai vaikų globos namai
	23.	VšĮ „Vaiko užuovėja“ vaikų dienos centras
	24.	Parovėjos seniūnija
6. Nemunėlio Radviliškio	25.	VšĮ Onos Milienės senelių globos namai*
	26.	Nemunėlio Radviliškio seniūnija
7. Širvėnos	27.	Širvėnos seniūnija
8. Pabiržės	28.	Labdaros ir paramos fondo „Spindulys“ vaikų dienos centras*
	29.	Pabiržės seniūnija

* – nevyriausybinės organizacijos

** Vaikų dienos centras su atvira jaunimo erdve

[73] Biržų rajono savivaldybės 2022 m. socialinių paslaugų planas, www.birzai.lt

Sveikatos priežiūros, pirmines ir antrines stacionarines bei antrines ambulatorines sveikatos priežiūros paslaugas VVG teritorijos gyventojams teikia Biržų r. savivaldybėje veikiančios 2 pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios įstaigos, – VšĮ Biržų rajono savivaldybės poliklinika su 13 padalinių: 1 greitosios medicinos pagalbos skyriumi, 4 ambulatorijomis (Nemunėlio Radviliškio, Pabiržės, papilio, Vabalninko), 8 medicinos punktais (Germaniškio, Kratiškių, Sodeliškio, L. Žemės, Medeikių, Meilūnų, Kupreliškio, Parovėjos) ir UAB Biržų šeimos gydytojų centras. Tai pat paslaugas teikia 1 pirmines ir antrines stacionarines bei antrines ambulatorines sveikatos priežiūros paslaugas teikianti įstaiga – VšĮ Biržų ligoninė su konsultacijų poliklinika; 1 visuomenės sveikatos priežiūros funkcijas vykdanti įstaiga – BĮ Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras. Be šių Biržų rajono savivaldybei pavaldžių sveikatos priežiūros įstaigų, Biržų r. sav. dar veikia privačios sveikatos priežiūros įstaigos: 1 reabilitologo kabinetas (Danguolės Savukynienės įmonė), 1 ausų-nosies gerklės ligų kabinetas (L. Jakubėnienės įmonė), 1 endikrinologo ir vidaus ligų gydytojo kabinetas (Lidos Duderienės įmonė), 2 odontologijos kabinetai (Liutauro Leskausko IĮ, R. Leskausko odonotologijos klinika), 1 vaikų ligų kabinetas (MB Jurgitos klinika), 1 akių ligų kabinetas (UAB „Beržūna“ Biržų fil.), kurių paslaugomis gali naudotis ir VVG teritorijos gyventojai (R54). 2020 m. prie Biržų r. sav. pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros įstaigų buvo prisirašę 24 289 gyventojai. Tai sudarė beveik 109 proc. Biržų r. sav. gyventojų skaičiaus. Darytina išvada, kad dalis prisirašiusiųjų yra ne iš Biržų r. savivaldybės. Biržų r. savivaldybėje, Likėnuose veikia Likėnų reabilitacinė ligoninė, kuri yra VŠĮ Respublikinės Panevėžio ligoninės filialas[74].

Iš viso 2021 m. Biržų r. sav. veikė 27 sporto organizacijos: 1 Biržų kūno kultūros ir sporto centras bei 26 sporto organizacijos. Lyginant su 2019 m., sporto organizacijų skaičius išaugo dviem. Biržų kūno kultūros ir sporto centre vykdomos 7 sporto šakų programos: bokso, krepšinio, šachmatų, lengvosios atletikos, dziudo, futbolo, šaudymo. Įstaigos sporto salėje sudarytos sąlygos mankštintis pagyvenusio amžiaus žmonėms, asmenims su negalia.

2019 m. Biržų rajone įvyko 244 sporto renginiai 31, aukšto meistriškumo sporto varžybos 32 ir aukšto meistriškumo sporto treniruočių stovyklos 33 , kuriuose dalyvavo virš 10 tūkst. dalyvių. Nors COVID-19 pandemija pakoregavo galimybes organizuoti sporto renginius, varžybas ar stovyklas, tačiau 2020 m. Biržų kūno kultūros ir sporto centro sporto bazėse vyko 106 renginiai, kuriuose dalyvavo 1906 sportininkai.

Iš viso Biržų rajono savivaldybėje 2019 m. buvo 66 sporto infrastruktūros objektai, iš kurių 46 objektai arba 70 proc. – priklauso švietimo įstaigoms. Biržų rajono savivaldybė išsiskiria iš kitų Panevėžio apskrities savivaldybių tuo, kad vienintelė apskrityje turi BMX dviračių trasą. Biržų rajono savivaldybės teritorijoje veikia aerodromas, šaudykla. Biržų rajono savivaldybė turi tiek automobilių kroso trasą, tiek moto kroso trasą. Rajone nėra baseino, rankinio aikštelių, slidinėjimo trasos, kartodromo ir pan.[75].

Biržų rajono policijos komisariatas - vienas struktūrinis padalinys, kuris aptarnauja visą Biržų rajono teritoriją. VVG teritorijoje policijos nuovadų nėra (R55). Policijos rėmėjai ir jaunieji policijos rėmėjai padeda užtikrinti viešąją tvarką. Siekdamos padidinti savo gyvenamosios vietovės saugumą bendruomeninės organizacijos inicijuoja saugios kaimynystės grupes, kurių Rajone veikia per 20. VVG teritorijoje yra aštuoni ugniagesių komandų punktai. Komandų išsidėstymas yra pakankamas ir atitinka visus reikalavimus pagal reagavimo laiką, tačiau yra labai prasta ir nusidėvėjusi turima technika, įranga ir kita infrastruktūra.

Biržų r. savivaldybėje taip pat veikia bei paslaugas VVG teritorijos gyventojams teikia šios institucijos (R56): Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Panevėžio departamento Biržų skyrius, Panevėžio apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos Biržų poskyris, Registrų centro, Rytų Lietuvos klientų aptarnavimo centro Biržų padalinys, Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos Panevėžio departamento Biržų skyrius, Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos

[74] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt

[75] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt

prie Aplinkos ministerijos Biržų meteorologijos stotis, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriaus Biržų poskyris, Nacionalinės žemės tarnybos prie Aplinkos ministerijos Biržų skyrius, Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos, Biržų aplinkos apsaugos inspekcija, Aukštaitijos saugomų teritorijų direkcijos Biržų regioninio parko grupė, Panevėžio teritorinės ligonių kasos Gyventojų aptarnavimo Biržų skyrius ir kt.[76].

Kultūros ištekliai.

Kultūra dabartiniame pasaulyje tampa vis svarbesniu elementu ne tik telkiant bendruomenes, bet ir kaip reikšmingas ekonomikos augimo veiksnys. Biržų rajono savivaldybės kultūros įstaigų tinklą sudarančios įstaigos nurodytos 25 paveiksle.[77]

25 pav. **Kultūros įstaigos Biržų r. sav., 2021 m.**

Į Biržų rajono VVG teritorijos gyventojų kultūrinį gyvenimą svarų indėlį įneša Biržų kultūros centras, kuris prisideda saugant, skleidžiant, perduodant iš kartos į kartą vietos tradicijas, organizuojant poilsį ir pramogas, skleidžiant profesionalų meną, rūpinantis Biržų krašto pristatymu Lietuvoje ir užsienyje. Biržų rajono VVG teritorijoje veikia 26 Biržų kultūros centro skyriai.

Biržų rajono VVG teritorijoje veikia 21 biblioteka, tai Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio bibliotekos filialai.

Biržų rajono VVG teritorijoje veikia Biržų krašto muziejaus „Sėla“ Vabalninko skyrius, 10 visuomeninių ir privačių muziejų: senovinės technikos muziejus, senovinės buities muziejus, tarpukario Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjo Konstantino Šakenio memorialinis muziejus, Balio Sruogos gimtinė-sodyba, rašytojo K. Binkio memorialinė ekspozicija, Vido drožinių galerija, Algirdo Butkevičiaus drožinių galerija, Patefonų muziejus-paroda, Avinukų ekspozicija Milišiūnų ūkyje, Sigutės Kiaulėnienės šeimos muziejus[78] (R57).

Biržų krašto muziejaus „Sėla“ Vabalninko skyrius, įsikūręs buvusiame žydų Slavinų šeimos name. Muziejus įsikūręs 13-oje kambarių. Pastato rūsyje įrengta ekspozicija, iš idiliško gyvenimo prieškario Vabalninke netikėtai bloškianti į pačias skaudžiausias miestelio patirtis, tarp jų ir Vabalninko žydų bendruomenės sunaikinimą II pasaulinio karo metu. Ekspozicija buvo sukurta, įgyvendinant vietos projektą, kurio metu buvo įveiklintas Biržų krašto muziejaus „Sėla“ Vabalninko skyriaus pastato rūsys, sukuriant jame interaktyvią, emociškai paveikią ekspoziciją ir edukacines programas (R58).

[76] www.info.lt
[77] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė
[78] Biržų turizmo ir verslo informacijos centras, www.visitbirzai.lt

Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešosios bibliotekos tinklą sudaro 22 bibliotekos: Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešoji biblioteka (toliau – Biržų SVB) bei 21 struktūrinis padalinys. Gyventojus labiau domina bibliotekų veikla, jų teikiamos paslaugos. Rajono savivaldybės viešoji biblioteka ir jos filialai teikia gyventojams visų rūšių informaciją, leidžiančią jiems naudotis ir šiuolaikinėmis informacijos bei komunikacijos technologijomis. Bibliotekose įrengti viešojo interneto prieigos taškai. Nemokamomis interneto paslaugomis gali naudotis visi rajono gyventojai.

Biržų rajono VVG teritorijoje veikia 18 mėgėjų meno kolektyvų: Pabiržės folkloro ansamblis „Žemyna“, Nemunėlio Radviliškio humoro grupė „Beveik rimtai“, Nemunėlio Radviliškio kultūros namų mėgėjų dramos kolektyvas „Žiburys“, Nemunėlio Radviliškio Onos Milienės senelių namų kapela „Santaka“, Nemunėlio Radviliškio kultūros namų vokalinis mišrus ansamblis, Vabalninko Jaunimo ritminių šokių kolektyvas „Devynios“, Papilio skyriaus mėgėjų teatras „Vaidintojų atžalynas“, Papilio skyriaus folkloro ansamblis „Aguonėlas“, Papilio skyriaus vokalinis moterų kvartetas „Rovėjūnės“, Germaniškio folkloro ansamblis „Vijoklis“, Folkloro ansamblis „Lakštupė“ Smilgiuose, Biržų kultūros centro Papilio skyriaus mėgėjų teatras „Vaidintojų atžalynas“, Papilio skyriaus ansamblis „Sentimentai“, Kvetkų moterų vokalinis ansamblis, Biržų rajono Parovėjos kaimo mišrus ansamblis „Melodija“, Smilgių skyriaus moterų vokalinis ansamblis „Smiltis“, Humoro grupė „Šiekštininkų damos“, Pačeriaukštės skyriaus moterų duetas Vilita ir Audronė[79].

Biržų rajono savivaldybės teritorijoje žinoma daugiau kaip 500 objektų, turinčių kultūrinę vertę. Kultūros vertybių registre įrašyti 496 objektai, iš jų: 130 valstybės saugomų, 19 archeologiniai paveldo objektų, 30 architektūros kompleksų, 15 pavienių statinių, 9 kultūros paveldo objektai, paskelbti paminklais, 80 istorinių, memorialinių vietų, 206 dailės kultūros vertybės, viena urbanistinė vietovė. Kultūros vertybių sąrašas nuolat papildomas naujais objektais. Palanki geografinė padėtis (netoli magistralės Via Baltica, 30 km nuo Latvijos Respublikos), patraukli bei unikali gamtinė aplinka (karstinė teritorija, Likėnų buvusi kurortinė teritorija) bei istorinis paveldas (Biržų pilis, Radvilų palikimas) suponavo sąlygas Biržų kraštui tapti vienu patraukliausiu šalies turistiniu regionu[80] (R59).

Seniausias ir vertingiausias archeologinis paveldas – Biržų krašto žmonių kultūros materialinis palikimas: istorinė Biržų miesto vieta, Biržų piliavietė, Rinkuškių bei Klausučių piliakalniai, Vinkšninių kapinynas, Astravo senkapis, Muoriškių pilkapiai vertingi moksline ir pažintine prasme. Sutvarkytame Rinkuškių (Velniakalnis) piliakalnyje rengiamos šventės ir minėjimai, jis parengtas turistų lankymui. Bendruomenės entuziastų iniciatyva prie piliakalnio kasmet pastatoma po keletą medinių velnių skulptūrų ir Velniakalnis tampa patrauklesniu visuomenei bei turistams. Muoriškių pilkapiuose ir Vinkšninių kapinyne atlikti archeologiniai kasinėjimai. Didžioji dalis objektų pažymėti, pritaikyti turistams lankyti ir nuolat tvarkomi (R60).

Džiugina privačiomis lėšomis tvarkoma Mantagailiškio buvusio dvaro sodyba: vykdomi archeologiniai, istoriniai, architektūriniai tyrimai ir projektavimo darbai, prižiūrima ir tvarkoma teritorija. 2020 m. išleista monografija apie Mantagailiškio dvaro istoriją bei archeologinius tyrinėjimus. Privačiomis lėšomis aktyvi veikla vykdoma ir Butautų dvaro sodyboje. Taip suteikiama galimybė visuomenei pažinti krašto paveldą (R61).

Nuo seno Biržų kraštas garsus aukštaičių vaišingumą menančiomis tradicijomis, skania rugine duona ir miežiniu alumi. Iki šių dienų Biržų apylinkėse iš kartos į kartą perduodami alaus gaminimo receptai, gyvos ir nemirštančios aludarystės ir duonos kepimo tradicijos. 2022 metų duomenimis tautinio paveldo produktų gamintojų sertifikatus turėjo Čygo-Kalkio TŪB „Rinkuškiai“ (sertifikuotas tautinio paveldo produktas - miežinis alus); Dalius Linkevičius (sertifikuotas tautinio paveldo produktas – miežinis alus); Vitenė Repšienė (sertifikuoti tautinio paveldo produktai: vašku marginti margučiai, skutinėti margučiai, augaliniais dažais dažyti margučiai, šiaudiniai sodai, šiaudinės žvaigždės, šiaudiniai eglutės žaisliukai); Rita Dagienė (sertifikuotas tautinio paveldo produktas – riešinės); Zita Kumpelienė (sertifikuoti tautinio paveldo produktai: veltiniai, pintinės juostos, šiaudiniai sodai,

[79] Biržų kultūros centras, www.kultura.birzai.lt
[80] Biržų rajono savivaldybės 2021-2023 metų strateginis veiklos planas

šiaudinės žvaigždės, girliandos); Vytas Jareckas (sertifikuoti tautinio paveldo produktai: pasagos, grandinės ir jų detalės); Kirkilų kaimo bendruomenė (sertifikuoti tautini paveldo produktai: blynai, žuvienė, žolelių arbata)[81]. VVG teritorijoje nėra įstaigos ar organizacijos vienijančios amatininkus ir skatinančios jų veiklą (R62).

VVG teritorijos gyvenamosiose vietovėse bendruomenės ir kultūros įstaigos organizuoja tradicinius renginius ir valstybinių švenčių minėjimus. Taip pat yra susiformavusios tam tikrų renginių ir parodų organizavimo tradicijos, kurios apima kelias seniūnijas, regionus ar net yra traukos objektas lankytojams iš visos šalies. Kiekvienas VVG teritorijoje veikiantis kultūros centras turi savo tradicinius ir išskirtinius renginius. *Nausėdžių skyrius* - Moterų šokių kolektyvų festivalis „Jorilija“; Vaikų ir jaunimo meno festivalis „Svajonė“. *Vabalninko skyrius* - Lietuvos nepriklausomybės dienai skirtas renginys „Šokame Lietuvai“; Humoro vakaras „Prima aprilis“; Vabalninko miesto diena „Šokis ir daina miestui“; Vaikų ir jaunimo teatrų festivalis „Laimingas vaikų juokas“; Žolinės šventė; Vabalninko seniūnijos rudens derliaus šventė; Muzikos ir dainos šventė „Du-smagu, trys-puiku. *Papilio skyrius* – Tradicinė regioninė vokalinių ansamblių šventė „Ten, kur svajonė laukia“; Respublikinis mėgėjų teatrų festivalis „Vaidintojų atžalynas“; Biržų rajono kaimo dramos kolektyvų šventė – apžiūra. *Anglininkų skyrius* – Širvėnos seniūnijos bendruomenių šventė „Draugystės ratas“. Tradicinėmis jau yra tapusios Biržų rajono kūno kultūros ir sporto centro renginiai seniūnijose: kaimo seniūnijų sporto žaidynės; Biržų rajono šaškių pirmenybės; Stalo teniso turnyras, skirtas vasario 16-ajai; A. Šato gatvės krepšinio turnyras; Seniūnijų šeimų sporto šventė Pabiržės mokykloje; Moliūginė“ Klausučių bendruomenėje, Levandų ūkio Biržuose žydėjimo šventė, Sugrįžimai – kraštiečių šventės.[82]

Pačeriaukštės kaimas tapo 2023 metų mažąja Lietuvos kultūros sostine, atstovaujančia Biržų regioną. Neabejotinai šis faktas suintensyvins kultūrinį gyvenimą VVG teritorijoje bei sudarys prielaidas turistų srautų didinimui bei viso Biržų krašto paveldo bei tradicijų populiarinimui.

Kultūros išteklių susijusių su daile, kinu Biržų r. VVG teritorijoje nėra.

VVG teritorijos socialinės situacijos atitikimas VVG teritorijos vizijai.

VVG suformuluotoje teritorijos vizijoje iki 2030 m. akcentuojamas įsipareigojimas kryptingai veikti, jog VVG teritorija taptų sumaniu ir svetingu Šiaurės Lietuvos kraštu, kuriame būtų patrauklu ir gera gyventi. Tai reiškia sudaryti galimybes puoselėti Biržų krašto savitumą – išsaugoti, plėtoti ir populiarinti kultūros paveldą. VVG taip pat įsipareigoja remti tautinio vietos tradicijų puoselėjimą ir populiarinimą. Būtina suteikti galimybes mokytis tam tikrų specifinių, konkrečią naudą teikiančių dalykų, skatinti bendradarbiavimą, tarp skirtingų kartų bei bendruomenių. Tam, kad būtų puoselėjamas kultūros paveldas reprezentuojantis Biržų krašto savitumą, reikalinga skatinti amatininkų bei kūrybinių industrijų atstovų veiklą. Biržų rajono strateginiame 2021-2030 m. plėtros plane numatyta vizija: Biržai – rekreacijos, relaksacijos, reabilitacijos paslaugų lyderis Šiaurės Lietuvoje. Tvarus, atviras ir žalias galimybių kraštas. Šis kelrodis sufleruoja, jog Biržų kraštas save identifikuoja kaip turistinę, gamta ir kultūra turtingą teritoriją.

1.8. VVG teritorijos gamtos išteklių analizė

2020 m. pradžioje didžiąją Biržų r. sav. žemės fondo dalį sudarė žemė ūkio naudmenos (63,5 proc.), jų dalis buvo didesnė nei vidutiniškai Panevėžio apskrityje (60,3 proc.) bei šalyje (52,1 proc.). Šalies miškingumas (trečdalis Lietuvos teritorijos) buvo didesnis nei Biržų r. sav. (27,6 proc.), vandens telkinių dalis – šiek tiek didesnė šalyje (3,7 proc.), nei Biržų r. sav. (2,6 proc.). Užstatytos teritorijos dalis labai panaši (1,6 proc. šalyje ir 1,3 proc. Biržų r. sav.). Kelių yra dvigubai daugiau šalyje (4,1 proc.), nei Biržų r. sav. (2,2 proc.).[83]

[81] Europos sąjungos reikalų ir paramos politikos departamento Programos LEADER ir kaimo plėtros skyrius, www.tautinispaveldas.lt

[82] Biržų rajono savivaldybės administracijos švietimo, kultūros ir sporto skyriaus raštas 2023-04-11 Nr. SD-17 (raštas saugomas Biržų r. VVG būstinėje)

[83] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt

2022 metų pradžioje Biržų rajono savivaldybės bendras plotas - 147 578,65 ha, Biržų rajono VVG teritorijos plotas – 146 023,52 ha arba 98,95 proc. bendro savivaldybės ploto. Iš jo VVG teritorijoje žemės ūkio naudmenos sudaro 93 418,70 ha arba 63,98 proc. bendro VVG teritorijos ploto. Didžiąją dalį žemės ūkio naudmenų užima ariama žemė 92,24 proc., pievos ir natūralios ganyklos sudaro – 6,61 proc., o sodai – 1,15 proc. žemės ūkio naudmenų. [84]

Biržų rajono teritorijoje išskirtinai dominuoja vienas dirvožemių tipas, todėl dirvožemių danga nėra įvairi. Rajono dirvožemiai yra tinkamiausi žemės ūkiui, paplitę aukščiausiais 45–50 našumo balais įvertinti dirvožemiai. Dalis Biržų rajono teritorijos vidurio ir šiaurės vakaruose priklauso karstiniam regionui, kuriame dominuoja stipriai fragmentuoti pavienėmis karstinėmis daubomis arba jų sistemomis suskaidyti žemės ūkio naudmenų plotai[85] (R63).

Lietuvoje ūkininkų įsitraukimas į ekologiškų produktų gamybą yra mažas – ekologiniai ūkiai vis dar sudaro labai mažą visų šalies ūkių dalį (2020 m. ekologiškų ūkių plotas sudarė 8 proc. visų žemės ūkio naudmenų ploto)[86]. Tuo tarpu Biržų rajono VVG teritorijoje 2020 metais ekologiškai ūkininkaujama buvo 14302,23 ha arba 15,27 proc. žemės ūkio naudmenų plote. 2022 metų duomenimis ekologiškai ūkininkaujama buvo dar didesniame - 16577,64 ha plote, kas sudaro 17,74 proc. žemės ūkio naudmenų ploto. Per 2013-2022 metų laikotarpį plotas, kuriame ekologiškai ūkininkaujama, išaugo nuo 14,4 proc. iki 17,74 proc. ir sudarė 16577,64 ha[87] (R64).

Rajono teritorija patenka į Vidurio Lietuvos žemumos zoną, jos paviršius aukštėja iš šiaurės vakarų į pietryčius. Biržų rajone yra šiauriausias Lietuvos taškas (56o 27‘ šiaurės platumos). Biržų r. savivaldybės šiaurės rytų, šiaurės ir šiaurės vakarų riba teka Nemunėlis, vidurine dalimi – jo intakas Apaščia, vakarine – Mūšos intakas Tatula. Teritorijoje yra 17 ežerų, 2 tvenkiniai, iš jų didžiausias – seniausias Lietuvoje dirbtinis Širvėnos ežeras. Miškai savivaldybės teritorijoje sudaro 26,4 proc. ploto. Daugiausia miškų yra rajono rytuose, didžiausi – Biržų giria, Vabalninko šilas, Salamiesčio miškas, Medžvalkių miškas.

Biržų rajono VVG teritorijos rekreaciniai ištekliai yra susiję su agrarinės – karstinės zonos kraštovaizdžiu, miškais (didžiausi – Biržų giria, Salamiesčio ir Šilų miškai), vandens plotais (16 ežerų, kurie rekreaciniu požiūriu skirstomi į labai intensyvaus (Širvėnos ežeras), intensyvaus (Kilučių ežeras) bei riboto naudojimo (likusieji 14 ežerų); vandens turizmas vystomas ir rajono upėse, iš kurių svarbiausios – Nemunėlis, Apaščia, Tatulos dalis) (R65).

Pagal kraštovaizdžio gamtinių komponentų (vandens, miškų, reljefo) tinkamumą įvairioms rekreacijos rūšims bei aplinkos vaizdingumą, rekreacijai tinkamos Biržų r. savivaldybės teritorijos (rekreacinės naudmenos) sudaro apie 30 proc. rajono teritorijos (R66).

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano koncepcijoje Biržų miestas priskiriamas didelį rekreacinį potencialą turintiems pasienio regiono centrams (jų iš viso Lietuvoje yra 5), kuriuose svarbu stiprinti bendradarbiavimą, siekiant plėtoti konkurencingą rekreacijos ir turizmo sektorių šalyje. Gyvenamosios vietovės, kuriose būtų galimas rekreacinių paslaugų vystymo potencialas, įvardijamos rekreaciniais centrais – tai Biržų miestas bei Biržų rajono VVG teritorijoje esantys Vabalninko, Nemunėlio Radviliškio, Papilio miesteliai, Pučiakalnės, Kvetkų kaimai. Taip pat išskiriama perspektyvinė Likėnų kurortinė teritorija, numatoma, kad apjungus Likėnų kurortinės teritorijos ir Biržų miesto rekreacinį bei turizmo potencialą, galima pozicionuoti šias teritorijas regioninio lygmens rekreaciniu centru[88] (R67).

Biržų turizmo informacijos centro duomenimis, Biržų rajono savivaldybėje yra apie 70 lankytinų vietų, daugelis jų VVG teritorijoje. Turistinių objektų įvairovė Biržų rajono savivaldybėje ir jų išsidėstymas formuoja patrauklų krašto turistinį potencialą (R68).

---

[84] LR žemės fondo duomenys, www.zis.lt
[85] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt
[86] Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023-2027 m. strateginis planas, www.zum.lrv.lt
[87] Informacija apie deklaruotus žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus, www.vic.lt, LR žemės fondo duomenys, www.zis.lt
[88] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt

Biržų rajono savivaldybės lankytinos vietos (R69):

Biržų pilis/ Biržų krašto muziejus „Sėla“. Didžiausia ir stipriausia tuo metu Lietuvoje itališkojo tipo bastioninė tvirtovė. Biržų pilies reprezentaciniai rūmai buvo atstatyti 1978-1988 m., juose 1988 m. įsikūrė Biržų viešoji biblioteka, o 1989 m. persikėlė Biržų krašto muziejus „Sėla“.

Kirkilų apžvalgos bokštas pastatytas Biržų regioninio parko teritorijoje prie Kirkilų karstinių ežerėlių. Šalia apžvalgos bokšto yra pažintinis takas su pontoniniais tilteliais, kuris nutiestas per karstinius ežerus. *Kirkilų ežerynas* – unikalus kraštovaizdžio elementas, vienintelis toks Pabaltyje.

Kirkilų pramogų parke veikia šios pramogos: gravitacinis namas, disko golfas, mini golfas, gigantiškas batutas, pažintinis paukščių takas, kanapių labirintas.

Pėsčiųjų tiltas per Širvėnos ežerą –tiltas, jungiantis Astravą ir Biržų miestą, tai ilgiausias pėsčiųjų tiltas Lietuvoje.

Astravo dvaro sodyba. Tai viena gražiausių romantizmo laikotarpio dvarų rezidencijų Lietuvoje.

Siaurojo geležinkelio kompleksas. „Siaurukas“ – tai 750 mm pločio vėžės geležinkelis, ilgiausias Europoje ir vienas unikaliausių mūsų šalies paveldo objektų, todėl išlikę siaurojo geležinkelio ruožai yra saugoma kultūros vertybė.

Biržų regioninis parkas ir lankytojų centras. Biržų regioninis parkas yra geologinio paveldo parkas. Tik jame galima pamatyti atviro karsto kraštovaizdį su smegduobėmis, įgriuvomis ir ežerėliais.

Eko basų kojų parkas Draseikių k., 1300 metrų ilgio.

Levandų ūkis Mockūnų k., levandų laukai, kavinukė, krautuvėlė.

Muziejai ir galerijos. Senovinės technikos muziejus, Biržų krašto muziejaus „Sėla“ Vabalninko skyrius, Sigutės Kiaulėnienės šeimos muziejus, Portfolio Art (Studio meno galerija), Senovinių arbatinukų galerija, tarpukario Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjo Konstantino Šakenio memorialinis muziejus, Balio Sruogos gimtinė, Rašytojo Kazio Binkio memorialinė ekspozicija, Vido Jatulevičiaus drožinių galerija, Algirdo Butkeičiaus drožinių galerija

Gamtos objektai. Karstinė įgriūva Karvės ola, Kirkilų karstiniai ežerėliai (ežerynas), dolomitinė atodanga Velniapilio ola, Nemunėlio-Apasčios santaka, Muoriškių atodanga, Tabokinės atodanga, A. Jaronytės sodyba, šiauriausias Lietuvos taškas, Juodžionių riedulys, Rinkuškių (Juodelių) piliakalnis vadinamas Velniakalniu, Kišonių akmuo, Smardonės šaltinis, Smegduobės Barsuko ola teritorijos pažintinis-geologinis taškas, Užušilių pažintinis takas, pasivaikščiojimo takas Kirkilų kraštovaizdžio draustinyje, Kučgalio šaltinis, Klausučių piliakalnis, Žiobių piliakalnis.

Dvarai. Butautų dvaras, Mantagailiškio dvaras, Daudžgirių dvaras, Pabiržės dvaras, Padaičių dvaras, Panemunės dvaras.

Maldos namai. Vabalninko Švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų bažnyčia, Papilio Nekaltosios Švč. Mergelės Marijos bažnyčia, Papilio evangelikų reformatų bažnyčia, Germaniškio Šv. Marijos Magdalenos bažnyčia, Nemunėlio Radviliškio evangelikų reformatų bažnyčia, Nemunėlio Radviliškio Švč. Mergelės Marijos bažnyčia, Smilgių Nukryžiuotojo Jėzaus bažnyčia, Suosto Šv. Kryžiaus Išaukštinimo bažnyčia, Skrebiškių koplyčia.

Paminklai ir skulptūros. Paminklas žuvusiems už Lietuvos nepriklausomybę, paminklas poetui Juliui Janoniui, paminklas kultūros puoselėtojui Sranislavui Dagiliui, knygnešio Jurgio Bielinio koplytstulpis ir antkapinis paminklas, Vytauto Didžiojo paminklinis biustas, Motiejaus Valančiaus paminklinis biustas, paminklas tautos dvasios, kultūros ir ūkio kėlėjui Antanui Macijauskui, skulptūra Vabalninko miestelyje „Svajonė“, paminklas Salaspilio mūšiui atminti, 2 stogastulpiai, Jono ir Adolfo Mekų gimtosios sodybos vieta ir paminklinis akmuo.

Kitos pramogos. Žirgynai, Biržų aeroklubas[89].

[89] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt

Be lankytinų turizmo objektų gausos, Biržų rajono savivaldybės įstaigos ir organizacijos bei pavieniai fiziniai asmenys vykdo 16 edukacinių, degustacinių programų suaugusiems ir vaikams: įvairias degustacines programas, edukacines duonos, vilnos, patefonų istorijos, levandų ir pan. programas. Biržų rajono teritorijoje organizuojamos 9 pažintinės ekskursijos bei maršrutai: pažintinė ekskursija Biržų mieste ir rajone, Camino Lituano maršruto dalis Biržų rajone, dviračių maršrutas, maršrutas „Pažink Biržus eidamas su #walk5, Jono Meko trasa su #walk5, maršrutas „Kur veda žydų žvaigždė“, maršrutas „Kur nutūpė Radvilų erelis“[90] (R70).

LR kultūros vertybių registro duomenimis, 2021 m. pradžioje Biržų rajono savivaldybėje buvo įregistruotos 508 kultūros vertybės (iš jų 425 – nekilnojamosios ir 83 – kilnojamosios). Pagal reikšmingumą Biržų rajone daugiausiai iš kilnojamųjų kultūros vertybių sutinkama reikmenų (52 vnt.), dailės kūrinių (25 vnt.). Iš nekilojamųjų kultūros vertybių daugiausiai randama istorinių (130 vnt.), memorialinių (119 vnt.), architektūrinių (105 vnt.). Į nematerialus kultūros paveldo vertybių sąvadą įtrauktos 39 vertybės, susijusios su įvairiomis atlikimo meno, tautodailės, amatų, švenčių, kulinarinio paveldo ir kitomis tradicijomis. Į šį sąvada yra įtrauktas 1 nematerialaus kultūros paveldo vertybė iš Biržų rajono savivaldybės – tai Biržų krašto sutartinių atlikimo tradicija[91](R71).

Turizmo informacijos centre apsilankiusių turistų skaičius neparodo teritorijos patrauklumo turistams, nes ne visi lankytojai, apsilankę Biržų rajone, užsuka į turizmo informacijos centrą. Efektyvus būdas skaičiuoti teritorijos lankytojų ir turistų skaičių – šalia lankomiausių turistinių objektų pastatyti lankytojų skaičiuotuvus. Pagal Biržų turizmo informacijos centro duomenis, 2020 m. Biržų miesto ir rajono lankomiausius objektus (Kirkilų apžvalgos bokštą, Senovinės technikos muziejų, Kirkilų pramogų parką, Levandų ūkį, muziejų „Sėla“ ir kt.) aplankė apie 60 tūkst. lankytojų (R72).

Biržų rajono savivaldybės apgyvendinimo įstaigose fiksuojama mažiau apgyvendintų turistų nei apsilankiusiųjų Biržų turizmo informacijos centre (taip pat ženkliai mažiau nei nurodo Biržų TIC apsilankiusių apskritai Biržų rajone – pagal lankytojų skaitytuvus, pastatytus prie lankomiausių turistinių objektų), galima daryti išvadą, kad Biržų rajonas labiau populiarus trumpalaikiam arba vienadieniam turizmui, kai nesinaudojama apgyvendinimo įstaigų paslaugomis[92] (R73).

Miškai Biržų rajono VVG teritorijoje sudaro 26,4 proc. ploto. Daugiausia miškų yra rajono rytuose, didžiausi – Biržų giria, Vabalninko šilas, Salamiesčio miškas, Medžvalkių miškas.

Biržų rajono savivaldybėje veikia 1 iš 26 VĮ „Valstybinių miškų urėdijos“ regioninių padalinių – Biržų regioninis padalinys. Šiam padaliniui priklauso 9 girininkijos (6 iš jų – Biržų rajono savivaldybės teritorijoje).[93]

Turtinga Biržų rajono VVG teritorijos biologinė įvairovė yra labai svarbi Lietuvos ir visos Europos Sąjungos ekologinei pusiausvyrai. Biržų girioje saugomi ereliai rėksniai, juodieji gandrai, jerubės ir lūšys, latvelių girininkijoje - vertingiausi pelkiniai, plačialapių ir mišrus bei pelkėti lapuočių miškai, Nemunėlio upėje saugoma ovalioji geldutė bei Kirdonyse plačialapiai ir mišrūs bei pelkiniai miškai. Kai kurios aptinkamos gyvūnų ir augalų rūšys Vakarų Europos šalyse yra visai išnykusios arba labai retos (R74).

Saugomos teritorijos Biržų r. sav. užima 31,8 tūkst. ha arba 21,5 proc. teritorijos ploto (šalyje –15,3 proc.). Saugomų teritorijų sistemą Biržų rajono VVG teritorijoje formuoja valstybiniai draustiniai, valstybiniai parkai ir biosferos poligonai. Biržų rajono savivaldybėje yra 7 lokalizuotos valstybinės saugomos teritorijos: valstybinis parkas – Biržų regioninis parkas; valstybiniai draustiniai – Guodžių geomorfologinis, Biržų girios botaninis, Latvelių botaninis, Nemunėlio – Apaščios geologinis; biosferos poligonai – Biržų girios, Žaliosios girios (R75).

[90] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt
[91] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt
[92] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt
[93] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt

Biržų rajone randami 22 gamtos paveldo objektai, iš kurių 8 – geologiniai, 3 – hidrogeologiniai. 11 – botaninių. Visi jie saugomi valstybės (R76).

Europos bendrijos svarbos saugomų teritorijų bendras tinklas, kurį sudaro teritorijos, įtrauktos į Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų sąrašus, taip pat teritorijų, įtrauktų į Vyriausybės įgaliotos institucijos tvirtinamą vietovių, atitinkančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą, ir skirtas išsaugoti, palaikyti ir, prireikus, atkurti iki tinkamos apsaugos būklės natūralius buveinių tipus ir gyvūnų bei augalų rūšis jų natūraliame paplitimo areale. Biržų r. sav. paukščių bei buveinių apsaugai pagal Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymą, atliekų tvarkymas – atliekų prevencijos, apskaitos, deklaravimo, surinkimo, rūšiavimo, svarbios teritorijos sudaro 14 proc. rajono ploto. Į Biržų rajono savivaldybės teritorijos ribas patenka ir ribojasi šios „Natura 2000“ teritorijos: paukščių apsaugai svarbios teritorijos - Biržų giria, Nemunėlio upės slėnis, Žalioji giria; buveinių apsaugai svarbios teritorijos - Biržų giria, Daudžgirių miškas, Gipso karsto ežerai ir apyežerės, Nemunėlio ir Apaščios upių slėniai, Žalioji giria, Karvės ola, Ąžuolynės miškas, Padaičių miškas, Drąseikių kaimo apylinkės[94] (R77).

UAB „Biržų vandenys" paskirta viešuoju geriamojo vandens tiekėju ir nuotekų tvarkytoju Biržų rajono savivaldybės viešojo geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo teritorijoje. Daugiau šių paslaugų tiekėjų, turinčių licencijas, Biržų rajono savivaldybės teritorijoje nėra.[95]

UAB „Biržų vandenys“ vartotojams vanduo tiekiamas iš požeminių šaltinių. Geriamojo vandens kokybę nuolat kontroliuoja geriamojo vandens laboratorija. Kokybei kontroliuoti mėginiai imami visoje vandens tiekimo sistemoje: iš gręžinių, vandenviečių, vandentiekio skirstomojo tinklo bei iš vartotojams priklausančių vandens čiaupų. Pagal atliktus UAB „Biržų vandenys“ vandens tyrimus, 2021 m. geriamojo vandens rodiklių vertės atitiko leistinas normas.[96] Centralizuotą geriamojo vandens tiekimo paslaugą gauna 58 proc. UAB „Biržų vandenys" aptarnaujamos teritorijos gyventojų. Centralizuotu vandens tiekimu rajone naudojasi 52,5 proc. gyventojų. Likusi dalis gyventojų naudojasi individualiais gręžtiniais arba kastiniais šuliniais, kurių dalies (apie 44 proc. šulinių) vandens kokybė viršija leistiną nitratų normą. Vandens tiekimo sistemos įrengtos 30 rajono miesteliuose ir kaimuose bei Biržų mieste. Biržų rajone paklota apie 85,3 km vandentiekio tinklų (UAB „Biržų vandenys" eksploatuoja 77 km, eksploatuojamos 19 vandenviečių). Geriamojo vandens kokybės gerinimo įrenginiai įrengti tik Kratiškių ir Pačeriaukštės kaimuose bei Biržų mieste.[97]

Per 2020 metus atlikto Biržų rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2017–2022 m. programos įgyvendinimo rezultatus nustatyta, kad Biržų r. sav. paviršinių vandens telkinių kokybė yra vidutiniškai gera, tirtuose vandens telkiniuose pH reikšmės nebuvo nukritusios žemiau ribinės reikšmės. Biržų r. sav. požeminio vandens pH tyrimai parodė, kad tirtų medžiagų ribinių verčių viršijimo nenustatyta; padidinta geriamo vandens (šachtinių šulinių) tarša nitratais, kai buvo viršyta nustatyta ribinė vertė, buvo nustatyta 8 šachtiniuose šuliniuose nuo bendro tirtų šulinių skaičiaus.

Vadovaujantis Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano duomenimis, pagrindinės paviršinio vandens kokybės problemos rajone kyla dėl intensyvios žemės ūkio veiklos, pernelyg didelio nuotekų į mažesnius upelius kiekio, taršos iš gyvenamųjų namų ar kitų pastatų, neprijungtų prie centralizuotos nuotekų surinkimo sistemos.[98]

2019-2021 m. labiausiai Biržų r. savivaldybėje dominavo fizinių asmenų įrengtos elektrinės. 2021 m. jos sudarė beveik 90 proc. įrengtos galios įrenginių. Nuo 2019 m. iki 2021 m. augo fizinių asmenų įrengtoji galia. 2021 m. fizinių asmenų įrengtoji galia padidėjo 5 kartais, analogiškai 88 kartais padidėjo ir fizinių asmenų elektrinėse pagamintos energijos kiekis. 2020 m. atsirado nedidelė dalis (R78) ir

[94] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt
[95] Biržų rajono savivaldybės 2021-2023 metų strateginis veiklos planas, https://e-seimas.lrs.lt/
[96] Vandens kokybė, www.birzuvandenys.lt
[97] Biržų rajono savivaldybės 2021-2023 metų strateginis veiklos planas, https://e-seimas.lrs.lt/
[98] Biržų rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021-2030 metams aplinkos analizė, www.birzai.lt

juridinių asmenų bei nutolusių elektros energiją gaminančių vartotojų elektrinių, tačiau jų įrengtoji galia ir pagaminamas elektros energijos kiekis, lyginant su fiziniais asmenimis, labai nedidelis, 26 pav.

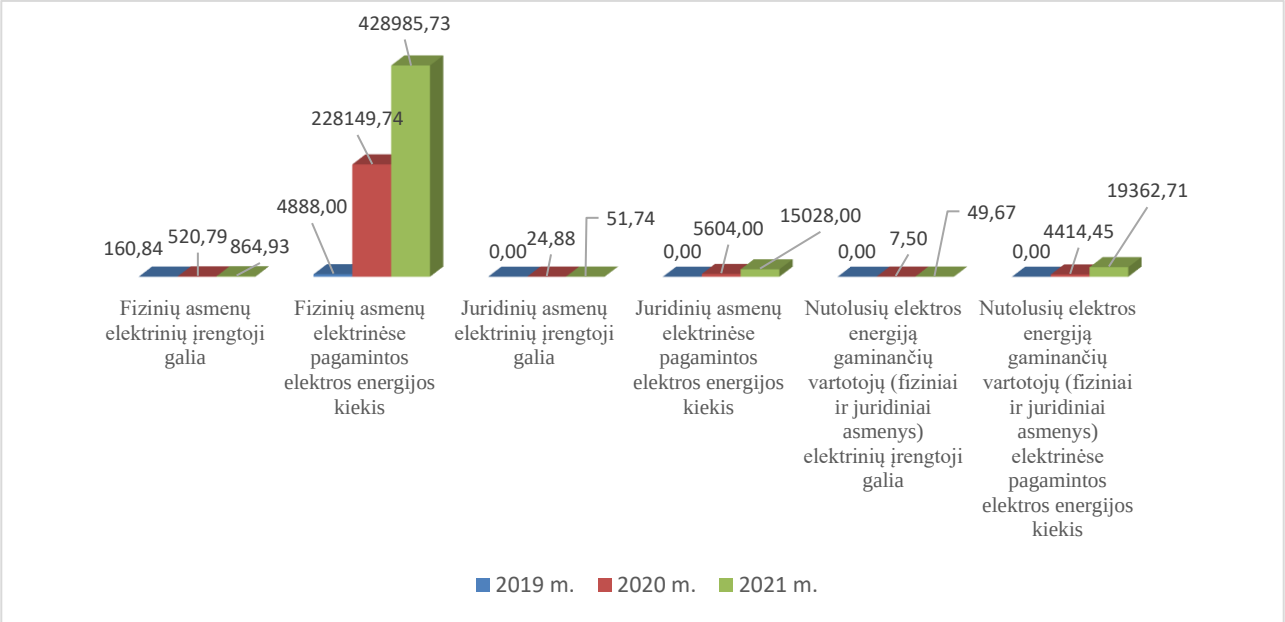

***26 pav.* Biržų r. savivaldybėje elektros energiją iš atsinaujinančių energijos išteklių gaminančių vartotojų gamybos įrenginiai ir juose pagamintas elektros energijos kiekis 2019 -2021 m., kw, Biržų r. savivaldybėje [99]**

Biržų r. savivaldybėje veikiantys ir planuojami statyti atsinaujinančių išteklių energiją naudojantys energijos gamybos įrenginiai bei duomenys apie savivaldybėje iš atsinaujinančių energijos išteklių pagamintą energijos kiekį, išskyrus subjektų duomenis 26 pav., jų suminę įrengtąją galią bei pagaminamą kiekį pateikti 27 pav. 2019 m. – 2021 m. Biržų r. savivaldybėje biokuro bei hidroenergijos įrenginių nebuvo, biomasės vėjo energijos bei saulės energijos įrenginių įrengtoji galia iš esmės nesikeitė.

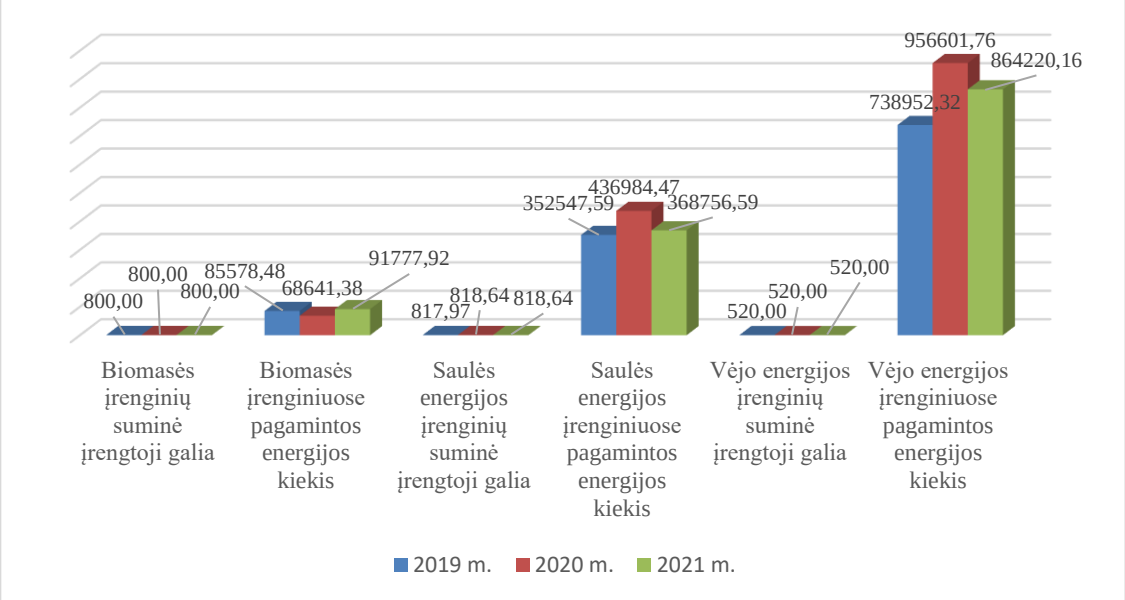

***27 pav.* Biržų r. savivaldybėje atsinaujinančių išteklių energiją naudojantys (veikiantys) gamintojų elektros energijos gamybos įrenginiai ir juose pagamintas elektros energijos kiekis 2019–2021 m., kw[100]**

[99] Atsinaujinančių energijos išteklių informacija savivaldybėms, www.ena.lt
[100] Atsinaujinančių energijos išteklių informacija savivaldybėms, www.ena.lt

Iki 2021 m. Biržų rajono VVG teritorijoje buvo išduota 20 leidimų gaminti ar plėtoti elektros energiją iš atsinaujinančių energijos šaltinių: 15 – saulės šviesos; 5 – vėjo. Iki 2021 m. VVG teritorijoje, Balandiškių k. veikė vienintelė biodujas naudojanti UAB „Agaras“ termofikacinė elektrinė.[101]

Augantys energetikos sektoriaus kaštai intensyviai skatina tiek privačius, tiek viešuosius ar verslo subjektus diegti atsinaujinančių išteklių šaltinių panaudojimą energijos gamybai, todėl tikėtina, jog diegiančių atsinaujinančių energijos šaltinių bei naudojančių iš jos gautą energiją subjektų Biržų r. savivaldybėje skaičius, turėtų nuolat augti.

VVG teritorijos gamtos išteklių, jų būklės atitikimas VVG teritorijos vizijai.

Biržų rajono gamtos ištekliai palankūs vystyti žemės ūkio veiklą, ekologinį ūkininkavimą, o dėl jų gausos ir išskirtinumo - vystyti turizmo, rekreacijos infrastruktūrą ir paslaugas. Atsižvelgiant į Biržų rajono VVG teritorijos gamtos išteklių išskirtinumą, gausią biologinę įvairovę, saugomas teritorijas bei poreikių tyrimo metu identifikuotą VVG teritorijos gyventojų nuomonę, VPS numatyta VVG teritorijos gamtos išteklius ir jų būklę atliepiančios vizijos – „Plėtojamos sumanios, socialiai atsakingos ir aplinkai palankios verslumo iniciatyvos“, „Puoselėjamas Biržų krašto savitumas, kultūros paveldas“.

Identifikuoti VVG teritorijos gyventojų verslo kūrimo, plėtros bei aktyvaus laisvalaikio paslaugų poreikiai sudarys sąlygas turimus gamtos, rekreacinius išteklius pritaikyti aktyvesnei turizmo veiklai, turiningo laisvalaikio ir aktyvaus poilsio palankios aplinkos plėtojimui, turizmo paslaugų kūrimo skatinimui bei krašto savitumo puoselėjimui.

1.9. Papildoma informacija

2. VVG teritorijos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės (SSGG)

	Stiprybės	**Teiginį pagrindžiančio situacijos analizės rodiklio Nr.**	**Susijusių VVG teritorijos poreikių skaičius**
1 stiprybė	Derlingos žemės, sudaro sąlygas intensyviam ūkininkavimui, įskaitant sparčiausiai iš visų Lietuvos regionų vystomą ekologinį ūkininkavimą	R37, R43, R44, R63, R64	2
2 stiprybė	Kaimo vietovių identitetą kuria turistiniu ir rekreaciniu požiūriu vertingų teritorijų, gamtos ir kultūros paminklų, kultūros paveldo objektų gausa ir įvairovė	R3, R4, R57-R61, R65-R67, R76	2
3 stiprybė	Turizmo sektorius pasižymi ekskursijų, edukacijų, tiek suaugusiems, tiek vaikams gausa, palankios sąlygos vienadieniam turizmui, kaimo turizmui	R42, R68-R73	3

[101] Leidimų, licencijų turėtojai, www.regula.lt

4 stiprybė	Daug biojvairovės išsaugojimui, klimato kaitos mažinimui svarbių natūralių, pasižyminčių didele gamtine verte, teritorijų	R74-R77	3
5 stiprybė	Sustiprėję NVO gebėjimai rengti ir įgyvendinti projektus, išaugęs NVO aktyvumas imtis projektinių veiklų	R45, R46, R48	4
6 stiprybė	Dominuoja smulkus ir vidutinis verslas, orientuotas į vietos gyventojų poreikių tenkinimą	R38-R41	3
	Silpnybės	**Teiginį pagrindžiančio situacijos analizės rodiklio Nr.**	
1 silpnybė	Biržų rajono atokumas nuo didžiųjų šalies miestų	R1	3
2 silpnybė	Dėl natūralios gyventojų kaitos prastėjanti demografinė situacija kaime, didėjanti senyvo amžiaus ir vienišų gyventojų dalis	R2, R9-R17, R29, R33	3
3 silpnybė	Daugėja socialiai pažeidžiamų gyventojų, skurstančių, socialinės rizikos šeimų ir kt.	R20, R22, R23, R26, R28, R30-R32, R34	3
4 silpnybė	Nepakankamos bendruomeninių organizacijų narių kompetencijos, žinios bei įgūdžiai trukdo inicijuoti ekonominės veiklos projektus	R8, R18, ,R49	3
5 silpnybė	Socialinių paslaugų ir sveikatinimo veiklų trūkumas	R6, R12	3
6 silpnybė	VVG teritorijos gyventojai nėra verslūs, ir jų ekonominis aktyvumas nėra aukštas, vangiai kuriasi privataus bei viešojo pobūdžio verslai, aukštas nedarbo lygis	R19, R21-R25, R27	3
7 silpnybė	Menkas tradicinių kultūrinių renginių ir amatų puoselėjimas, mažai skiriama dėmesio amatų plėtojimui ir jų rinkodarai	R62	3
8 silpnybė	Užimtumo ir laisvalaikio paslaugų, ypač jaunimui, trūkumas	R7, R35, R36	3
9 silpnybė	Mažas dėmesys tvarioms inovacijoms versle	R78	3
10 silpnybė	Didžioji dalis teikiamų paslaugų koncentruojasi savivaldybės centre, kas daliai kaimo gyventojų mažina jų prieinamumą	R5, R51-R56	4
	Galimybės	**Teiginį pagrindžiančio rodiklio Nr. ar kitas informacijos šaltinis**	
1 galimybė	Išliekanti savivaldybės parama NVO, skatinant jas įgyvendinti tiek veiklos, tiek verslo vietos projektus	6 informacijos šaltinis	4
2 galimybė	Informacinės technologijos sudarys prielaidas diegti socialines inovacijas,	1 informacijos šaltinis	2

	kurios didins kaimo gyventojų prieinamumą prie būtiniausių socialinių ir viešųjų paslaugų		
3 galimybė	Augantis poreikis švariai ir sveikai aplinkai skatins alternatyvių energijos šaltinių paiešką, tvarų išteklių naudojimą	1 informacijos šaltinis	6
4 galimybė	Auganti kaimo turizmo ir rekreacijos, sveikatinimo paslaugų paklausa	1 informacijos šaltinis	4
5 galimybė	Kaimo ir miesto ryšių stiprėjimas, leidžiantis geriau panaudoti kaimo ir miesto išteklius kaimo gyventojų užimtumui ir socialinei įtraukčiai didinti	1 informacijos šaltinis	6
	Grėsmės	**Teiginį pagrindžiančio rodiklio Nr. ar kitas informacijos šaltinis**	
1 grėsmė	Didėjantys skirtumai tarp kaimo ir miesto gyvenamųjų vietovių įsidarbinimo galimybių, pajamų ir gyvenimo kokybės požiūriu, nesudarantys galimybių sklandžiai kartų kaitai	1 informacijos šaltinis	3
2 grėsmė	Brangstantys energetiniai ištekliai įtakos teikiamų paslaugų ir produktų kainodarą, mažins konkurencingumą	3 informacijos šaltinis	4
3 grėsmė	Klimato kaitos pokyčiai, galimos pandemijos lems inovacijų diegimo būtinumą, tiek versle, tiek teikiant paslaugas	1 informacijos šaltinis	4
4 grėsmė	Politinės aplinkos nestabilumas, karinių konfliktų grėsmė lems emigracijos, ypač jaunimo srautus, kartu didės imigracija iš krizių paliestų regionų ir tai sąlygos iššūkius paslaugų sričiai	2 informacijos šaltinis	5
5 grėsmė	Sunkumai verslo pradžioje, dideli ir neaiškūs verslą administruojančių valstybinių įstaigų reikalavimai verslui neskatins kurti darbo vietų ir plėtoti verslą	4 informacijos šaltinis	5
6 grėsmė	Dėl nepakankamų tiesioginių užsienio ir materialinių investicijų ir toliau mažės kaimo regionų konkurencingumas, nebus sudarytos galimybės kurtis juose naujoms darbo vietoms	5 informacijos šaltinis	4

3. VVG teritorijos poreikiai ir jų pagrindimas

3.1. VVG teritorijos poreikių sąrašas

1	2
Poreikio numeris	**Poreikis**

1 poreikis	Skatinti verslumą ir užimtumą remiant verslų kūrimo ir plėtojimo projektus, ypač skatinant jaunimą dirbti bei kurti ir/ar plėtoti savo verslą VVG teritorijoje, taip pat skatinant naujoves ir atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą
2 poreikis	Skatinti turizmo paslaugų ir infrastruktūros kokybės gerinimą ir plėtrą, pritaikymą skirtingiems gyventojų poreikiams, vykdyti turizmo paslaugų rinkodarą
3 poreikis	Įgyvendinti sumanius socialinių problemų sprendimo būdus, didinant viešųjų paslaugų pasiekiamumą ir prieinamumą, jų įvairovę
4 poreikis	Skatinti NVO įsitraukimą į ekonomines veiklas bei stiprinti bendruomeninių problemų sprendimo iniciatyvas
5 poreikis	Skatinti turiningų veiklų įgyvendinimą, ypač kaimo gyventojų sveikatinimo veiklų, jaunimo ir jaunų šeimų laisvalaikio organizavimą, kultūros puoselėjimą ir tęstinumą
6 poreikis	Tobulinti VVG teritorijos gyventojų kompetencijas, ugdyti sumaniems sprendimams priimti reikalingus įgūdžius, skatinti dalijimąsi žiniomis

3.2. VVG teritorijos poreikių pagrindimas

	1 poreikis
Poreikis	Skatinti verslumą ir užimtumą remiant verslų kūrimo ir plėtojimo projektus, ypač skatinant jaunimą dirbti bei kurti ir/ar plėtoti savo verslą VVG teritorijoje, taip pat skatinant naujoves ir atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą
Poreikio sąsaja su stiprybėmis ir (arba) galimybėmis	0
Poreikio sąsaja su silpnybėmis ir (arba) grėsmėmis	Verslo projektų skatinimas, gerins gyventojų verslumo įgūdžius, mažins nedarbo lygį, skatins ne tik plėtoti, bet ir kurti verslus, diegti inovacijas. Tokiu būdu bus mažinami didėjantys skirtumai tarp kaimo ir miesto dėl įsidarbinimo galimybių, pajamų, sudaromos galimybės verslams prisitaikyti prie klimato kaitos pokyčių, didinamas verslų konkurencingumas ir atsparumas galimų krizių ir pandemijų akivaizdoje, mažinami sunkumai verslo pradžioje, prisidedama prie galimybių kurtis darbo vietoms.
Poreikio sąsaja su situacijos analizės rodikliais (poreikio dydžio, problemos masto, intervencijos poreikio kiekybinis pagrindimas)	Įmonių skaičius - R40, ir nedarbo lygis - R22, ekonominis aktyvumas - R24
Poreikio sąsaja su aukštesnio lygmens strateginiais dokumentais	Poreikis susijęs su Biržų r. sav. 2023-2030 m. strateginiame plėtros plane numatyto 1.2 uždavinio ,,Paskatinti gyventojų verslumą ir ekonominį mobilumą, viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimą" įgyvendinimu, tiesiogiai prisidedant prie 1.2.3 priemonės ,,Vietinių įsidarbinimo galimybių gerinimas, socialinių verslų skatinimas ir plėtra, įgyvendinant vietos plėtros strategijas" įgyvendinimo. Poreikis susijęs ir su strategijos LIETUVA 2030 įgyvendinimu, kuriant sumanią ekonomiką.

Poreikio sąsaja su VVG teritorijos gyventojų nuomone	Formuluojant poreikį, atsižvelgta į VVG teritorijos gyventojų nuomonę: poreikių tyrimo rezultatai parodė, kad paramą verslui ir darbo vietų kūrimui kaip labai svarbią ir svarbią veiklą nurodė 90,0 proc. poreikių tyrime dalyvavusių VVG teritorijos gyventojų.
Poreikį tenkinančių VPS priemonių skaičius	1
Susijęs nacionalinis poreikis 1	g.3 . Skatinti verslų kūrimąsi kaime, žemės ūkio veiklos įvairinimą
Susijęs nacionalinis poreikis 2	h.1. Skatinti kaimo gyventojų ir kaimo bendruomenių verslo iniciatyvas
Susijęs nacionalinis poreikis 3	h.2. Didinti kaimo gyventojų užimtumą ir socialinę įtrauktį
Ar poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.3 (skaitmeninės technologijos; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)?	Ne
Ar poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.37 (darbo vietos; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)?	Taip
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.39 (kaimo verslai; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Taip
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.41 (paslaugos ir infrastruktūra; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Taip
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.42 (socialinė įtrauktis; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Ne
	2 poreikis
Poreikis	Skatinti turizmo paslaugų ir infrastruktūros kokybės gerinimą ir plėtrą, pritaikymą skirtingiems gyventojų poreikiams, vykdyti turizmo paslaugų rinkodarą
Poreikio sąsaja su stiprybėmis ir (arba) galimybėmis	Auganti turizmo ir rekreacijos, sveikatinimo paslaugų paklausa sudaro galimybes turizmo skatinimui. Parama padės panaudoti kaimo identitetą, kurį kuria turistiniu ir reakreciniu požiūriu vertingų teritorijų, gamtos ir kultūros paminklų, kultūros paveldo objektų gausa ir įvairovė. Toliau bus stiprinamas turizmo sektoriaus potencialas, pasižymtis ekskursijų, edukacijų, tiek suaugusių, tiek vaikams gausa, palankiomis sąlygomis vienadieniam ir kaimo turizmui. Inovacijos palengvins rinkodarą.
Poreikio sąsaja su silpnybėmis ir (arba) grėsmėmis	0
Poreikio sąsaja su situacijos analizės rodikliais (poreikio dydžio, problemos masto, intervencijos poreikio kiekybinis pagrindimas)	Lankytojų skaičius - R72, turizmo veiklų skaičius - R69, R70, R71

Poreikio sąsaja su aukštesnio lygmens strateginiais dokumentais	Poreikis susijęs su Biržų r. sav. 2023-2030 m. strateginiame plėtros plane numatyto 2 tikslo ,,Vystyti inovatyvias, rinkos poreikius atliepiančias turizmo paslaugas" įgyvendinimu, tiesiogiai prisidedant prie turistinių ir rekreacinių paslaugų įvairovės vystymo bei jų kokybės gerinimo. Vietos turizmas VVG teritorijoje gali būti kaip viena iš žemės ūkio veiklos įvairinimo krypčių.
Poreikio sąsaja su VVG teritorijos gyventojų nuomone	Formuluojant poreikį, atsižvelgta į VVG teritorijos gyventojų nuomonę: paramą verslui (tame tarpe ir turizmui) kaip labai svarbią ir svarbią veiklą nurodė 90,0 proc. poreikių tyrime dalyvavusių VVG teritorijos gyventojų, 75,4 proc. jų pažymėjo kaimo turizmo infrastruktūros gerinimą.
Poreikį tenkinančių VPS priemonių skaičius	1
Susijęs nacionalinis poreikis 1	g.3 . Skatinti verslų kūrimąsi kaime, žemės ūkio veiklos įvairinimą
Susijęs nacionalinis poreikis 2	h.1. Skatinti kaimo gyventojų ir kaimo bendruomenių verslo iniciatyvas
Susijęs nacionalinis poreikis 3	h.2. Didinti kaimo gyventojų užimtumą ir socialinę įtrauktį
Ar poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.3 (skaitmeninės technologijos; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)?	Ne
Ar poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.37 (darbo vietos; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)?	Taip
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.39 (kaimo verslai; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Taip
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.41 (paslaugos ir infrastruktūra; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Taip
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.42 (socialinė įtrauktis; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Ne
	3 poreikis
Poreikis	Įgyvendinti sumanius socialinių problemų sprendimo būdus, didinant viešųjų paslaugų pasiekiamumą ir prieinamumą, jų įvairovę
Poreikio sąsaja su stiprybėmis ir (arba) galimybėmis	0
Poreikio sąsaja su silpnybėmis ir (arba) grėsmėmis	Parama padės švelninti dėl natūralios gyventojų kaitos prastėjančios demografinės situacijos efektus, didins paslaugų prieinamumą ir padės socialines spręsti problemas su kuriomis susiduria senyvo amžiaus, vieniši, socialiai pažeidžiami, skurstantys gyventojai, socialinės rizikos šeimos ir kt.
Poreikio sąsaja su situacijos analizės rodikliais (poreikio dydžio, problemos masto, intervencijos poreikio kiekybinis pagrindimas)	Senyvo amžiaus gyventojai - R15, R16, R28, R33 neįgalieji -R32; socialinės rizikos šeimų skaičius ir socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičius - R31, jaunimo 10-24 m. skaičius - R16

Poreikio sąsaja su aukštesnio lygmens strateginiais dokumentais	Poreikis susijęs su Biržų r. sav. 2023-2030 m. strateginio plėtros plano projekte numatytų uždavinių 3.2 ,,Išplėsti švietimo paslaugų įvairovę, pagerinti ugdymo kokybę ir padidinti prieinamumą, 6.2 ,,Išplėtoti su visuomenės sveikatos stiprinimu susijusias paslaugas" ir 7.1 ,,Pagerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, padidinti jų aprėptį" įgyvendinimu, siekiant padidinti teikiamų paslaugų įvairovę.
Poreikio sąsaja su VVG teritorijos gyventojų nuomone	Formuluojant poreikį, atsižvelgta į VVG teritorijos gyventojų nuomonę: paramą paslaugoms teikiamoms socialiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms, jaunimo verslumo skatinimą kaip labai svarbią ir svarbią veiklą nurodė 86,3 proc. poreikių tyrime dalyvavusių VVG teritorijos gyventojų.
Poreikį tenkinančių VPS priemonių skaičius	1
Susijęs nacionalinis poreikis 1	h.2. Didinti kaimo gyventojų užimtumą ir socialinę įtrauktį
Susijęs nacionalinis poreikis 2	h.1. Skatinti kaimo gyventojų ir kaimo bendruomenių verslo iniciatyvas
Susijęs nacionalinis poreikis 3	h.4 . Modernizuoti kaimo vietoves didinant gyvenimo sąlygų jose patrauklumą
Ar poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.3 (skaitmeninės technologijos; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)?	Ne
Ar poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.37 (darbo vietos; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)?	Taip
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.39 (kaimo verslai; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Taip
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.41 (paslaugos ir infrastruktūra; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Taip
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.42 (socialinė įtrauktis; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Taip
	4 poreikis
Poreikis	Skatinti NVO įsitraukimą į ekonomines veiklas bei stiprinti bendruomeninių problemų sprendimo iniciatyvas
Poreikio sąsaja su stiprybėmis ir (arba) galimybėmis	0

Poreikio sąsaja su silpnybėmis ir (arba) grėsmėmis	Parama padės aktyvinti NVO įsitraukti į ekonomines veiklas, teikiant užimtumo ir laisvalaikio, ypač vaikams ir jaunimui, jaunoms šeimoms paslaugas ir kt. Taip NVO bus įgalinamos spręsti vietos gyventojų problemas, taip prisidėdamos prie jų užimtumo didinimo, socialinės atskirties mažinimo, bus gerinamas gyventojų prieinamumas prie paslaugų, gyvenimo kokybės skirtumų mažinimo tarp miesto ir kaimo, mažėjančio regionų konkurencingumo pasekmių švelninimo.
Poreikio sąsaja su situacijos analizės rodikliais (poreikio dydžio, problemos masto, intervencijos poreikio kiekybinis pagrindimas)	Vikiančių nendruomeninių organizacijų skaičius - 46, bendruomeninių organizacijų įgyvendintų projektų skaičius - R48, menkas bendruomenių verslumas - R49
Poreikio sąsaja su aukštesnio lygmens strateginiais dokumentais	Poreikis susijęs su Biržų r. sav. 2023-2030 m. strateginiame plėtros plane numatytų uždavinių 7.2 ,,Paskatinti socialinę integraciją" ir 9.1 ,,Sudaryti sąlygas jaunimo savirealizacijai, pritaikyti viešąją infrastruktūrą ir viešąsias erdves jaunimo poreikiams" įgyvendinimu.
Poreikio sąsaja su VVG teritorijos gyventojų nuomone	Formuluojant poreikį, atsižvelgta į VVG teritorijos gyventojų nuomonę: užimtumo ir laisvalaikio galimybių didinimą kaip labai svarbią ir svarbią veiklą nurodė 80,0 proc., o inovacijų diegimą, sprendžiant aktyvaus įtraukimo veiklas, 77,3 proc. poreikių tyrime dalyvavusių VVG teritorijos gyventojų.
Poreikį tenkinančių VPS priemonių skaičius	1
Susijęs nacionalinis poreikis 1	h.1. Skatinti kaimo gyventojų ir kaimo bendruomenių verslo iniciatyvas
Susijęs nacionalinis poreikis 2	h.2. Didinti kaimo gyventojų užimtumą ir socialinę įtrauktį
Susijęs nacionalinis poreikis 3	h.4 . Modernizuoti kaimo vietoves didinant gyvenimo sąlygų jose patrauklumą
Ar poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.3 (skaitmeninės technologijos; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)?	Ne
Ar poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.37 (darbo vietos; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)?	Ne
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.39 (kaimo verslai; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Taip
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.41 (paslaugos ir infrastruktūra; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Taip
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.42 (socialinė įtrauktis; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Ne
	5 poreikis

Poreikis	Skatinti turiningų veiklų įgyvendinimą, ypač kaimo gyventojų sveikatinimo veiklų, jaunimo ir jaunų šeimų laisvalaikio organizavimą, kultūros puoselėjimą ir tęstinumą
Poreikio sąsaja su stiprybėmis ir (arba) galimybėmis	0
Poreikio sąsaja su silpnybėmis ir (arba) grėsmėmis	Parama prisidės prie senėjančios populiacijos ir jaunimo sveikatingumo gerinimo, augančio vienišų žmonių užimtumo organizavimo, gyventojai bus skatinami įsitraukti į kultūros puoselėjimo veiklas. Aktyvės kaimo bendruomenių veikla, augs jų verslumo įgūdžiai, parama gyventojų užimtumo sumanių veiklų organizavimui, gerins gyvenimo kokybę ir taip prisidės prie emigracijos, ypač jaunimo, mažinimo, didės socialinė įtrauktis, gerės jaunimo užimtumas ir laisvalaikio paslaugos.
Poreikio sąsaja su situacijos analizės rodikliais (poreikio dydžio, problemos masto, intervencijos poreikio kiekybinis pagrindimas)	Senyvo amžiaus gyventojai - R15, neįgalieji - R32, socialinės rizikos šeimos, vaikų socialinės rizikos šeimose skaičius - R31, jaunimo 10-39 m. skaičius - R16, ugdymo įskaitų ar jų skyrių skaičius - 9 vnt., bendruomenių skaičius 46 vnt., NVO skaičius 66 vnt., bendruomenių ir NVO įgyvendintų projektų skaičius - R47, R48
Poreikio sąsaja su aukštesnio lygmens strateginiais dokumentais	Poreikis susijęs su Biržų r. sav. 2023-2030 m. strateginiame plėtros plane numatytų uždavinių 4.2 ,,Padidinti kultūros paslaugų kokybę bei prieinamumą, išplėtoti kultūrinę partnerystę", 5.1 ,,Išvystyti gyventojų poreikius atitinkančią sporto ir fizinio aktyvumo infrastruktūrą, pagerinti prieinamumą" ir 6.2 ,,Išplėtoti su visuomenės sveikatos stiprinimu susijusias paslaugas" įgyvendinimu.
Poreikio sąsaja su VVG teritorijos gyventojų nuomone	Formuluojant poreikį, atsižvelgta į VVG teritorijos gyventojų nuomonę: sveikatingumo skatinimą kaip labai svarbią ir svarbią veiklą nurodė 80,0 proc., o švietimo ir kultūros veiklų prieinamumo didinimą, 70,0 proc. poreikių tyrime dalyvavusių VVG teritorijos gyventojų.
Poreikį tenkinančių VPS priemonių skaičius	1
Susijęs nacionalinis poreikis 1	h.2. Didinti kaimo gyventojų užimtumą ir socialinę įtrauktį
Susijęs nacionalinis poreikis 2	Netaikoma
Susijęs nacionalinis poreikis 3	Netaikoma
Ar poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.3 (skaitmeninės technologijos; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)?	Ne
Ar poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.37 (darbo vietos; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)?	Ne
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.39 (kaimo verslai; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Ne

Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.41 (paslaugos ir infrastruktūra; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Taip
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.42 (socialinė įtrauktis; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Ne
	6 poreikis
Poreikis	Tobulinti VVG teritorijos gyventojų kompetencijas, ugdyti sumaniems sprendimams priimti reikalingus įgūdžius, skatinti dalijimąsi žiniomis
Poreikio sąsaja su stiprybėmis ir (arba) galimybėmis	0
Poreikio sąsaja su silpnybėmis ir (arba) grėsmėmis	Parama prisidės prie kaimo bendruomenių veiklos aktyvinimo, tiek gyventojų, tiek pačių bendruomenių verslumo įgūdžių ugdymo, o tai sudarys prielaidas didinti gyventojų užimtumo galimybes, dalijantis žiniomis daugiau dėmesio bus skiriama tvarioms inovacijoms, kas gali padidinti verslo konkurencingumą, nepaisant atokumo nuo didžiųjų šalies miestų, bus sudarytos galimybės VVG teritorijos gyventojams didinti kompetencijas. Bendruomenės gebės inicijuoti ekonominės veiklos projektus.
Poreikio sąsaja su situacijos analizės rodikliais (poreikio dydžio, problemos masto, intervencijos poreikio kiekybinis pagrindimas)	Bendruomenių skaičius 46 vnt., NVO skaičius 66 vnt., nedarbo lygis - R22, gyventojų išsilavinimas - R19
Poreikio sąsaja su aukštesnio lygmens strateginiais dokumentais	Poreikis susijęs su Biržų r. sav. 2023-2030 m. strateginiame plėtros plane numatytų uždavinių 3.3 ,,Paskatinti nuolat besimokančios bendruomenės formavimą", 9.2 ,,Paskatinti gyventojų bendruomeniškumą ir įtrauktį".
Poreikio sąsaja su VVG teritorijos gyventojų nuomone	Formuluojant poreikį, atsižvelgta į VVG teritorijos gyventojų nuomonę: mokymų skatinimą, galimybių įsigyti naujų žinių ir įgūdžių sudarymą kaip labai svarbią ir svarbią veiklą nurodė 83,6 proc. poreikių tyrime dalyvavusių VVG teritorijos gyventojų.
Poreikį tenkinančių VPS priemonių skaičius	1
Susijęs nacionalinis poreikis 1	h.2. Didinti kaimo gyventojų užimtumą ir socialinę įtrauktį
Susijęs nacionalinis poreikis 2	h.1. Skatinti kaimo gyventojų ir kaimo bendruomenių verslo iniciatyvas
Susijęs nacionalinis poreikis 3	Netaikoma
Ar poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.3 (skaitmeninės technologijos; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)?	Ne
Ar poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.37 (darbo vietos; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)?	Ne
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.39 (kaimo verslai; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Ne

Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.41 (paslaugos ir infrastruktūra; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Taip
Poreikis siejasi su rezultato rodikliu R.42 (socialinė įtrauktis; pilnas rodiklio pavadinimas 6 lape)	Ne

4. VPS temos pagrindimas (pildoma teminėms VPS)

Įgyvendinant VPS, bus siekiama įgyvendinti gerąsias iniciatyvas, kurios skatina socialinę įtrauktį, prisidedant prie: vietos bendruomenės problemų sprendimo, bendruomenės stiprinimo, socialinių, viešųjų ar kitų paslaugų prieinamumo, sveikatinimo, gyventojų užimtumo, verslumo bei aplinkosauginio sąmoningumo didinimo, jaunimo bei jaunų žmonių poreikių tenkinimo ar jų priartinimo prie gyvenamosios vietovės, kaimiškųjų vietovių gyventojų atskirties mažinimo tiek socialiniu, tiek ekonominiu aspektu.

VPS lygmeniu socialinė įtrauktis siejama ne tik su socialiniu teisingumu, lygybe ir galimybe naudotis įvairiais ištekliais, bet kartu ji yra neatsiejama nuo ekonominės įtraukties. Socialinė įtrauktis, įgyvendinant VPS, traktuojama kaip procesas, kurio metu visi žmonės turi lygias galimybes dalyvauti ekonominiame, politiniame, kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, nepriklausomai nuo jų lyties, amžiaus, etninės kilmės, religijos, socialinės padėties ar fizinės būklės. Gerosios iniciatyvos – tai kaimo plėtros dalyvių kuriamos iniciatyvos, kuriomis bus siekiama gerinti gyvenimą, padėti žmonėms atkreipti dėmesį į svarbias socialines, bendruomenines, aplinkos ir ekonomines problemas bei, ieškoti jų sprendimo būdų. Tokių iniciatyvų tikslas yra ne tik padėti žmonėms ar aplinkai, bet ir skatinti socialinį ir kultūrinį pasikeitimą, ekonominį aktyvumą bei ugdyti socialinę atsakomybę.

VVG teritorijos situacijos analizė grindžia poreikį stiprinti gerasias iniciatyvas, didinančias socialinę įtrauktį. Biržų rajono gamtos ištekliai palankūs vystyti žemės ūkio veiklą, ekologinį ūkininkavimą, o dėl jų gausos ir išskirtinumo - vystyti turizmo, rekreacijos infrastruktūrą ir paslaugas. Biržų rajono savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, dominuoja smulkusis ir vidutinis verslas, tačiau kartu Biržų rajono savivaldybės verslininkystės lygis mažiausias lyginant su kaimyninėmis savivaldybėmis. Biržų rajono VVG teritorijos gyventojų nuomone didžiausias finansavimas ekonomikos srityje, įgyvendinant VPS 2025-2029 metų, turėtų būti skiriamas verslui, darbo vietų kūrimui. Biržų krašte nuo seno gyvos bendruomeniškumo tradicijos, kurios sąlygoja šio krašto išskirtinumą. Bendruomenės ir kitos NVO domisi naujomis iniciatyvomis, tačiau joms vis dar trūksta verslumo įgūdžių ir kvalifikacijos. VVG teritorijos visuomenės senėjimas toliau įtakoja socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims paklausą. Taip pat, socialinė analizė parodė, kad sparčiausiai mažėja jaunų (nuo 10 m. iki 29 m.) VVG teritorijos gyventojų. Atsižvelgiant į poreikių tyrimą, matyti, kad reikalinga pagerinti jaunimo situaciją kaime, pagrindinį dėmesį skiriant naujų jaunimo užimtumo priemonių plėtojimui. Visa tai sąlygoja poreikį stiprinti įvairias iniciatyvas, remiant paslaugų vietos gyventojams teikimą, prisidedant prie augančios socialiai atsakingos aplinkos kūrimo bei bendruomeninių, socialinių iniciatyvų palaikymo, sumanių ir verslių gyventojų skatinimo, bei kitų aktualių VVG teritorijos gyventojų poreikių tenkinimo.

Pasirinktą temą pagrindžia visi SSGG analizės teiginiai, o ypač:

- *stiprybės*: sustiprėję NVO gebėjimai rengti ir įgyvendinti projektus, NVO aktyviau imasi projektinių veiklų; dominuoja smulkusis ir vidutinis verslas, orientuotas į gyventojų poreikių tenkinimą;

- *silpnybės*: dėl natūralios gyventojų kaitos prastėjanti demografinė situacija kaime, didėjanti senyvo amžiaus ir vienišų gyventojų dalis; daugėja socialiai pažeidžiamų gyventojų, skurstančių, socialinės rizikos šeimų ir kt.; socialinių paslaugų ir sveikatinimo veiklų trūkumas; užimtumo ir laisvalaikio paslaugų, ypač jaunimui trūkumas; didžioji dalis teikiamų paslaugų koncentruojasi savivaldybės centre, kas daliai kaimo gyventojų mažina jų prieinamumą;

- *galimybės*: išliekanti savivaldybės parama NVO, skatinant jas įgyvendinti tiek veiklos, tiek verslo vietos projektus; informacinės technologijos sudarančios prielaidas diegti socialines inovacijas, kurios didins kaimo gyventojų prieinamumą prie būtiniausių socialinių ir viešųjų paslaugų; kaimo ir miesto

ryšių stiprėjimas, leidžiantis geriau panaudoti kaimo ir miesto išteklius kaimo gyventojų užimtumui ir socialinei įtraukčiai didinti;

- *grėsmės*: didėjantys skirtumai tarp kaimo ir miesto gyvenamųjų vietovių įsidarbinimo galimybių, pajamų ir gyvenimo kokybės požiūriu, nesudarantys galimybių sklandžiai kartų kaitai; politinės aplinkos nestabilumas, karinių konfliktų grėsmė lems emigracijos, ypač jaunimo srautus, kartu didės imigracija iš krizių paliestų regionų ir tai sąlygos iššūkius paslaugų sričiai.

Su pasirinkta tema susiję visi šeši VVG teritorijos gyventojų poreikiai, o ypač 3, 4 ,5, 6 poreikiai:

3 poreikis	Įgyvendinti sumanius socialinių, ugdymo ir užimtumo problemų sprendimo būdus, didinant viešųjų paslaugų pasiekiamumą ir prieinamumą, jų įvairovę
4 poreikis	Mažinti socialinę atskirtį, remiant socialiai pažeidžiamų gyventojų grupių, jaunimo ir jaunų šeimų aktyvaus įtraukimo veiklas
5 poreikis	Skatinti kaimo gyventojų užimtumo sumanių veiklų organizavimą, ypač sveikatinimo priemonių įgyvendinimą bei sveikatinimui skirtas veiklas, kultūros puoselėjimą bei kultūros savitumo išsaugojimą, tradicijų tęstinumą ir kt.
6 poreikis	Tobulinti VVG teritorijos gyventojų kompetencijas, ugdyti sumaniems sprendimams priimti reikalingus įgūdžius, skatinti dalijimąsi žiniomis

VVG gyventojų poreikių tyrimo rezultatai atspindi VVG teritorijos gyventojų nuomonę apie pasirinktą temą. VVG teritorijos gyventojams labiausiai trūksta jaunimo užimtumo, medicinos, psichologinės pagalbos, bendravimo su vaikais, sveikos gyvensenos konsultavimo, fizinio aktyvumo, asmeninės pagalbos paslaugų, laisvalaikio galimybių (sporto renginiai, užsiėmimai, stovyklos ir pan.), paslaugų socialiai pažeidžiamoms grupėms (bedarbiams, vaikams, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir kt.), galimybių įgyti naujų žinių ir įgūdžių. Be to, labai svarbiomis ir svarbiomis paramai skirti sritimis respondentai nurodė verslo kūrimą ir plėtrą, darbo vietų kūrimą.

Orientuota į poreikius VPS temos koncepcija, buvo aptariama susitikimų – diskusijų metu su seniūnijų gyventojais, vietos valdžios atstovais, verslininkais, bendruomenėmis. VVG teritorijos poreikius atliepianti tema išgryninta susitikimo metu su VVG valdyba, kuri atstovauja pilietinės visuomenės, valdžios bei verslo sektorius.

5. VVG pristatymas ir vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2030 m. ir VVG misija

5.1. Apibendrinta informacija apie VVG

5.1.1. VVG įsteigimo data	2024 m. liepos 13 d.
5.1.2. VVG būstinės adresas	J. Janonio g. 2, Biržai
5.1.3. VVG narių skaičius	62 VVG narių sąrašas pateiktas **1 priede.**
5.1.4. VVG kolegialaus valdymo organo narių skaičius	12 VVG kolegialaus valdymo organo narių sąrašas pateiktas **2 priede.**
5.1.5. VPS administracijos darbuotojų ir etatų skaičius	Darbuotojų skaičius: 3 Etatų skaičius: 3 VPS administracijos darbuotojų sąrašas pateiktas **3 priede.**
5.1.6. VVG pirmininkas	Steponas Staškevičius
5.1.7. VVG kolegialaus valdymo organo pirmininkas	Jolanta Vaitkevičienė
5.1.8. VPS administravimo vadovas	Virginija Ridlauskienė

5.2. Apibendrinta informacija apie VVG kolegialaus valdymo organo sudėtį

1	2	3
VVG kolegialaus valdymo organo narių skaičius, iš viso	12	(teikiant VPS)
Narių pasiskirstymas pagal sektorius:		
Sektorius, atstovaujami interesai	Narių skaičius	Narių dalis, proc.
Viešojo administravimo (valdžios) sektorius	3	25,00
Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)	4	33,33
Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)	5	41,67
Kita		
Iš viso:	**12**	**100,00**
Narių pasiskirstymas pagal lytį:		
Lytis	Narių skaičius	Narių dalis, proc.
Moterys	6	50,00
Vyrai	6	50,00
Iš viso:	**12**	**100**
Narių pasiskirstymas pagal amžių:		
Amžiaus grupė	Narių skaičius	Narių dalis, proc.
Asmenys iki 29 m. (imtinai)	1	8,33
Asmenys nuo 30 iki 40 m. (imtinai)	5	41,67
Asmenys nuo 41 m.	6	50,00
Iš viso:	**12**	**100**

ŠIOS DALIES INFORMACIJA BUS TIKSLINAMA PO VNS

5.3. Informacija apie VVG kolegialaus valdymo organo kompetencijų įvairovės užtikrinimą

VVG kolegialaus valdymo organo kompetencijų įvairovės užtikrinimo būdas(-ai)	Pasirinkto būdo pagrindimas ir detalizuojanti informacija
☐ VVG kolegialaus organo nariai turi mokslo ar ekspertinių žinių žaliosios pertvarkos, sumanių kaimų ir (ar) miestų srityse; ☐ VVG sudarė patariamąją novatorių darbo grupę, pasitelkdama mokslo ar ekspertinių žinių žaliosios pertvarkos, sumanių kaimų ir (ar) miestų srityse turinčius ekspertus; ☐ VVG sudarė bendradarbiavimo sutartį su mokslo įstaiga(-omis), turinčiomis žinių žaliosios pertvarkos, sumanių kaimų ir (ar) miestų srityse; ☒ Netaikoma.	Norėdami įvesti tekstą, spustelėkite arba bakstelėkite čia.

5.4. VVG vertybės

VVG vykdydama veiklą siekia kurti tokią aplinką, kuri sudarytų sąlygas VVG teritorijos tvariai, ilgalaikei ir nuosekliai pažangai. VVG siekia, kad pažangos vertybės taptų sąmoningu kiekvieno VVG teritorijos gyventojo siekiu, kuriant pokyčius VVG teritorijoje. Todėl VVG vertybės nesikeičia, lyginant su 2014-2020 m.

Biržų rajono VVG, vykdydama veiklą, vadovaujasi tokiomis *pažangai* svarbiomis vertybėmis kaip:

- *Tolerancija ir atvirumas* – priešingos nuomonės, pažiūrų, tikėjimo, įsitikinimų gerbimas, skaitymasis su kito asmens poreikiais, idėjomis, skatinimas savo nuomonę išsakyti „čia ir dabar“;
- *Kompetencija ir pareigingumas* – praktinio patyrimo, žinių ir įgūdžių taikymas, kartu tinkamai ir savalaikiai vykdant pareigas ir/ar įsipareigojimus;
- *Skaidrumas ir objektyvumas* – tiesos sakymas, nešališkas elgesys kitų asmenų atžvilgiu, pasitikėjimas komandiniais sprendimais;
- *Kūrybiškumas ir inovatyvumas* – naujų idėjų paieškos, savarankiško ir nestereotipiško mąstymo, greito orientavimosi sudėtingoje situacijoje ir inovatyvių sprendimų priėmimo skatinimas, tikint, kad inovatyvūs sprendimai gali gimti bet kam;
- *Bendradarbiavimas* – bendradarbiavimo skatinimas tiek organizacijos viduje, tiek ir išorėje.

5.5. VVG teritorijos vizija iki 2030 m.

SUMANUS, PATRAUKLUS, SVETINGAS ŠIAURĖS LIETUVOS KRAŠTAS, KURIAME:

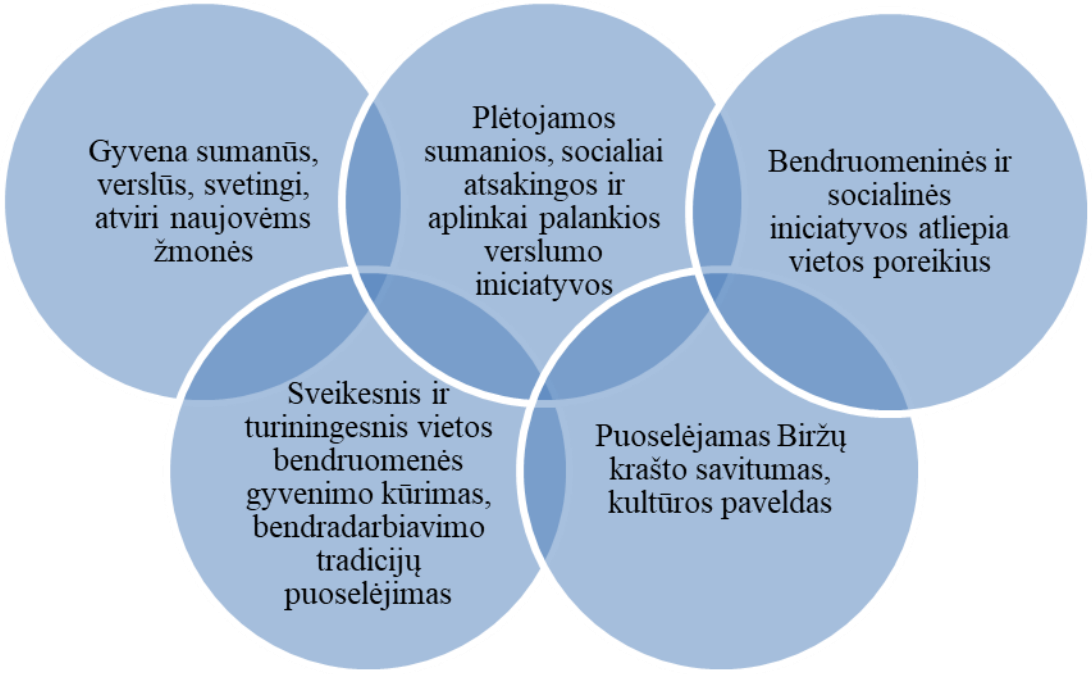

5.6. VVG misija

Aktyvinti vietos bendruomenes, organizacijas ir gyventojus spręsti socialinius, ekonominius vietos poreikius, įgyvendinant sumanias verslumo, gyvenamosios aplinkos gerinimo, ekonominės krašto plėtros bei bendruomenines ir socialines iniciatyvas.

II skyrius: Ko mes siekiame? (VPS tikslai, rodikliai ir siekiami pokyčiai)

6. VVG teritorijai aktualūs BŽŪP tikslai

1	2	3
	BŽŪP tikslas	Ar tikslas įgyvendinamas VVG teritorijoje
A	**BIVP priemonei taikomi BŽŪP tikslai (privalomi)**	
8 konkretus tikslas (h punktas)	SO8. Skatinti užimtumą, augimą, lyčių lygybę, įskaitant moterų dalyvavimą ūkininkavimo veikloje, socialinę įtrauktį ir vietos plėtrą kaimo vietovėse, įskaitant žiedinę bioekonomiką ir tvarią miškininkystę	Taip
Kompleksinis tikslas	XCO. Modernizuoti sektorių skatinant žemės ūkio ir kaimo vietovių žinias, inovacijas ir skaitmeninimą bei dalijimąsi jomis, taip pat skatinant jų diegimą	Taip
B	**BŽŪP tikslai, kurie VPS gali būti įgyvendinami horizontaliai (pasirenkami)**	
4 konkretus tikslas (d punktas)	SO4. Prisidėti prie klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos, be kita ko, mažinant išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir didinant anglies dioksido sekvestraciją, taip pat plėtoti tvariąją energetiką	Taip
5 konkretus tikslas (e punktas)	SO5. Skatinti tvarų vystymąsi ir veiksmingą gamtos išteklių, pavyzdžiui, vandens, dirvožemio ir oro, valdymą, be kita ko, mažinant priklausomybę nuo cheminių medžiagų	Ne
6 konkretus tikslas (f punktas)	SO6. Prisidėti prie biologinės įvairovės nykimo sustabdymo ir sustabdymo, gerinti ekosistemų funkcijas ir išsaugoti buveines bei kraštovaizdžius	Ne
9 konkretus tikslas (i punktas)	SO9. Gerinti Sąjungos žemės ūkio atsaką į visuomenės poreikius, susijusius su maistu ir sveikata, mažinti maisto atliekų kiekį, gerinti gyvūnų gerovę ir kovoti su atsparumu antimikrobinėms medžiagoms	Taip
C	**Kiti BŽŪP tikslai (neprivalomi)**	
1 konkretus tikslas (a punktas)	SO1. Remti perspektyvias ūkių pajamas ir žemės ūkio sektoriaus atsparumą visoje Sąjungoje, siekiant didinti ilgalaikį aprūpinimą maistu ir žemės ūkio įvairovę, taip pat užtikrinti žemės ūkio gamybos ekonominį tvarumą Sąjungoje	Ne
2 konkretus tikslas (b punktas)	SO2. Labiau orientuotis į rinką ir didinti ūkių konkurencingumą tiek trumpuoju, tiek ilguoju laikotarpiu, be kita ko, daugiau dėmesio skiriant moksliniams tyrimams, technologijoms ir skaitmenizacijai	Ne
3 konkretus tikslas (c punktas)	SO3. Gerinti ūkininko padėtį vertės grandinėje	Ne
7 konkretus tikslas (g punktas)	SO7. Pritraukti jaunuosius ūkininkus ir kitus naujus ūkininkus, palaikyti jų veiklą ir palengvinti tvarią verslo plėtrą kaimo vietovėse	Ne

7. Kiekybiniai VPS tikslai

7.1. VPS produkto ir rezultato rodikliai iki 2029 m.

1	2	3
Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas	Kiekybinis tikslas iki 2029 m.
A	**ES bendrieji rezultato rodikliai:**	
R.3	Žemės ūkio sektoriaus skaitmeninimas. Ūkių, pagal BŽŪP gaunančių paramą skaitmeninėms ūkininkavimo technologijoms plėtoti, skaičius	0
R.37	Ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas kaimo vietovėse. BŽŪP projektais remiamas naujų darbo vietų kūrimas	1,5
R.39	Kaimo ekonomikos plėtojimas. Kaimo verslo įmonių, įskaitant bioekonomikos įmones, kuriamų naudojantis pagal BŽŪP skiriama parama, skaičius	6
R.41	Europos kaimo tinklų kūrimas. Kaimo gyventojų, kuriems, naudojantis BŽŪP parama, sudarytos palankesnės sąlygos naudotis paslaugomis ir infrastruktūra, skaičius	750
R.42	Socialinės įtraukties skatinimas. Asmenų, kuriems taikomi remiami socialinės įtraukties projektai, skaičius	100
B	**ES bendrieji produkto rodikliai:**	
L700	Vietos lygiu įgyvendintų projektų skaičius (apima vietos ir bendradarbiavimo projektus)	19
L710	Vietos lygiu įgyvendintų projektų, skirtų vietos lygmens inovacijoms, skaičius	0
C	**Nacionaliniai bendrieji rezultato rodikliai:**	
C.1	***Įgyvendinant vietos projektus sukurtų darbo vietų pasiskirstymas pagal lytį:***	1,5
N-R.37.1	Sukurtų darbo vietų skaičius moterims	0
N-R.37.2	Sukurtų darbo vietų skaičius vyrams	0
N-R.37.3	Sukurtų darbo vietų skaičius bet kurios lyties asmenims	1,5
C.2	***Įgyvendinant vietos projektus sukurtų darbo vietų pasiskirstymas pagal amžių:***	1,5
N-R.37.4	Sukurtų darbo vietų skaičius asmenims iki 40 m. (imtinai)	0
N-R.37.5	Sukurtų darbo vietų skaičius asmenims nuo 41 m.	0
N-R.37.6	Sukurtų darbo vietų skaičius bet kurio amžiaus asmenims	1,5
D	**Nacionaliniai bendrieji produkto rodikliai:**	
D.1	***Vietos projektų teritorinis pasiskirstymas (seniūnijos):***	
N-P.1	VVG teritorijos seniūnijų, kuriose įgyvendinami vietos projektai, skaičius (PLANUOJAMAS)	7
N-P.2	VVG teritorijos seniūnijų skaičius, iš viso	7
N-P.3	VVG teritorijos seniūnijų, kuriose įgyvendinami vietos projektai, dalis, proc.	100
D.2	***Vietos projektų teritorinis pasiskirstymas (gyvenamosios vietovės):***	
N-P.4	VVG teritorijos kaimo gyvenamųjų vietovių, kurių gyventojams sudarytos palankesnės sąlygos naudotis paslaugomis ir infrastruktūra, skaičius (PLANUOJAMAS)	10
N-P.5	VVG teritorijos kaimo gyvenamųjų vietovių skaičius, iš viso	544
N-P.6	VVG teritorijos kaimo gyvenamųjų vietovių, kurių gyventojams sudarytos palankesnės sąlygos naudotis paslaugomis ir infrastruktūra, dalis, proc.	2
E	**VPS rodikliai (produkto, rezultato):**	

BIRŽ-P.1		0

7.2. Metinės rodiklių reikšmės

1. **ES bendrieji rezultato rodikliai:**

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Rodiklio kodas	**Rodiklis**	**Iš viso**	**2024 m.**	**2025 m.**	**2026 m.**	**2027 m.**	**2028 m.**	**2029 m.**
R.3	Žemės ūkio sektoriaus skaitmeninimas. Ūkių, pagal BŽŪP gaunančių paramą skaitmeninėms ūkininkavimo technologijoms plėtoti, skaičius	0	0	0	0	0	0	0
R.37	Ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas kaimo vietovėse. BŽŪP projektais remiamas naujų darbo vietų kūrimas	1,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,50	1,00
R.39	Kaimo ekonomikos plėtojimas. Kaimo verslo įmonių, įskaitant bioekonomikos įmones, kuriamų naudojantis pagal BŽŪP skiriama parama, skaičius	6	0	0	0	0	2	4
R.41	Europos kaimo tinklų kūrimas. Kaimo gyventojų, kuriems, naudojantis BŽŪP parama, sudarytos palankesnės sąlygos naudotis paslaugomis ir infrastruktūra, skaičius	750	0	0	0	200	200	350
R.42	Socialinės įtraukties skatinimas. Asmenų, kuriems taikomi remiami socialinės įtraukties projektai, skaičius	100	0	0	0	0	0	100

2. **VPS rodikliai (produkto, rezultato):**

☒ Netaikoma

☐ Taikoma

8. Pokyčiai, kurių siekiama VVG teritorijoje (kiekybine išraiška)

1	2	3	4	5	6
VPS priemonės numeris	**VPS turinio elementas**	**VPS priemonių pavadinimai, susiję poreikiai**	**Pokyčio rodiklio pradinė reikšmė**	**Pokyčio rodiklio pradinės reikšmės metai**	**Pokyčio rodiklio siekiama reikšmė 2029 m.**
1 priemonė	Priemonės pavadinimas	Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra	Augs NVO verslumas, gerės paslaugų pasiekiamumas ir įvairovė vietos gyventojams. Bus mobilizuojamas NVO potencialas, stiprės NVO ekonominis, socialinis bei mentalinis pajėgumas inicijuoti ir įgyvendinti pokyčius, siekiant tvarios vietos plėtros ir ES Žaliojo kurso darbotvarkės įgyvendinimo, ausgs NVO gebėjimai ir įtrauktis pasirūpinti savo bendruomenės nariais, augs gyventojų galimybės pasinaudoti NVO potencialu bei ryšiais.		
	Susijusių poreikių skaičius	1			
	Susijęs poreikis 1	3 poreikis. Įgyvendinti sumanius socialinių problemų sprendimo būdus, didinant viešųjų paslaugų pasiekiamumą ir prieinamumą, jų įvairovę			
	Susijęs poreikis 2	4 poreikis. Skatinti NVO įsitraukimą į ekonomines veiklas bei stiprinti bendruomeninių problemų sprendimo iniciatyvas			
	Susijęs poreikis 3	Pasirinkite			
	Pokytį pagrindžiantis rodiklis 1	Vietos gyventojams sukurtų paslaugų skaičius, vnt.	0	2021	1
	Pokytį pagrindžiantis rodiklis 2	Į ekonominę veiklą įsitraukusių NVO skaičius, vnt.	0	2021	1
	Pokytį pagrindžiantis rodiklis 3				
2 priemonė	Priemonės pavadinimas	Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas	Augs socialinė įtrauktis, kartu mažės socialinė atskirtis, bus sudarytos galimybės tenkinti socialiai pažeidžiamų gyventojų grupių būtiniausius ir specialiuosius socialinius ir psichologinius poreikius. Augs socialinių paslaugų preinamumas, pasiekiamumas, kokybė, įvairovė bei jų aprėptis, o tuo pačiu ir socialinis gyventojų saugumas, psichologinė gerovė.		
	Susijusių poreikių skaičius	1			
	Susijęs poreikis 1	3 poreikis. Įgyvendinti sumanius socialinių problemų sprendimo būdus, didinant viešųjų paslaugų pasiekiamumą ir prieinamumą, jų įvairovę			
	Susijęs poreikis 2	4 poreikis. Skatinti NVO įsitraukimą į ekonomines veiklas bei stiprinti bendruomeninių problemų sprendimo iniciatyvas			
	Susijęs poreikis 3				
	Pokytį pagrindžiantis rodiklis 1	Sukurtų paslaugų, sprendžiančių socialines (asmeninės pagalbos, priežiūros, pavežėjimo ir kt.) problemas, skaičius, vnt.	0	2021	1
	Pokytį pagrindžiantis rodiklis 2				

	Pokytį pagrindžiantis rodiklis 3				
3 priemonė	Priemonės pavadinimas Susijusių poreikių skaičius	Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas 2	Stiprės bendruomenių socialiniai ryšiai, jaunimo įtrauktis į bendras veiklas, kursis bendruomenių bendros vertybės, formuosis atsakingas požiūris į aplinkosaugą ir sveikatą, gyvūnų gerovę, kultūros panaudojimą tvariam vystymuisi, rasis kūrybinis verslumas ir kultūrinė partnerystė. Tobulės VVG teritorijos gyventojų kompetencijos, susijusios su skaitmenizavimo galimybių panaudojimu, sveikos gyvensenos propagavimu, tvarių sprendimų taikymu, ES Žaliojo kurso įgyvendinimu.		
	Susijęs poreikis 1 Susijęs poreikis 2 Susijęs poreikis 3	5 poreikis. Skatinti turiningų veiklų įgyvendinimą, ypač kaimo gyventojų sveikatinimo veiklų, jaunimo ir jaunų šeimų laisvalaikio organizavimą, kultūros puoselėjimą ir tęstinumą 6 poreikis. Tobulinti VVG teritorijos gyventojų kompetencijas, ugdyti sumaniems sprendimams priimti reikalingus įgūdžius, skatinti dalijimąsi žiniomis			
	Pokytį pagrindžiantis rodiklis 1 Pokytį pagrindžiantis rodiklis 2 Pokytį pagrindžiantis rodiklis 3	Įgyvendintų turiningų veiklų, susijusių su sveika gyvensena, kultūros puoselėjimu, laisvalaikiu, jaunimo įveiklinimu ir kt., skaičius, vnt. Sumaniems sprendimams (susiję su skaitmenizavimo galimybių panaudojimu, sveikos gyvensenos propagavimu, tvarių sprendimų taikymu, ES Žaliojo kurso įgyvendinimu) priimti reikalingų kompetencijų ugdyme dalyvavusių unikalių dalyvių skaičius, vnt.	0 0	2021 2021	10 8
4 priemonė	Priemonės pavadinimas Susijusių poreikių skaičius	Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai 2	Kursis tvarūs verslai, vystysis sumanios, tvarios ir rinkos poreikius atliepiančios bei sveikatinimo priemones integruojančios turizmo paslaugos. Kuriant aukštesnės pridėtinės vertės darbo vietas, didės socialinė įtrauktis, jaunų žmonių įsitraukimas į VVG teritorijos ekonomikos augimą. Mažės verslo sezoniškumas, augs Biržų rajono turistinis patrauklumas. Verslai diegs žiedinės ekonomikos principus.		
	Susijęs poreikis 1 Susijęs poreikis 2 Susijęs poreikis 3	1 poreikis. Skatinti verslumą ir užimtumą remiant verslų kūrimo ir plėtojimo projektus, ypač skatinant jaunimą dirbti bei kurti ir/ar plėtoti savo verslą VVG teritorijoje, taip pat skatinant naujoves ir atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą 2 poreikis. Skatinti turizmo paslaugų ir infrastruktūros kokybės gerinimą ir plėtrą, pritaikymą skirtingiems gyventojų poreikiams, vykdyti turizmo paslaugų rinkodarą			
	Pokytį pagrindžiantis rodiklis 1	Sukurtų/plėtojamų paslaugų skaičius, vnt.	0	2021	4

	Pokytį pagrindžiantis rodiklis 2	Sukurtų sumanių, tvarių, integruojančių sveikatos aspektus (mityba, fizinis aktyvumas, psichologinė sveikata ir kt.), pristatančių vietos gamtos ir kultūros išteklius turizmo paslaugų skaičius, vnt.	0	2021	1

9. Apibendrinta informacija apie VPS

Parengta Vietos plėtros strategija (VPS) yra teminė	Taip
VVG teritorijos poreikių skaičius	6
VVG teritorijai aktualių BŽŪP tikslų skaičius	4
VPS priemonių skaičius	4
Pagrindiniai rezultatai:	Planuojama rodiklio reikšmė
Žemės ūkio sektoriaus skaitmeninimas. Ūkių, pagal BŽŪP gaunančių paramą skaitmeninėms ūkininkavimo technologijoms plėtoti, skaičius	0
Dalis nuo visų ūkių VVG teritorijoje, proc.	0,00
Ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas kaimo vietovėse. BŽŪP projektais remiamas naujų darbo vietų kūrimas	2
Kaimo ekonomikos plėtojimas. Kaimo verslo įmonių, įskaitant bioekonomikos įmones, kuriamų naudojantis pagal BŽŪP skiriama parama, skaičius	6
Europos kaimo tinklų kūrimas. Kaimo gyventojų, kuriems, naudojantis BŽŪP parama, sudarytos palankesnės sąlygos naudotis paslaugomis ir infrastruktūra, skaičius	750
Dalis nuo visų VVG teritorijos gyventojų, proc.	5,96
Socialinės įtraukties skatinimas. Asmenų, kuriems taikomi remiami socialinės įtraukties projektai, skaičius	100
Dalis nuo visų VVG teritorijos gyventojų, proc.	0,79
Konteksto rodikliai:	Pradinė rodiklio reikšmė
Ūkių skaičius VVG teritorijoje	1 341
Gyventojų skaičius VVG teritorijoje	12 580

III skyrius: Kaip mes pasieksime užsibrėžtus tikslus? (VPS priemonės, finansinis planas, įgyvendinimo organizavimas ir valdymas)

10.VPS priemonės

10.1. VPS priemonių sąrašas

1	2	3	4	5
VPS priemonės numeris	**VPS priemonė**	**Priemonės rūšis (iš sąrašo)**	**Planuojama paremti projektų (rodiklis L700)**	**Planuojama paramos suma priemonei, Eur**
1 priemonė	Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra	Bendruomeninis verslas	1	200 000,00
2 priemonė	Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas	Socialinis verslas	1	200 000,00
3 priemonė	Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas	Veiklos projektai	13	377 641,00
4 priemonė	Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai	Ne žemės ūkio verslo kūrimas ir plėtra	4	400 000,00
	Visos VPS priemonės, iš viso		**19**	**1 177 641,00**
	VVG bendradarbiavimo projektams skirtos priemonės, iš viso		**0**	**0,00**
	Vietos projektams skirtos priemonės, iš viso		**19**	**1 177 641,00**

10.2. VPS priemonių sąsajos su BŽŪP tikslais

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
VPS priemonės numeris	VPS priemonė	Iš viso įgyvendina BŽŪP tikslų	8 konkretus tikslas (h)	Komplekksinis tikslas (k)	4 konkretus tikslas (d)	5 konkretus tikslas (e)	6 konkretus tikslas (f)	9 konkretus tikslas (i)	1 konkretus tikslas (a)	2 konkretus tikslas (b)	3 konkretus tikslas (c)	7 konkretus tikslas (g)

1 priemonė	Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra	3	Taip	Ne	Taip	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne	Ne
2 priemonė	Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas	3	Taip	Ne	Taip	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne	Ne
3 priemonė	Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas	3	Taip	Taip	Ne	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne	Ne
4 priemonė	Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai	3	Taip	Ne	Taip	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne	Ne

10.3. VPS priemonių sąsajos su VVG teritorijos poreikiais

1	2	3	4	5	6	7	8	9
VPS priemonės numeris	VPS priemonė	Iš viso tenkina poreikių	1 poreikis	2 poreikis	3 poreikis	4 poreikis	5 poreikis	6 poreikis
			Skatinti verslumą ir užimtumą remiant verslų kūrimo ir plėtojimo projektus, ypač skatinant jaunimą dirbti bei kurti ir/ar plėtoti savo verslą VVG teritorijoje, taip pat skatinant naujoves ir atsinaujinan	Skatinti turizmo paslaugų ir infrastruktūros kokybės gerinimą ir plėtrą, pritaikymą skirtingiems gyventojų poreikiams, vykdyti turizmo paslaugų rinkodarą	Įgyvendinti sumanius socialinių problemų sprendimo būdus, didinant viešųjų paslaugų pasiekiamumą ir prieinamumą, jų įvairovę	Skatinti NVO įsitraukimą į ekonomines veiklas bei stiprinti bendruomeninių problemų sprendimo iniciatyvas	Skatinti turiningų veiklų įgyvendinimą, ypač kaimo gyventojų sveikatinimo veiklų, jaunimo ir jaunų šeimų laisvalaikio organizavimą, kultūros puoselėjimą ir tęstinumą	Tobulinti VVG teritorijos gyventojų kompetencijas, ugdyti sumaniems sprendimams priimti reikalingus įgūdžius, skatinti dalijimąsi žiniomis

			čių energijos išteklių naudojimą					
1 priemonė	Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra	1	Ne	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne
2 priemonė	Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas	1	Ne	Ne	Taip	Ne	Ne	Ne
3 priemonė	Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas	2	Ne	Ne	Ne	Ne	Taip	Taip
4 priemonė	Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai	2	Taip	Taip	Ne	Ne	Ne	Ne

10.4. VPS priemonių aprašymas

	1 priemonė
Priemonės pavadinimas	Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra
Priemonės rūšis	Bendruomeninis verslas
VVG teritorijos poreikių, kuriuos tenkina priemonė, skaičius	1
BŽŪP tikslų, kuriuos įgyvendina priemonė, skaičius	3
Pagrindinis BŽŪP tikslas, kurį įgyvendina VPS priemonė	SO8. Skatinti užimtumą, augimą, lyčių lygybę, įskaitant moterų dalyvavimą ūkininkavimo veikloje, socialinę įtrauktį ir vietos plėtrą kaimo vietovėse, įskaitant žiedinę bioekonomiką ir tvarią miškininkystę
Ar priemonė prisideda prie 4 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Taip

Ar priemonė prisideda prie 5 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Ne
Ar priemonė prisideda prie 6 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Ne
Ar priemonė prisideda prie 9 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Taip
A dalis. Priemonės intervencijos logika:	
Priemonės tikslas, ryšys su pagrindiniu BŽŪP tikslu ir VVG teritorijos poreikiais (problemomis ir (arba) potencialu), ryšys su VPS tema (jei taikoma)	Priemonės tikslas - skatinti bendruomeninių organizacijų verslumą ir didinti paslaugų prieinamumą VVG teritorijos gyventojams. Priemonė siejasi su 8 konkretaus tikslo siekiais: darbo vietų kūrimas, vietos plėtra, socialinė įtrauktis. Priemonė siejasi su R.39 ir R.41 rodikliais. Šiuo metu VVG teritorijos bendruomenės neinicijuoja ir nevykdo ekonominės veiklos projektų. Priemonė turėtų padėti aktyvinti NVO įsitraukti į ekonomines veiklas, teikiant užimtumo ir laisvalaikio, ypač vaikams ir jaunimui, jaunoms šeimoms paslaugas ir kt. Taip NVO bus įgalinamos spręsti vietos gyventojų problemas, prisidėdamos prie jų užimtumo didinimo, socialinės atskirties mažinimo, bus gerinamas gyventojų prieinamumas prie paslaugų, gyvenimo kokybės skirtumų mažinimo tarp miesto ir kaimo. Priemonė tiesiogiai siejasi su VPS tema ,,Gerųjų iniciatyvų, didinančių socialinę įtrauktį, stiprinimas", nes didės NVO potencialas pasirūpinti bendruomenės nariais.

Pokytis, kurio siekiama VPS priemone	Augs NVO verslumas, gerės paslaugų pasiekiamumas ir įvairovė vietos gyventojams. Bus mobilizuojamas NVO potencialas, stiprės NVO ekonominis, socialinis bei mentalinis pajėgumas inicijuoti ir įgyvendinti pokyčius, siekiant tvarios vietos plėtros ir ES Žaliojo kurso darbotvarkės įgyvendinimo, ausgs NVO gebėjimai ir įtrauktis pasirūpinti savo bendruomenės nariais, augs gyventojų galimybės pasinaudoti NVO potencialu bei ryšiais.
Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo d įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Reikalavimai bus taikomi, atrenkant vietos projektų paraiškas finansavimui,atrankos balus skiriant tiems vietos projektams, kuriuose numatytos priemonės padėsiančios švelninti klimato kaitą bei prisitaikyti prie jos ir plėtoti darniąją energetiką. Taikomi reikalavimai turėtų prisidėti prie ŠESD emisijų mažinimo, energijos vartojimo mažinimo, iš atsinaujinančių energijos išteklių naudojamos energijos dalies didinimo
Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo e įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Netaikoma
Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo f įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Netaikoma
Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo i įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Reikalavimai bus taikomi, atrenkant vietos projektų paraiškas finansavimui, atrankos balus skiriant tiems vietos projektams, kuriuose numatytos priemonės skirtos atitikti visuomenės poreikius, susijusius su sveikatos priežiūra. Taikomi reikalavimai turėtų prisidėti prie maisto vartojimo pokyčių ir maisto atliekų mažinimo, sveikos gyvensenos formavimo
B dalis. Pareiškėjų ir projektų tinkamumo sąlygos, projektų atrankos principai:	

Pagal priemonę remiamos veiklos	Bus remiamos veiklos reikalingos bendruomeninio verslo kūrimui ir plėtrai
Tinkami pareiškėjai ir partneriai (jei taikomas reikalavimas projektus įgyvendinti su partneriais)	Pareiškėjai: Biržų r. sav. registruoti vieši juridiniai asmenys. Partneriai: juridiniai asmenys
Priemonės tikslinė grupė (pildoma, jei nesutampa su tinkamais pareiškėjais ir (arba) partneriais)	VVG teritorijos gyventojai
Tinkamumo sąlygos pareiškėjams ir projektams	Sąlygos numatytos SP ir VP administravimo taisyklėse
Projektų atrankos principai	Atrenkant vietos projektų paraiškas finansavimui, prioritetas skiriamas tiems vietos projektams, kuriuose numatytos veiklos padėsiančios švelninti klimato kaitą bei prisitaikyti prie jos ir plėtoti darniąją energetiką bei skirtos atitikti visuomenės poreikius, susijusius su sveikatos priežiūra, projektams, kurie sudarytas sąlygas projekto rezultatais naudotis visiems VVG teritorijos gyventojams ir kt.
Planuojamų kvietimų teikti paraiškas skaičius	1
C dalis. Paramos dydžiai:	
Didžiausia paramos suma vietos projektui, Eur	iki 200 000 Eur
Paramos lyginamoji dalis, proc.	iki 95 proc.
Planuojama paramos suma priemonei, Eur	200 000,00
Planuojama paremti projektų (rodiklis L700)	1
Paaiškinimas, kaip nustatyta rodiklio L700 reikšmė	Pagal maksimalią paramos sumą projektui įgyvendinti, įvertinus 2014-2020 m. VPS įgyvendinimo patirtį ir ketinimus modernizuoti infrastruktūrą ir ją pritaikyti paslaugoms teikti, taip pat atsižvelgiant į darbų ir paslaugų kainų padidėjimą, siekiant didesnio naudos gavėjų skaičiaus
D dalis. Priemonės indėlis į ES ir nacionalinių horizontaliųjų principų įgyvendinimą:	
Subregioninės vietovės principas:	

Ar siekiama, kad pagal priemonę finansuojami projektai apimtų visas VVG teritorijos seniūnijas?	Taip
Pasirinkimo pagrindimas	Bus sudarytos sąlygos teikti paraiškas bet kurios seniūnijos pareiškėjams. Veiklų specifika sudarys galimybes projekto rezultatais naudotis visiems VVG teritorijos gyventojams. Bus užtikrintas Taisyklių 17.2.3.1 punkto įgyvendinimas
Partnerystės principas:	
Ar siekiama, kad pagal priemonę finansuojami projektai būtų vykdomi su partneriais?	Taip, pasirinktinai
Pasirinkimo pagrindimas	Bus sudarytos sąlygos teikti ir įgyvendinti projektus su partneriais
Inovacijų principas:	
Ar siekiama, kad pagal priemonę finansuojami projektai būtų skirti inovacijoms vietos lygiu diegti?	Taip, pasirinktinai
Pasirinkimo pagrindimas	Bus sudarytos sąlygos inovacinių sprendimų finansavimui
Planuojama paremti projektų, skirtų inovacijoms vietos lygiu diegti (rodiklis L710)	0
Lyčių lygybė ir nediskriminavimas:	
Ar pagal priemonę finansuojami projektai, skirti lyčių lygybei ir nediskriminavimui?	Taip
Pasirinkimo pagrindimas (jei taip, kaip bus užtikrinta)	Taikant lyčių lygybės ir nediskriminavimo principus, bus sudarytos vienodos galimybės pateikti VP paraiškas, jas įgyvendinti ir naudotis įgyvendinto projekto rezultatais
Jaunimas:	
Ar pagal priemonę finansuojami projektai, skirti jaunimui?	Ne

Pasirinkimo pagrindimas (jei taip, kaip bus užtikrinta)	Visiems sudarytos vienodos sąlygos, netaikant pozityvios diskriminacijos pagal amžių, dalyvauti projektinėse veiklose
E dalis. Priemonės rezultato rodikliai:	
SP rezultato rodiklių taikymas priemonei:	
R.3	Ne
R.37	Ne
R.39	Taip
R.41	Taip
R.42	Ne
VPS rodiklių taikymas priemonei:	
BIRŽ-P.1	Ne
BIRŽ-P.2	Ne
BIRŽ-P.3	Ne
BIRŽ-P.4	Ne
BIRŽ-P.5	Ne
BIRŽ-P.6	Ne
BIRŽ-P.7	Ne
BIRŽ-P.8	Ne
BIRŽ-P.9	Ne
BIRŽ-P.10	Ne
F dalis. Pagal priemonę remiamų projektų pobūdis:	
Remiami pelno projektai	Ne
Remiami projektai, susiję su žinių perdavimu, įskaitant konsultacijas, mokymą ir keitimąsi žiniomis apie tvarią, ekonominę, socialinę, aplinką ir klimatą tausojančią veiklą (aktualu rodikliui L801)	Ne

Remiami projektai, susiję su gamintojų organizacijomis, vietinėmis rinkomis, trumpomis tiekimo grandinėmis ir kokybės schemomis, įskaitant paramą investicijoms, rinkodaros veiklą ir kt. (aktualu rodikliui L802)	Ne
Remiami projektai, susiję su atsinaujinančios energijos gamybos pajėgumais, įskaitant biologinę (aktualu rodikliui L803)	Ne
Remiami projektai, prisidedantys prie aplinkos tvarumo, klimato kaitos švelninimo bei prisitaikymo prie jos tikslų įgyvendinimo kaimo vietovėse (aktualu rodikliui L804)	Taip
Remiami projektai, kurie kuria darbo vietas (aktualu rodikliui L805)	Ne
Remiami kaimo verslų, įskaitant bioekonomiką, projektai (aktualu rodikliui L 806)	Taip
Remiami projektai, susiję su sumanių kaimų strategijomis (aktualu rodikliui L807)	Ne
Remiami projektai, gerinantys paslaugų prieinamumą ir infrastruktūrą (aktualu rodikliui L808)	Taip
Remiami socialinės įtraukties projektai (aktualu rodikliui L809)	Ne
	2 priemonė
Priemonės pavadinimas	Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas
Priemonės rūšis	Socialinis verslas
VVG teritorijos poreikių, kuriuos tenkina priemonė, skaičius	1
BŽŪP tikslų, kuriuos įgyvendina priemonė, skaičius	3

Pagrindinis BŽŪP tikslas, kurį įgyvendina VPS priemonė	SO8. Skatinti užimtumą, augimą, lyčių lygybę, įskaitant moterų dalyvavimą ūkininkavimo veikloje, socialinę įtrauktį ir vietos plėtrą kaimo vietovėse, įskaitant žiedinę bioekonomiką ir tvarią miškininkystę
Ar priemonė prisideda prie 4 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Taip
Ar priemonė prisideda prie 5 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Ne
Ar priemonė prisideda prie 6 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Ne
Ar priemonė prisideda prie 9 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Taip
A dalis. Priemonės intervencijos logika:	

Priemonės tikslas, ryšys su pagrindiniu BŽŪP tikslu ir VVG teritorijos poreikiais (problemomis ir (arba) potencialu), ryšys su VPS tema (jei taikoma)	Priemonės tikslas - skatinti socialinės įtraukties didinimą, remiant socialinio verslo, iniciatyvas, spręsti socialines ir/arba sveikatos priežiūros ir kt. paslaugų prieinamumo gerinimo problemas. Priemonė siejasi su 8 konkretaus tikslo siekiais: darbo vietų kūrimas, vietos plėtra, socialinė įtrauktis. Priemonė siejasi su R.37, R.39 rodikliu ir R.42 rodikliais. Priemonė turėtų padidinti socialinę įtrauktį, kurios būtinumą sąlygoja nepakankamos socialiai pažeidžiamų gyventojų grupių, jaunimo ir jaunų šeimų aktyvaus įtraukimo veiklos, dėl depopuliacijos procesų augantis socialiai pažeidžiamų gyventojų, skurstančių, socialinės rizikos šeimų skaičius. Bus prisidedama prie kaimo vietovių modernizavimo, gerinant gyvenimo sąlygų jose patrauklumą. Priemonė tiesiogiai siejasi su VPS tema ,,Gerųjų iniciatyvų, didinančių socialinę įtrauktį, stiprinimas", nes bus sprendžiamos demografinių pokyčių keliamos socialinės įtraukties problemos, tame tarpe skatinamas aktyvus ir sveikas senėjimas.
Pokytis, kurio siekiama VPS priemone	Augs socialinė įtrauktis, kartu mažės socialinė atskirtis, bus sudarytos galimybės tenkinti socialiai pažeidžiamų gyventojų grupių būtiniausius ir specialiuosius socialinius ir psichologinius poreikius. Augs socialinių paslaugų prieinamumas, pasiekiamumas, kokybė, įvairovė bei jų aprėptis, o tuo pačiu ir socialinis gyventojų saugumas, psichologinė gerovė.

Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo d įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Reikalavimai bus taikomi, atrenkant vietos projektų paraiškas finansavimui, atrankos balus skiriant tiems vietos projektams, kuriuose numatytos priemonės padėsiančios švelninti klimato kaitą bei prisitaikyti prie jos ir plėtoti darniąją energetiką. Taikomi reikalavimai turėtų prisidėti prie ŠESD emisijų mažinimo, energijos vartojimo mažinimo, iš atsinaujinančių energijos išteklių naudojamos energijos dalies didinimo
Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo e įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Netaikoma
Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo f įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Netaikoma
Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo i įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Reikalavimai bus taikomi, atrenkant vietos projektų paraiškas finansavimui, atrankos balus skiriant tiems vietos projektams, kuriuose numatytos priemonės skirtos atitikti visuomenės poreikius, susijusius su sveikatos priežiūra. Taikomi reikalavimai turėtų prisidėti prie maisto vartojimo pokyčių ir maisto atliekų mažinimo, sveikos gyvensenos formavimo
B dalis. Pareiškėjų ir projektų tinkamumo sąlygos, projektų atrankos principai:	
Pagal priemonę remiamos veiklos	Bus remiamos veiklos, reikalingos sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimui bei įgyvendinimui
Tinkami pareiškėjai ir partneriai (jei taikomas reikalavimas projektus įgyvendinti su partneriais)	Pareiškėjai: Biržų r. sav. registruoti vieši juridiniai asmenys. Partneriai: juridiniai asmenys
Priemonės tikslinė grupė (pildoma, jei nesutampa su tinkamais pareiškėjais ir (arba) partneriais)	VVG teritorijos gyventojai
Tinkamumo sąlygos pareiškėjams ir projektams	Sąlygos numatytos SP ir VP administravimo taisyklėse

Projektų atrankos principai	Atrenkant vietos projektų paraiškas finansavimui, prioritetas skiriamas tiems vietos projektams, kuriuose numatytos veiklos padėsiančios švelninti klimato kaitą bei prisitaikyti prie jos ir plėtoti darniąją energetiką bei skirtos atitikti visuomenės poreikius, susijusius su sveikatos priežiūra, projektams, kurie sudarytas sąlygas projekto rezultatais naudotis visiems VVG teritorijos gyventojams ir kt.
Planuojamų kvietimų teikti paraiškas skaičius	1
C dalis. Paramos dydžiai:	
Didžiausia paramos suma vietos projektui, Eur	iki 200 000 Eur
Paramos lyginamoji dalis, proc.	iki 95 proc.
Planuojama paramos suma priemonei, Eur	200 000,00
Planuojama paremti projektų (rodiklis L700)	1
Paaiškinimas, kaip nustatyta rodiklio L700 reikšmė	Pagal maksimalią paramos sumą projektui įgyvendinti, įvertinus 2014-2020 m. VPS įgyvendinimo patirtį ir ketinimus modernizuoti infrastruktūrą ir ją pritaikyti paslaugoms teikti, taip pat atsižvelgiant į darbų ir paslaugų kainų padidėjimą, siekiant didesnio naudos gavėjų skaičiaus
D dalis. Priemonės indėlis į ES ir nacionalinių horizontaliųjų principų įgyvendinimą:	
Subregioninės vietovės principas:	
Ar siekiama, kad pagal priemonę finansuojami projektai apimtų visas VVG teritorijos seniūnijas?	Taip
Pasirinkimo pagrindimas	Bus sudarytos sąlygos teikti paraiškas bet kurios seniūnijos pareiškėjams. Veiklų specifika sudarys galimybes projekto rezultatais naudotis visiems VVG teritorijos gyventojams. Bus užtikrintas Taisyklių 17.2.3.1 punkto įgyvendinimas
Partnerystės principas:	
Ar siekiama, kad pagal priemonę finansuojami projektai būtų vykdomi su partneriais?	Taip, pasirinktinai
Pasirinkimo pagrindimas	Bus sudarytos sąlygos teikti ir įgyvendinti projektus su partneriais
Inovacijų principas:	
Ar siekiama, kad pagal priemonę finansuojami projektai būtų skirti inovacijoms vietos lygiu diegti?	Taip, pasirinktinai

Pasirinkimo pagrindimas	Bus sudarytos sąlygos inovacinių sprendimų finansavimui
Planuojama paremti projektų, skirtų inovacijoms vietos lygiu diegti (rodiklis L710)	0
Lyčių lygybė ir nediskriminavimas:	
Ar pagal priemonę finansuojami projektai, skirti lyčių lygybei ir nediskriminavimui?	Taip
Pasirinkimo pagrindimas (jei taip, kaip bus užtikrinta)	Taikant lyčių lygybės ir nediskriminavimo principus, bus sudarytos vienodos galimybės pateikti VP paraiškas, jas įgyvendinti ir naudotis įgyvendinto projekto rezultatais
Jaunimas:	
Ar pagal priemonę finansuojami projektai, skirti jaunimui?	Ne
Pasirinkimo pagrindimas (jei taip, kaip bus užtikrinta)	Visiems sudarytos vienodos sąlygos, netaikant pozityvios diskriminacijos pagal amžių, dalyvauti projektinėse veiklose
E dalis. Priemonės rezultato rodikliai:	
SP rezultato rodiklių taikymas priemonei:	
R.3 R.37 R.39 R.41 R.42	Ne Taip Taip Taip Taip
VPS rodiklių taikymas priemonei:	
BIRŽ-P.1 BIRŽ-P.2 BIRŽ-P.3 BIRŽ-P.4 BIRŽ-P.5 BIRŽ-P.6	Ne Ne Ne Ne Ne Ne

BIRŽ-P.7 BIRŽ-P.8 BIRŽ-P.9 BIRŽ-P.10	Ne Ne Ne Ne
F dalis. Pagal priemonę remiamų projektų pobūdis:	
Remiami pelno projektai	Ne
Remiami projektai, susiję su žinių perdavimu, įskaitant konsultacijas, mokymą ir keitimąsi žiniomis apie tvarią, ekonominę, socialinę, aplinką ir klimatą tausojančią veiklą (aktualu rodikliui L801)	Ne
Remiami projektai, susiję su gamintojų organizacijomis, vietinėmis rinkomis, trumpomis tiekimo grandinėmis ir kokybės schemomis, įskaitant paramą investicijoms, rinkodaros veiklą ir kt. (aktualu rodikliui L802)	Ne
Remiami projektai, susiję su atsinaujinančios energijos gamybos pajėgumais, įskaitant biologinę (aktualu rodikliui L803)	Ne
Remiami projektai, prisidedantys prie aplinkos tvarumo, klimato kaitos švelninimo bei prisitaikymo prie jos tikslų įgyvendinimo kaimo vietovėse (aktualu rodikliui L804)	Taip
Remiami projektai, kurie kuria darbo vietas (aktualu rodikliui L805)	Taip
Remiami kaimo verslų, įskaitant bioekonomiką, projektai (aktualu rodikliui L 806)	Taip
Remiami projektai, susiję su sumanių kaimų strategijomis (aktualu rodikliui L807)	Ne
Remiami projektai, gerinantys paslaugų prieinamumą ir infrastruktūrą (aktualu rodikliui L808)	Taip

Remiami socialinės įtraukties projektai (aktualu rodikliui L809)	Taip
	3 priemonė
Priemonės pavadinimas	Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas
Priemonės rūšis	Veiklos projektai
VVG teritorijos poreikių, kuriuos tenkina priemonė, skaičius	2
BŽŪP tikslų, kuriuos įgyvendina priemonė, skaičius	3
Pagrindinis BŽŪP tikslas, kurį įgyvendina VPS priemonė	SO8. Skatinti užimtumą, augimą, lyčių lygybę, įskaitant moterų dalyvavimą ūkininkavimo veikloje, socialinę įtrauktį ir vietos plėtrą kaimo vietovėse, įskaitant žiedinę bioekonomiką ir tvarią miškininkystę
Ar priemonė prisideda prie 4 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Taip
Ar priemonė prisideda prie 5 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Ne
Ar priemonė prisideda prie 6 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Ne
Ar priemonė prisideda prie 9 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Taip
A dalis. Priemonės intervencijos logika:	

Priemonės tikslas, ryšys su pagrindiniu BŽŪP tikslu ir VVG teritorijos poreikiais (problemomis ir (arba) potencialu), ryšys su VPS tema (jei taikoma)	Priemonės tikslas - skatinti VVG teritorijoje turiningas veiklas ir ugdyti kaimo gyventojų kompetencijas ir įgūdžius, kurie reikalingi pokyčiams kaimo vietovėse inicijuoti ir vykdyti. Priemonė siejasi su 8 konkretaus tikslo siekiais: vietos plėtra, socialinė įtrauktis. Priemonė siejasi R.41 rodikliu. Priemonė tiesiogiai siejasi su VPS tema ,,Gerųjų iniciatyvų, didinančių socialinę įtrauktį, stiprinimas". Augančios bendruomenių kompetencijos ir įgūdžiai įgalins jas imtis ekonominių veiklų ir taip didinti gyventojų užimtumą, inicijuoti gyvenimo būdo pokyčius, susijusius su ES Žaliojo kurso įgyvendinimu. Turiningos veiklos prisidės prie gyvenimo kokybės gerinimo, didins kaimo vietovių patrauklumą jaunimui. Priemonė tiesiogiai siejasi su VPS tema ,,Gerųjų iniciatyvų, didinančių socialinę įtrauktį, stiprinimas", nes bus tenkinami gyventojų poreikiai, susiję su jų užimtumu, sveikata, laisvalaikiu, kompetencijomis.
Pokytis, kurio siekiama VPS priemone	Stiprės bendruomenių socialiniai ryšiai, jaunimo įtrauktis į bendras veiklas, kursis bendruomenių bendros vertybės, formuosis atsakingas požiūris į aplinkosaugą ir sveikatą, gyvūnų gerovę, kultūros panaudojimą tvariam vystymuisi, rasis kūrybinis verslumas ir kultūrinė partnerystė. Tobulės VVG teritorijos gyventojų kompetencijos, susijusios su skaitmenizavimo galimybių panaudojimu, sveikos gyvensenos propagavimu, tvarių sprendimų taikymu, ES Žaliojo kurso įgyvendinimu.

Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo d įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Reikalavimai bus taikomi, atrenkant vietos projektų paraiškas finansavimui, atrankos balus skiriant tiems vietos projektams, kuriuose numatytos priemonės padėsiančios švelninti klimato kaitą bei prisitaikyti prie jos ir plėtoti darniąją energetiką. Taikomi reikalavimai turėtų prisidėti prie ŠESD emisijų mažinimo, energijos vartojimo mažinimo, iš atsinaujinančių energijos išteklių naudojamos energijos dalies didinimo
Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo e įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Netaikoma
Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo f įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Netaikoma
Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo i įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Reikalavimai bus taikomi, atrenkant vietos projektų paraiškas finansavimui, atrankos balus skiriant tiems vietos projektams, kuriuose numatytos priemonės skirtos atitikti visuomenės poreikius, susijusius su sveikatos priežiūra. Taikomi reikalavimai turėtų prisidėti prie maisto vartojimo pokyčių ir maisto atliekų mažinimo, sveikos gyvensenos formavimo
B dalis. Pareiškėjų ir projektų tinkamumo sąlygos, projektų atrankos principai:	
Pagal priemonę remiamos veiklos	Bus remiamos veiklos, reikalingos turiningoms veikloms, tenkinančioms gyventojų poreikius, kurti ir įgyvendinti
Tinkami pareiškėjai ir partneriai (jei taikomas reikalavimas projektus įgyvendinti su partneriais)	Pareiškėjai: Biržų r. sav. registruoti vieši juridiniai asmenys. Partneriai: juridiniai asmenys
Priemonės tikslinė grupė (pildoma, jei nesutampa su tinkamais pareiškėjais ir (arba) partneriais)	VVG teritorijos gyventojai
Tinkamumo sąlygos pareiškėjams ir projektams	Sąlygos numatytos SP ir VP administravimo taisyklėse

Projektų atrankos principai	Atrenkant vietos projektų paraiškas finansavimui, prioritetas skiriamas tiems vietos projektams, kuriuose numatytos veiklos padėsiančios švelninti klimato kaitą bei prisitaikyti prie jos ir plėtoti darniąją energetiką bei skirtos atitikti visuomenės poreikius, susijusius su sveikatos priežiūra, projektams, kurie sudarytas sąlygas projekto rezultatais naudotis visiems VVG teritorijos gyventojams ir kt.
Planuojamų kvietimų teikti paraiškas skaičius	2
C dalis. Paramos dydžiai:	
Didžiausia paramos suma vietos projektui, Eur	iki 30 000 Eur
Paramos lyginamoji dalis, proc.	iki 90 proc.
Planuojama paramos suma priemonei, Eur	377 641,00
Planuojama paremti projektų (rodiklis L700)	13
Paaiškinimas, kaip nustatyta rodiklio L700 reikšmė	Pagal maksimalią paramos sumą vienam projektui įgyvendinti, įvertinus 2014-2020 m. VPS įgyvendinimo patirtį ir kaimo plėtros dalyvių iniciatyvas
D dalis. Priemonės indėlis į ES ir nacionalinių horizontaliųjų principų įgyvendinimą:	
Subregioninės vietovės principas:	
Ar siekiama, kad pagal priemonę finansuojami projektai apimtų visas VVG teritorijos seniūnijas?	Taip
Pasirinkimo pagrindimas	Bus sudarytos sąlygos teikti paraiškas bet kurios seniūnijos pareiškėjams. Veiklų specifika sudarys galimybes projekto rezultatais naudotis visiems VVG teritorijos gyventojams. Bus užtikrintas Taisyklių 17.2.3.1 punkto įgyvendinimas
Partnerystės principas:	
Ar siekiama, kad pagal priemonę finansuojami projektai būtų vykdomi su partneriais?	Taip, pasirinktinai
Pasirinkimo pagrindimas	Bus sudarytos sąlygos teikti ir įgyvendinti projektus su partneriais
Inovacijų principas:	
Ar siekiama, kad pagal priemonę finansuojami projektai būtų skirti inovacijoms vietos lygiu diegti?	Ne
Pasirinkimo pagrindimas	Netaikoma.

Planuojama paremti projektų, skirtų inovacijoms vietos lygiu diegti (rodiklis L710)	0
Lyčių lygybė ir nediskriminavimas:	
Ar pagal priemonę finansuojami projektai, skirti lyčių lygybei ir nediskriminavimui?	Taip
Pasirinkimo pagrindimas (jei taip, kaip bus užtikrinta)	Taikant lyčių lygybės ir nediskriminavimo principus, bus sudarytos vienodos galimybės pateikti VP paraiškas, jas įgyvendinti ir naudotis įgyvendinto projekto rezultatais
Jaunimas:	
Ar pagal priemonę finansuojami projektai, skirti jaunimui?	Taip
Pasirinkimo pagrindimas (jei taip, kaip bus užtikrinta)	Visų pirma bus finansuojami vietos projektai, kurių tikslinė grupė jaunimas ir jaunos šeimos, suteikiant papildomus atrankos balus
E dalis. Priemonės rezultato rodikliai:	
SP rezultato rodiklių taikymas priemonei:	
R.3 R.37 R.39 R.41 R.42	Ne Ne Ne Taip Ne
VPS rodiklių taikymas priemonei:	
BIRŽ-P.1 BIRŽ-P.2 BIRŽ-P.3 BIRŽ-P.4 BIRŽ-P.5 BIRŽ-P.6 BIRŽ-P.7 BIRŽ-P.8 BIRŽ-P.9 BIRŽ-P.10	Ne Ne Ne Ne Ne Ne Ne Ne Ne Ne

F dalis. Pagal priemonę remiamų projektų pobūdis:	
Remiami pelno projektai	Ne
Remiami projektai, susiję su žinių perdavimu, įskaitant konsultacijas, mokymą ir keitimąsi žiniomis apie tvarią, ekonominę, socialinę, aplinką ir klimatą tausojančią veiklą (aktualu rodikliui L801)	Taip
Remiami projektai, susiję su gamintojų organizacijomis, vietinėmis rinkomis, trumpomis tiekimo grandinėmis ir kokybės schemomis, įskaitant paramą investicijoms, rinkodaros veiklą ir kt. (aktualu rodikliui L802)	Ne
Remiami projektai, susiję su atsinaujinančios energijos gamybos pajėgumais, įskaitant biologinę (aktualu rodikliui L803)	Ne
Remiami projektai, prisidedantys prie aplinkos tvarumo, klimato kaitos švelninimo bei prisitaikymo prie jos tikslų įgyvendinimo kaimo vietovėse (aktualu rodikliui L804)	Taip
Remiami projektai, kurie kuria darbo vietas (aktualu rodikliui L805)	Ne
Remiami kaimo verslų, įskaitant bioekonomiką, projektai (aktualu rodikliui L 806)	Ne
Remiami projektai, susiję su sumanių kaimų strategijomis (aktualu rodikliui L807)	Ne
Remiami projektai, gerinantys paslaugų prieinamumą ir infrastruktūrą (aktualu rodikliui L808)	Taip
Remiami socialinės įtraukties projektai (aktualu rodikliui L809)	Ne
	4 priemonė
Priemonės pavadinimas	Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai

Priemonės rūšis	Ne žemės ūkio verslo kūrimas ir plėtra
VVG teritorijos poreikių, kuriuos tenkina priemonė, skaičius	2
BŽŪP tikslų, kuriuos įgyvendina priemonė, skaičius	3
Pagrindinis BŽŪP tikslas, kurį įgyvendina VPS priemonė	SO8. Skatinti užimtumą, augimą, lyčių lygybę, įskaitant moterų dalyvavimą ūkininkavimo veikloje, socialinę įtrauktį ir vietos plėtrą kaimo vietovėse, įskaitant žiedinę bioekonomiką ir tvarią miškininkystę
Ar priemonė prisideda prie 4 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Taip
Ar priemonė prisideda prie 5 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Ne
Ar priemonė prisideda prie 6 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Ne
Ar priemonė prisideda prie 9 konkretaus BŽŪP tikslo? (tikslas nurodytas 5 lape)	Taip
A dalis. Priemonės intervencijos logika:	

Priemonės tikslas, ryšys su pagrindiniu BŽŪP tikslu ir VVG teritorijos poreikiais (problemomis ir (arba) potencialu), ryšys su VPS tema (jei taikoma)	Priemonės tikslas - sudaryti sąlygas ekonomikos augimui kaimo vietovėse ir didinti kaimo gyventojų užimtumą, skatinant verslo iniciatyvas kurti naujas ir išlaikyti esamas darbo vietas. Priemonė siejasi su R.37, R.39 ir R.41 rodikliais. Siekiant padidinti verslo konkurencingumą, bus skatinamas tvarių darbo metodų ir technologijų panaudojimas, aukštesnės pridėtinės vertės paslaugų/prekių/produktų kūrimas, kas leistų užtikrinti ne tik verslo gyvybingumą, bet ir kurti kokybiškas darbo vietas, taip sudarant įsidarbinimo galimybes artimesnes esančioms mieste, švelninti mažėjančio regionų konkurencingumo pasekmes. Priemonė tiesiogiai siejasi su VPS tema ,,Geryjų iniciatyvų, didinančių socialinę įtrauktį, stiprinimas", nes bus didinamas kaimo gyventojų ekonominis užimtumas ir gerinama jų ekonominė padėtis.
Pokytis, kurio siekiama VPS priemone	Kursis tvarūs verslai, vystysis sumanios, tvarios ir rinkos poreikius atliepiančios bei sveikatinimo priemones integruojančios turizmo paslaugos. Kuriant aukštesnės pridėtinės vertės darbo vietas, didės socialinė įtrauktis, jaunų žmonių įsitraukimas į VVG teritorijos ekonomikos augimą. Mažės verslo sezoniškumas, augs Biržų rajono turistinis patrauklumas. Verslai diegs žiedinės ekonomikos principus.

Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo d įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Reikalavimai bus taikomi, atrenkant vietos projektų paraiškas finansavimui, atrankos balus skiriant tiems vietos projektams, kuriuose numatytos priemonės padėsiančios švelninti klimato kaitą bei prisitaikyti prie jos ir plėtoti darniąją energetiką. Taikomi reikalavimai turėtų prisidėti prie ŠESD emisijų mažinimo, energijos vartojimo mažinimo, iš atsinaujinančių energijos išteklių naudojamos energijos dalies didinimo
Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo e įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Netaikoma
Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo f įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Netaikoma
Kaip priemonė prisidės prie horizontalaus tikslo i įgyvendinimo? (pildoma, jei taikoma)	Reikalavimai bus taikomi, atrenkant vietos projektų paraiškas finansavimui, atrankos balus skiriant tiems vietos projektams, kuriuose numatytos priemonės skirtos atitikti visuomenės poreikius, susijusius su sveikatos priežiūra. Taikomi reikalavimai turėtų prisidėti prie maisto vartojimo pokyčių ir maisto atliekų mažinimo, sveikos gyvensenos formavimo
B dalis. Pareiškėjų ir projektų tinkamumo sąlygos, projektų atrankos principai:	
Pagal priemonę remiamos veiklos	Bus remiamos veiklos reikalingos ne žemės ūkio verslų kūrimui ir plėtrai
Tinkami pareiškėjai ir partneriai (jei taikomas reikalavimas projektus įgyvendinti su partneriais)	Pareiškėjai: VVG teritorijoje registruoti privatūs juridiniai asmenys (vidutinė, labai maža arba maža įmonė), fiziniai asmenys, ūkininkai
Priemonės tikslinė grupė (pildoma, jei nesutampa su tinkamais pareiškėjais ir (arba) partneriais)	VVG teritorijoje registruoti privatūs juridiniai asmenys (labai maža arba maža įmonė), fiziniai asmenys (vyresni nei 18 m.), ūkininkai
Tinkamumo sąlygos pareiškėjams ir projektams	Sąlygos numatytos SP ir VP administravimo taisyklėse

Projektų atrankos principai	Atrenkant vietos projektų paraiškas finansavimui, prioritetas skiriamas tiems vietos projektams, kuriuose numatytos veiklos padėsiančios švelninti klimato kaitą bei prisitaikyti prie jos ir plėtoti darniąją energetiką bei skirtos atitikti visuomenės poreikius, susijusius su sveikatos priežiūra, turizmo plėtra ir kt.
Planuojamų kvietimų teikti paraiškas skaičius	1
C dalis. Paramos dydžiai:	
Didžiausia paramos suma vietos projektui, Eur	iki 100 000 Eur
Paramos lyginamoji dalis, proc.	iki 65 proc.
Planuojama paramos suma priemonei, Eur	400 000,00
Planuojama paremti projektų (rodiklis L700)	4
Paaiškinimas, kaip nustatyta rodiklio L700 reikšmė	Pagal maksimalią paramos sumą vienam projektui įgyvendinti, įvertinus 2014-2020 m. VPS įgyvendinimo patirtį ir kaimo plėtros dalyvių iniciatyvas
D dalis. Priemonės indėlis į ES ir nacionalinių horizontaliųjų principų įgyvendinimą:	
Subregioninės vietovės principas:	
Ar siekiama, kad pagal priemonę finansuojami projektai apimtų visas VVG teritorijos seniūnijas?	Taip
Pasirinkimo pagrindimas	Bus sudarytos sąlygos teikti paraiškas bet kurios seniniūnijos pareiškėjams. Praplėtus paslaugų įvairovę, bus sudarytos galimybės projekto rezultatais naudotis visiems VVG teritorijos gyventojams. Bus užtikrintas Taisyklių 17.2.3.1 punkto įgyvendinimas
Partnerystės principas:	
Ar siekiama, kad pagal priemonę finansuojami projektai būtų vykdomi su partneriais?	Ne
Pasirinkimo pagrindimas	Netaikoma
Inovacijų principas:	

Ar siekiama, kad pagal priemonę finansuojami projektai būtų skirti inovacijoms vietos lygiu diegti?	Taip, pasirinktinai
Pasirinkimo pagrindimas	Bus sudarytos sąlygos inovacinių sprendimų finansavimui
Planuojama paremti projektų, skirtų inovacijoms vietos lygiu diegti (rodiklis L710)	0
Lyčių lygybė ir nediskriminavimas:	
Ar pagal priemonę finansuojami projektai, skirti lyčių lygybei ir nediskriminavimui?	Taip
Pasirinkimo pagrindimas (jei taip, kaip bus užtikrinta)	Taikant lyčių lygybės ir nediskriminavimo principus, bus sudarytos vienodos galimybės pateikti VP paraiškas, jas įgyvendinti ir naudotis įgyvendinto projekto rezultatais
Jaunimas:	
Ar pagal priemonę finansuojami projektai, skirti jaunimui?	Ne
Pasirinkimo pagrindimas (jei taip, kaip bus užtikrinta)	Visiems sudarytos vienodos sąlygos, netaikant pozityvios diskriminacijos pagal amžių, dalyvauti projektinėse veiklose
E dalis. Priemonės rezultato rodikliai:	
SP rezultato rodiklių taikymas priemonei:	
R.3 R.37 R.39 R.41 R.42	Ne Taip Taip Taip Ne
VPS rodiklių taikymas priemonei:	
BIRŽ-P.1 BIRŽ-P.2 BIRŽ-P.3 BIRŽ-P.4	Ne Ne Ne Ne

BIRŽ-P.5	Ne
BIRŽ-P.6	Ne
BIRŽ-P.7	Ne
BIRŽ-P.8	Ne
BIRŽ-P.9	Ne
BIRŽ-P.10	Ne
F dalis. Pagal priemonę remiamų projektų pobūdis:	
Remiami pelno projektai	Taip
Remiami projektai, susiję su žinių perdavimu, įskaitant konsultacijas, mokymą ir keitimąsi žiniomis apie tvarią, ekonominę, socialinę, aplinką ir klimatą tausojančią veiklą (aktualu rodikliui L801)	Ne
Remiami projektai, susiję su gamintojų organizacijomis, vietinėmis rinkomis, trumpomis tiekimo grandinėmis ir kokybės schemomis, įskaitant paramą investicijoms, rinkodaros veiklą ir kt. (aktualu rodikliui L802)	Ne
Remiami projektai, susiję su atsinaujinančios energijos gamybos pajėgumais, įskaitant biologinę (aktualu rodikliui L803)	Ne
Remiami projektai, prisidedantys prie aplinkos tvarumo, klimato kaitos švelninimo bei prisitaikymo prie jos tikslų įgyvendinimo kaimo vietovėse (aktualu rodikliui L804)	Taip
Remiami projektai, kurie kuria darbo vietas (aktualu rodikliui L805)	Taip
Remiami kaimo verslų, įskaitant bioekonomiką, projektai (aktualu rodikliui L 806)	Taip
Remiami projektai, susiję su sumanių kaimų strategijomis (aktualu rodikliui L807)	Ne

Remiami projektai, gerinantys paslaugų prieinamumą ir infrastruktūrą (aktualu rodikliui L808)	Taip
Remiami socialinės įtraukties projektai (aktualu rodikliui L809)	Ne

10.5. VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS)

VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS) aprašyta **5 priede**.

10.6. VPS priemonių rezultato rodikliai

VPS priemonių rezultato rodikliai, jų reikšmių pagrindimas ir planuojamų sukurti darbo vietų paskirstymas pagal amžių ir lytį pateikti **4 priede**.

11. Preliminarus VPS įgyvendinimo planas

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
VPS priemonės numeris	VPS priemonė	Planuojama paramos suma priemonei, Eur	Planuojamas kvietimų skaičius	Kvietimų suma, Eur	**2024 m.**				**2025 m.**				**2026 m.**			
					I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.
1 priemonė	Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra	200 000	1	200 000						200 000						
2 priemonė	Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų	200 000	1	200 000						200 000						

	kūrimas bei įgyvendinimas															
3 priemonė	Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas	377 641	2	377 641								210 000				167 641
4 priemonė	Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai	400 000	1	400 000									400 000			
	Iš viso	1 177 641	5	1 177 641	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	400 000	0,00	210 000	400000	0,00	0,00	167641

12. VPS finansinis planas

12.1. VPS išlaidos pagal išlaidų kategorijas ir priemonių rūšis

1	2	3	4	5	6	7
Išlaidų kategorija	Priemonės kodas (bendras)	Priemonės rūšis	VPS priemonių skaičius	Planuojama paramos suma, Eur	Išlaidų dalis, nuo atitinkamos kategorijos išlaidų, proc.	
Vietos projektų įgyvendinimo išlaidos	LEADER-20VVG-01	Ne žemės ūkio verslo pradžia	0	0,00	0,0	100
Vietos projektų įgyvendinimo išlaidos	LEADER-20VVG-02	Ne žemės ūkio verslo plėtra	0	0,00	0,0	
Vietos projektų įgyvendinimo išlaidos	LEADER-20VVG-03	Ne žemės ūkio verslo kūrimas ir plėtra	1	400 000,00	34,0	
Vietos projektų įgyvendinimo išlaidos	LEADER-20VVG-04	Ūkio subjektų (fizinių ir (arba) juridinių asmenų) bendradarbiavimas	0	0,00	0,0	
Vietos projektų įgyvendinimo išlaidos	LEADER-20VVG-05	Žemės ūkio verslas	0	0,00	0,0	
Vietos projektų įgyvendinimo išlaidos	LEADER-20VVG-06	Socialinis verslas	1	200 000,00	17,0	
Vietos projektų įgyvendinimo išlaidos	LEADER-20VVG-07	Bendruomeninis verslas	1	200 000,00	17,0	
Vietos projektų įgyvendinimo išlaidos	LEADER-20VVG-08	Viešųjų paslaugų prieinamumo didinimas (ne pelno)	0	0,00	0,0	

Vietos projektų įgyvendinimo išlaidos	LEADER-20VVG-09	Veiklos projektai	1	377 641,00	32,1	
Vietos projektų įgyvendinimo išlaidos	LEADER-20VVG-10	Mokymų projektai	0	0,00	0,0	
VPS administravimo išlaidos	LEADER-20VVG-11	Teritorinis VVG bendradarbiavimas	0	0,00	0,0	100
VPS administravimo išlaidos	LEADER-20VVG-12	Tarptautinis VVG bendradarbiavimas	0	0,00	0,0	
VPS administravimo išlaidos	-	VVG veiklos išlaidos	0	290 000,00	98,5	
VPS administravimo išlaidos	-	VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo išlaidos	0	4 410,00	1,5	
Vietos projektų įgyvendinimo išlaidos, iš viso				1 177 641,00	80,0	100
VPS administravimo išlaidos, iš viso				294 410,00	20,0	
Iš viso				**1 472 051,00**	**100**	100

12.2. Metinis VPS išlaidų planas

1	2	3	4	5	6	7	8
Išlaidų kategorija	Planuojama išlaidų suma, iš viso, Eur	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	2028 m.	2029 m.
Planuojama metinė išlaidų suma, Eur							
Vietos projektų įgyvendinimo išlaidos	1 177 641,00	0,00	400 000,00	610 000,00	167 641,00	0,00	0,00
VPS administravimo išlaidos (be VVG bendradarbiavimo projektų išlaidų)	294 410,00	0,00	99 999,30	152 498,49	41 909,26	0,00	0,00
VVG bendradarbiavimo projektų išlaidos	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Iš viso	**1 472 051,00**	**0,00**	**499 999,30**	**762 498,49**	**209 550,26**	**0,00**	**0,00**
Planuojama metinė išlaidų dalis, proc.							
Vietos projektų įgyvendinimo išlaidos	100,00	0,00	33,97	51,80	14,24	0,00	0,00
VPS administravimo išlaidos (be VVG bendradarbiavimo projektų išlaidų)	100,00	0,00	33,97	51,80	14,24	0,00	0,00
VVG bendradarbiavimo projektų išlaidos	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Iš viso	**100,00**	**0,00**	**33,97**	**51,80**	**14,24**	**0,00**	**0,00**

13. ES ir nacionalinių horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas

VPS priemonių indėlis į ES ir nacionalinių horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimą aprašytas VPS priemonių aprašymo D dalyje (VPS 9 dalis). Duomenys apie VPS priemonių, prisidedančių prie konkrečių horizontaliųjų principų, skaičių apibendrinti lentelėje.

13.1. Subregioninės vietovės principas

Principo laikymasis rengiant VPS:

Biržų rajono VVG teritorija apima visą Biržų rajoną išskyrus Biržų miestą. VVG nustatytos teritorijos ribose bendras gyventojų skaičius patenka į ribas nuo 10 tūkst. iki 150 tūkst. ir gali formuoti veiklos teritoriją ir joje rengti ilgalaikę vietos plėtros strategiją. Teritorija jungia 7 seniūnijos, kurias vienija bendros tradicijos, istorija, kultūra ir pan.

Biržų rajono VVG užtikrino teritorinio principo laikymąsi rengiant VPS. *Siekdama identifikuoti ilgalaikei vietos plėtrai svarbiausias problemas ir vietos išteklių racionalų panaudojimą*, VVG suorganizavo rajono seniūnijose (Širvėnos, N. Radviliškio, Pabiržės, Pačeriaukštės, Papilio, Parovėjos ir Vabalninko) susitikimus su kaimo gyventojais, bendruomenių ir kitų NVO atstovais, verslininkais bei vietos valdžios atstovais. Susitikimų dalyvių sąrašai ir medžiaga saugomi VVG būstinėje. Planuojant rengti VPS, gyventojai, bendruomenės, verslo ir vietos valdžios atstovai buvo skatinami aktyviai dalyvauti ir prisidėti naujojo laikotarpio VPS rengime. Taip buvo siekiama sutelkti vietos bendruomenę bendriems tikslams 2025-2029 m. laikotarpiu. Pradėjus rengti VPS, buvo organizuojami susitikimai, kurių metu buvo surašinėjamos problemos ir galimi problemų sprendimų būdai, išsakytos mintys, kuom didžiuojamasi ir ką norėtųsi turėti, ko trūksta ar reikia. Buvo išsiaiškinta kiekvienos seniūnijos problemos bei poreikiai ir nustatytos bendros struktūrinės vietos plėtros problemos ir galimi jų sprendimai ilgalaikei perspektyvai. Gyventojus apklausiant interviu metodu *buvo nustatomi VVG teritorijos socialiniai ryšiai, teritorijos išskirtinumo ir identiteto įtaka vietos bendruomenės bendram požiūriui į ilgalaikę VVG teritorijos plėtrą*. Siekiant ištirti kaimo gyventojų poreikius, gebėjimus Biržų rajono VVG teritorijos poreikiai buvo identifikuoti anketavimo metodu. Apklausa buvo vykdoma visose seniūnijose. Vėliau ši medžiaga buvo susisteminta, apibendrinta ir panaudota rengiant VPS, t. y. parengta vieninga, visą Biržų rajono VVG teritoriją atstovaujanti, teritorijos poreikių analizė, bei atlikta SSGG analizė.

Principo laikymasis įgyvendinant VPS:

Įgyvendinant Biržų rajono VVG teritorijos VPS, bus laikomasi subregioninės vietovės principo, kuriuo bus siekiama:

- *sutelkti vietos bendruomenes bendriems tikslams iki 2030 m.*, įgyvendinat sumanių verslų projektus, kurie skatintų verslumą ir užimtumą, sudarant galimybes organizuoti verslus, populiarinti esamas ir kurti naujas vietos paslaugas, įgyvendinti inovacinius socialinių problemų sprendimo būdus. Tokie projektai gali būti orientuoti į socialinės integracijos didinimą, pažeidžiamų socialinių grupių problemų sprendimą, geresnį sveikatos priežiūros, švietimo ir įdarbinimo, globos ir būsto paslaugų teikimą, taip pat aplinkosaugos problemų sprendimą.
- *užtikrinti vietos išteklių tinkamą panaudojimą, vietos interesų grupių bendradarbiavimą ir veikimą kartu užtikrinant integruotą VVG teritorijos plėtrą,* įgyvendinant bendradarbiavimo veiklas, kurių tikslas skatinti įvairias bendradarbiavimo, kuriame dalyvauja ne mažiau kaip du subjektai, formas ne vienos bendruomenės ar seniūnijos ribose. Tai sudarys prielaidas ieškoti inovacinių būdų ir metodų susidariusioms problemoms spręsti, bendrai veiklai apjungti turimas žinias, patirtį ir gebėjimus, žmogiškuosius, kultūrinius, gamtinius, infrastruktūrinius išteklius visos VVG teritorijos išteklius. VPS prioritetuose ir priemonėse numatytas VVG teritorijos išskirtinumo ir specifinių pranašumų panaudojimas. Kaip minėta, VPS sprendimai grindžiami socialinės partnerystės

sutarimais. Toks VPS įgyvendinimo būdas neišvengiamai leis efektyviau panaudoti krašto išteklius sumaniai VVG teritorijos plėtrai.

- *užtikrinti VVG teritorijos išskirtinumo ir specifinių pranašumų panaudojimą, VVG teritorijos didesnės pridėtinės vertės kūrimą, kurio bus tiesiogiai siekiama, įgyvendinant VPS priemones, kuriomis bus* remiamos veiklos, skatinančias atsinaujinančių energijos šaltinių, kurių gausu VVG teritorijoje (šiaudai ir mediena), panaudojimą, naujų turizmo maršrutų kūrimą, kurie būtų patrauklūs turistams ir Biržų krašto paveldo bei amatų populiarinimą ir realizavimą. VPS numatytų priemonių įgyvendinimas ir suplanuotų rezultatų pasiekimas užtikrins ne atskirų vietovių, bet visos VVG teritorijos didesnės pridėtinės vertės kūrimą, jos konkurencingumo bei gyvybingumo didinimą. VVG skatins bendruomenes, verslininkus toliau kurti naujus ir vystyti jau esamus savo įkurtus verslus, sieks, kad veiklos rezultatais galėtų pasinaudoti kuo platesnis gyventojų ratas. VVG skatins ieškoti bendrų sąlyčio taškų, kad vykdydami gamybą galėtų palengvinti medžiagų gavimo, apdorojimo ar paslaugų teikimo procesą, bendrų rinkų paiešką.

VVG tai įgyvendins rengdama kvietimus paraiškoms teikti, finansavimo sąlygų aprašus, kuriose numatys vertinimo kriterijus ir rems tuos projektus, kurie skatins VVG teritorijos integruotą plėtrą, užtikrins tinkamą vietos išteklių naudojimą, VVG teritorijos išskirtinumo ir specifinių pranašumų išnaudojimą, kurs didesnę pridėtinę vertę.

13.2. „Iš apačios į viršų“ principas

Principo laikymasis rengiant VPS:

Vienas pagrindinių principų, kuriuo vadovavosi Biržų rajono VVG, rengdama VPS yra principas „iš apačios į viršų“, nes buvo siekiama suaktyvinti vietos bendruomenę ir tęsti pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovų bendradarbiavimo praktiką. Nuo pat VPS rengimo pradžios VVG teritorijos gyventojai buvo informuojami apie naująsias ES paramos galimybes ir vykdomą VPS rengimo projektą.

- *atliekant VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę ir SSGG, nustatant VVG gyventojų poreikius ir suteikiant jiems prioritetus, pasirenkant VPS temą ir aktualius BŽŪP tikslus ir ES bendruosius rezultato rodiklius, planuojant VPS priemones ir finansinius išteklius* VVG teritorijos gyventojų prie VPS rengimo buvo prašoma prisidėti aktyviu dalyvavimu organizuojant viešus susitikimus su kiekvienos seniūnijos atstovais. Susitikimų medžiaga buvo panaudota rengiant strategijos dokumentą. Susitikimai buvo organizuojami taip, kad gyventojams būtų patogu atvykti, t. y. Pačeriaukštės k. (2023 m. vasario 7 d.), kuriame vyko dviejų kaimyninių seniūnijų susitikimas (Pabiržės sen. ir Pačeriaukštės sen.); Kratiškių k. ir Nemunėlio Radviliškio mstl. (2023 m. vasario 8 d.) vyko du atskiri susitikimai; Papilio mstl. (2023 m. vasario 9 d.); Vabalninko mstl. (2023 m. vasario 10 d.) ir Biržuose (2023 m. vasario 14 d.) susitikimas su Širvėnos sen. gyventojais. Šių susitikimų metu buvo atliekama teritorijos, kuriai atstovavo gyventojai stiprybių/silpnybių ir galimybių/grėsmių analizė (naudojant grupinio interviu metodą). Į susitikimus buvo kviečiami tiek bendruomenių atstovai, tiek vietinės valdžios (seniūnai) bei verslininkai. Gyventojai buvo aktyvinami ir įtraukiami prašant užpildyti apklausos anketas, vykdant vietos gyventojų anketavimą. Siekiant aktyvaus gyventojų dalyvavimo strategijos rengimo procese buvo nustatomos vietovės stiprybes ir silpnybes bendruomeninių organizacijų lygiu. Norint sudaryti SSGG, rangavimo būdu buvo atrinktos pačios svarbiausios stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės. Gyventojų buvo paprašyta analogiškai analizę atlikti bendruomenių susirinkimuose, teritorijos, kurią atstovauja bendruomenė, lygiu. Taip buvo gautas bendras vaizdas, kuo atskiros Biržų rajono VVG teritorijos vietovės yra stiprios ir kokios yra didžiausios kaimo gyventojų „bėdos“, neleidžiančios užtikrinti pakankamos gyvenimo kokybės. Gauti anketavimų ir susitikimų duomenys su vietos gyventojais papildo bendrą vietovės vaizdą ir išryškina kai kurias vietovės problemas. VPS pirmiausia bus siekiama socialinio ir ekonominio poveikio, kad jos prioritetų ir priemonių įgyvendinimas padėtų spręsti

problemas, kurios aktualios vietos gyventojams ar jų grupėms, tačiau kurių sprendimai sunkiai įgyvendinami valstybiniu ar savivaldos lygmeniu. Apklausoje dalyvavusiems vietos gyventojams taip pat buvo sudaryta galimybė įvardyti, kokios gyvenamosios vietovės problemos yra pačios opiausios ir kokioms sritims prioriteto tvarka turi būti nukreipta naujojo laikotarpio parama. Susitikimo 2023 m. sausio 19 d. metu su vietos valdžia (Biržų r savivaldybės administracija) vietos valdžia pažadėjo remti vietos iniciatyvas, kurios spręstų paslaugų organizavimo vietos gyventojams klausimus.

Principo laikymasis įgyvendinant VPS:

Principo „iš apačios į viršų“ bus laikomasi visuose Biržų rajono VVG teritorijos VPS įgyvendinimo etapuose: tiek rengiant kvietimų teikti VP dokumentaciją, tiek kviečiant teikti VP paraiškas, tiek tvirtinant VP, tiek pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus ir vykdant stebėseną, tiek vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiklas.

Rengiant kvietimų teikti VP dokumentaciją, VVG administracijos darbuotojai rengs kvietimų teikti vietos projektų paraiškas dokumentaciją, kurią apsvarstys ir tvirtins VVG valdyba. Kvietimų dokumentacija, reikalavimai pareiškėjams ir projektams bus pristatomi vykdant VVG teritorijos aktyvinimo veiklas: konsultacijas ar informacinius renginius. Su dokumentacijos rengimu susijusi informacija bus siunčiama turimais kontaktais el. paštu, per VVG narius, vietos bendruomenes ir jas vienijančias organizacijas. Suinteresuoti vietos plėtros dalyviai bus skatinami per nustatytą laiką teikti pastabas ir pasiūlymus dokumentacijos rengimui.

Kviečiant teikti VP paraiškas, kvietimų informacija taip pat bus viešinama interneto svetainėje www.birzuvvg.lt, pagal viešųjų pirkimų reikalavimus atrinktuose leidiniuose. Informacija apie paskelbtus kvietimus teikti VP paraiškas bus siunčiama Biržų rajono VVG teritorijos seniūnijoms, kaimo bendruomenėms, NVO, atskirų VVG teritorijos gyventojų grupių interesams atstovaujančioms organizacijoms. Bus stengiamasi aktyvinti VVG teritorijos lyderius savanoriškai teikti informaciją apie kvietimus teikti VP paraiškas. Savo ruožtu Biržų rajono VVG administracija teiks konsultacijas dėl reikalavimų pareiškėjams, teikiantiems VP paraiškas, taip pat dėl reikalavimų VP atrankai ir įgyvendinimui.

Vietos projektų atrankai ir tvirtinimui principo „iš apačios į viršų“ įgyvendinimą užtikrins VVG valdyba, kuri tvirtins finansuotinus VP ir kurios sudėtis atitinka principo „iš apačios į viršų“ reikalavimus. Be to, informacija apie VVG valdybos posėdžius, kuriuose bus tvirtinami finansuotini VP, bus skelbiama interneto svetainėje www.birzuvvg.lt. Taip pat bus sudaryta galimybė minėtuose posėdžiuose stebėtojų teisėmis dalyvauti atskirų VVG teritorijos gyventojų grupių interesus atstovaujančių organizacijų atstovams.

VPS įgyvendinimo rezultatai reguliariai bus pristatomi interneto svetainėje www.birzuvvg.lt, susitikimų su vietos gyventojais metu bei dalinamasi informacija Biržų rajono VVG teritorijoje vyksiančių bendruomeninių organizacijų, kitų NVO, verslo, vietos valdžios organizuojamų renginių metu. VP vykdytojai bus įpareigojami viešinti VP įgyvendinimo rezultatus ir pristatyti jų indėlį į VPS įgyvendinimą.

VPS įgyvendinimo stebėsena kasmet bus aptarta VVG valdyboje, visuotiniame narių susirinkime. Kuo daugiau gyventojų bus įtraukiami į VVG sprendimų priėmimo procesus, tuo vietos plėtra bus labiau inicijuota vietos bendruomenių ir tuo rezultatyviau įgyvendinamas šis principas. Be to, didelis (platus) vietos gyventojų įsitraukimas skatina vietos plėtros problemas spręsti integruotai, atsižvelgiant į įvairius vietos gyventojų poreikius bei galimybes.

VVG teritorijos aktyvinimo veiklos bus organizuojamos nuolat tikslinantis, kokios paramos ir kokiomis formomis ją tikslinga teikti potencialiems vietos projektų pareiškėjams. Vietos gyventojai, įstaigos ir organizacijos bus kviečiami išreikšti nuomonę dėl pageidaujamų paramos formų. Vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiklas, VVG pagal poreikį organizuos susitikimus su bendruomeninių organizacijų, kitų NVO, pilietinės visuomenės, verslo, vietos valdžios atstovais, kurių metu bus aptariamas VPS numatytas VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiksmų planas,

diskutuojama dėl numatytų aktyvinimo veiksmų turinio. VVG teritorijos gyventojai skatinami įsitraukti į aktyvinimo veiklų organizavimą ir įgyvendinimą pvz. teikti VP gerosios patirties pavyzdžius, teikti siūlymus dėl numatomų organizuoti aktyvinimo renginių pavadinimo, vietos ir laiko, dėl konkrečios gyventojų kompetencijų ugdymo tematikos, vietos, laiko, tikslinės klausytojų grupės ir pan.

13.3. Partnerystės principas

Principo laikymasis rengiant VPS:

Biržų rajono VVG – tris sektorius apimanti (pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios) subalansuota organizacija užtikrinanti partnerystę tarp pilietinės visuomenės verslo ir vietos valdžios. VVG veikloje nuolat aktyviai dalyvauja suinteresuotų grupių atstovai iš įvairių sektorių. Biržų rajono VVG – atvira organizacija naujiems nariams, užtikriną lanksčią ir nediskriminuojančią naujų narių priėmimo tvarką. Šiuo metu VVG priklauso 62 nariai, kurie atstovauja Biržų rajono VVG teritorijoje veikiantiems fiziniams ir juridiniams asmenims (privatūs asmenys, ūkininkai, vietos verslininkai, kaimo bendruomenių atstovai, kitų NVO atstovai, vietos valdžios atstovai).

Biržų rajono VVG valdyba sudaryta iš 12 narių (narių išrinkimo procedūra aprašyta organizacijos įstatuose). VVG nariai renkami visuotiniame susirinkime nepažeidžiant partnerystės principo t. y. skirtingų sektorių atstovai sudaro tokias proporcijas: pilietinę visuomenę atstovauja 5 (41,7 proc.) valdybos nariai, verslo sektorių atstovauja 4 valdybos nariai (33,3 proc.), 2 valdybos nariai (16,7 proc.) atstovauja vietos valdžią ir 1 valdybos narys (8,3 proc.). VVG, rengdamasi 2025-2029 m. laikotarpio VPS įgyvendinimui, atnaujino VVG valdybos sudėtį pagal keliamus reikalavimus. Formuojant naująją VVG valdybą buvo išlaikytos būtinos proporcijos tarp vietos valdžios, pilietinės visuomenės ir verslo sektoriaus atstovų.

Rengdama VPS Biržų rajono VVG periodiškai organizavo susitikimus su valdybos nariais, kurių metu buvo priimami sprendimai dėl VPS įgyvendinimo prioritetų, priemonių, veiklos sričių ir finansinio plano, planuojami VPS įgyvendinimo etapai. Susitikimo metu su valdžios atstovais buvo aptartos savivaldybės galimybės prisidėti prie būsimų vietos projektų. Strateginiam plane įtrauktos priemonės ir numatytas prisidejimas prie socialiai atsakingų vietos projektų.

Rezultatai pristatomi visuotiniuose susirinkimuose. Taip buvo užtikrinamas partnerystės principo laikymasis.

Principo laikymasis įgyvendinant VPS:

Pati vietos veiklos grupė jau yra partnerystės principo įgyvendinimas, nes joje atstovaujami visi trys sektoriai. Vietos veiklos grupė ir toliau stiprins partnerystę būdama atvira visiems norintiems dalyvauti tam tikruose procesuose ar norintiems tapti VVG nariais. Rengiant kvietimus, su partneriais, kurie suinteresuoti atitinkamo sektoriaus veikla, bus aptariami kvietime pateikiami reikalavimai, bei konsultuojamasi dėl pasiekimų rodiklių. Bendradarbiavimas su partneriais šiame etape bus labai naudingas, nes partneriai gali suteikti naudingų praktinių žinių ir padėti suprasti VVG administracijai, ar planuojami projektų atrankos kriterijai bei finansavimo sąlygos padės atrinkti geriausiai priemonės tikslus atitinkančius projektus. Partneriai (bendruomeninių organizacijų, kitų NVO, pilietinės visuomenės, verslo, vietos valdžios atstovai), siekdami VVG teritorijos vizijos ir jos siekiančių prioritetų įgyvendinimo, vadovaudamiesi nešališkumo, skaidrumo, atvirumo, viešų ir privačių interesų derinimo principais, atstovaus kaimo plėtros partnerius, dalyvaus visuose strategijos įgyvendinimo etapuose. Su VPS įgyvendinimo tvarka, sprendimų dėl VP finansavimo priėmimo eiga ir rezultatais, VPS įgyvendinimo rezultatais bus supažindinami visi kaimo plėtros partneriai, skelbiant informaciją www.birzuvvg.lt, ar spaudoje, partnerių neformaliuose susitikimuose, taip sudarant jiems galimybę ir skatinant palaikyti ,,grįžtamąjį ryšį“ ir suteikti žinių partnerių atstovams VVG valdyboje, VVG administracijai dėl VPS konkrečių priemonių įgyvendinimo.

13.4. Bendradarbiavimo principas

Principo laikymasis rengiant VPS:

Bendradarbiavimas Biržų rajono VVG veikloje vienas svarbesnių principų. Bendradarbiaujant su Lietuvos ar užsienio VVG - tai galimybė mokytis vieniems iš kitų, pasisemti gerosios praktikos, o kartu spręsti iškilusias problemas bei atrasti bendras idėjas.

Biržų rajono VVG nuolat bendradarbiauja ne tik su kaimyninėmis, Panevėžio apskrities, bet ir Aukštaitijos regiono VVG bei Vietos veiklos grupių tinklu.

Dalyvaujant VVG tinkle:

Biržų rajono VVG yra VVG tinklo narė nuo 2007 m.;

Dalyvaujant tinklo veikloje nuolat keistasi informacija, bendrais problemų sprendimais bei dalyvauta VVG tinklo organizuotose konferencijose, seminaruose, susijusiuose su VPS rengimo aktualijomis. Biržų rajono VVG aktyviai prisidėjo prie vietos plėtros strategijų bei administravimo taisyklių nagrinėjimo, pastabų bei siūlymų teikimo, dalyvavo diskusijose aktualiomis temomis, taip pat dalinosi patirtimi. 2019 – 2021 m. laikotarpiu VVG administravimo vadovė – administratorė aktyviai dalyvavo VVG tinklo veikloje būdama VVG tinklo valdybos narė, atstovaudama Panevėžio apskritį.

Bendradarbiaujant su kitomis Lietuvos VVG:

Biržų rajono VVG jau nuo 2010 metų aktyviai dalyvauja Aukštaitijos regiono VVG susitikimuose, kurių metu keliamos diskusijos aktualiomis temomis, teikiami siūlymai spręsti iškilusioms problemoms, taip pat dalinamasi patirtimi. Įgyvendinant 2015- 2023 m. VPS, Biržų rajono VVG ieškojo partnerių bendrų idėjų ar problemų sprendimui. Buvo dalyvaujama ar organizuojami susitikimai su kaimyninėmis VVG. Susitikimų metu buvo išgrynintos kelios idėjos galimiems bendradarbiavimo projektams, tačiau dėl šalį užklupusios Covid-19 pandemijos, galimų bendradarbiavimo projektų buvo atsisakyta.

Bendradarbiaujant su Pasvalio r. VVG ir Rokiškio r. VVG buvo tęsiama dar 2013 m. įgyvendinto projekto „Informacinės partnerystės formavimas“ (koordinatorius), veikla. Projektu buvo sukurta kaimo verslų internetinė svetainė www.sukįkaimą.lt , kuri populiarinama įvairiomis reklamos priemonėmis, sukurta nauja bendra organizacinė struktūra, asociacija „Suk į kaimą“. 2020 m. buvo apdovanotas tris vietos veiklos grupes: Biržų rajono, Rokiškio rajono ir Pasvalio rajono vienijančios asociacijos “Suk į kaimą” gražiausias lietuviškas domenas sukįkaimą.lt.

Bendradarbiaujant su Biržų miesto VVG:

Biržų rajono ir miesto vietos veiklos grupes vienija tas pats tikslas- Biržų krašto plėtra, paremta ekonominių, socialinių problemų sprendimais, todėl įgyvendinant 2015- 2023 m. VPS nuolat buvo palaikomas bendradarbiavimas su miesto VVG. Abi VVG dalyvavo bendruose pasitarimuose, renginiuose pristatant VPS galimybes, modeliuojant efektyviausius strategijų įgyvendinimo rezultatyvumus. 2019 - 2020 m. miesto ir rajono VVG bendradarbiavo projekte „Biržų tinklas“, orientuotame į smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo plėtrą Biržų mieste per tinklo tarp Biržų miesto ir Biržų rajono VVG teritorijoje veikiančių viešojo sektoriaus institucijų, NVO ir verslo subjektų sukūrimą (partneris).

Bendradarbiaujant su užsienio VVG:

- Su Aizkriauklės VVG Latvijoje. 2018 m. Biržų rajono VVG dalyvavo konferencijoje „LEADER konferencija ir projektų plėtra Aizkrauklėje“. Dalyvavimo konferencijoje tikslas - siekiant kokybiškai įgyvendinti vietos plėtros strategiją, susipažinti su potencialiais partneriais ir pasidalinti idėjomis.

- Nuo 2017 m. su Latvijos VVG "Zied Zeme" bendradarbiavo dėl tarptautinio projekto. 2018 m.? buvo pasirašyta bendradarbiavimo sutartis dėl bendradarbiavimo tarptautiniame projekte „Local craft up“ vienijančiame partnerius iš: Portugalijos (VVG ADRAT), Ispanijos (VVG Leader de Ponent), Graikijos (VVG Development Association of Halkidiki S.A. (LGA) - ANETXA S.A.), Latvijos (VVG "Zied Zeme"). Biržų rajono VVG pretendavo į techninę paramą šiam tarptautiniam projektui, projektas nebuvo patvirtintas. Tarptautiniame „Local craft up“ projekte dalyvavo be finansinių išteklių (partneris).

Bendradarbiaujant su kitomis įstaigomis:

Rengiant VPS buvo pritaikyta inovatyvi bendradarbiavimo forma su Biržų turizmo ir verslo informacijos centru (Biržų TVIC). Pasitelkiant Biržų TVIC verslumo kompetencijas priartinti Biržų rajono VVG teikiamas galimybes prie tikslinės paramos grupės (iniciatorius).

Principo laikymasis įgyvendinant VPS:

2015- 2023 m laikotarpiu įgyta bendradarbiavimo patirtis, atrastos skirtingas VVG vienijančios idėjos turės tęstinumą įgyvendinant 2025–2029 m. VPS. Įgyvendinant VPS Biržų rajono VVG toliau ketina bendradarbiauti su šalies vietos veiklos grupėmis, būti aktyviu VVG tinklo nariu, toliau palaikyti bendrystę su Biržų miesto VVG ar kitomis Lietuvos ir užsienio organizacijomis. Bendradarbiavimas VVG veikloje svarbus, siekiant pasisemti idėjų, susipažinti su geroja praktika ir inovacijomis bei pritaikyti jas VVG teritorijoje, skleisti gerąją praktiką VVG teritorijoje ir už jos ribų Lietuvoje ar užsienyje.

2015- 2023 m laikotarpiu palaikytas bendradarbiavimas su kitomis šalies bei užsienio VVG, 2025–2029 m. laikotarpiu turi ateities intencijų būti įtvirtintu bendruose teritoriniuose ar tarptautiniuose gerosios patirties vizituose, kaimo plėtros konferencijose ar bendradarbiavimo projektuose. Siekiant stipresnių sąsajų tarp vietos poreikių ar teritorinių, ar tarptautinių iššūkių, tendencijų bus ieškoma ir kitų efektyvesnių bendradarbiavimo formų: įvairių bendradarbiavimo veiklų, darbo grupių, bendrų projektų socialiniuose tinkluose, kitoje internetinėje erdvėje. Principo laikymąsi įgyvendinat 2025 – 2029 m. VPS, įtvirtina VPS planuojama tarptautinio bendradarbiavimo priemonė.

13.5. Inovacijų principas

Principo laikymasis rengiant VPS:

Rengiant VPS naudotos naujos informacinės erdvės: Biržų r. savivaldybės interneto puslapis www.birzai.lt, VVG interneto puslapis www.birzuvvg.lt ir socialinio tinklo Facebook paskyra – Biržų rajono vietos veiklos grupė-ES parama kaimo plėtrai, kuriose buvo ne tik viešinama informacija apie VVG veiklą, bet ir pateiktos anketos. Anketos buvo formuojamos dviem skirtingais būdais, naudojantis dvi skirtingas nemokamas programas internetinėje erdvėje. Anketinės apklausos būdu bet kuris VVG teritorijos gyventojas turėjo galimybę išreikšti savo nuomonę, neatsižvelgiant į jo amžių, lyti, išsilavinimą ar kitokį išskirtinumą. Siekiant užtikrinti tyrimo tikslumą, anketos buvo pildomos anonimiškai, todėl respondentai galėjo drąsiai reikšti savo mintis, teikti pasiūlymus.

Taip pat atkreipėme dėmesį į tai, kad Lietuvos žmonės labai plačiai naudojasi socialiniais tinklais, dalinasi jame savo informacija, idėjomis, diskutuoja, todėl VVG susikurta paskyrą Facebook tinkle taip pat pasiekia daugiau žmonių, ypač jaunimą informacija pasiekia daug greičiau ir lengviau. Anketinės apklausos metu teiktas klausimas taip pat parodė, kad jaunimas labiausiai linkęs informaciją gauti iš socialinių tinklų. Paaiškėjo, kad tai buvo labai perspektyvus žingsnis, pritraukęs daugybę jaunų žmonių, kurie užpildė šioje paskyroje pateiktą anketą, rašė komentarus.

Dar vienas inovatyvus būdas buvo pasitelktas organizuojant susitikimus-diskusijas su kūrybinėmis dirbtuvėmis seniūnijose su vietos gyventojais, pasitelkiant Biržų r. VVG narį - Biržų turizmo ir verslo informacijos centrą, kuris konsultuodamas gyventojus dėl naujo verslo steigimo ar esamo plėtros yra puikus tarpininkas, didinantis informacijos sklaidą apie VPS tikslinei grupei (versliems žmonėms, bendruomenėms ir pan.).

Viešinimo turinys buvo kuriamas pasinaudojant nemokamas programas. Strategijos aptarimai ir pristatymai buvo vykdomi nuotolinių ir įprastų susitikimų būdu.

VVG teritorijoje taip pat buvo taikoma ir kita inovatyvi bendravimo forma su vietos veiklos grupės teritorijos gyventojais – atvirų durų diena, kuri vyko 2023 m. balandžio 13 d. Visi buvo kviečiami atvykti į VVG būstinę ir gauti informaciją bei pateikti savo pastabas, pasiūlymus ir idėjas dėl naujos strategijos rengimo. Informacija apie atvirų durų dieną buvo skelbiama VVG internetiniame puslapyje www.bizuvvg.lt bei socialiniuose tinkluose. Paminėti inovaciniai, telkiantys veiksmai išjudino ir patraukė tuos žmones, kurie anksčiau nedalyvavo VVG ar bendruomeninėje veikloje.

Vietos projektuose svarbi inovacijų kūrimo sąlyga buvo gebėjimas sujungti ir išnaudoti skirtingas technologijas ir idėjas. Iki 2023 m. įgyvendintų 16 vietos projektų, kuriuose dažniausiai buvo diegiamos produktų, paslaugų naujumo, technologinio proceso inovacijos. Vietos projektais VVG teritorijoje buvo diegiamos inovacijos nuo naujų edukacinių programų sukūrimo iki investicijų, kurios telpa į vieną nedidelį lagaminą. Pasinaudojus parama geodezinę veiklą vykdanti įmonė įsigijo 3D lazerinio skenerio komplektą ir pradėjo teikti paslaugą, kuri visos Lietuvos mastu dar tik skinasi kelią ir yra labai reikalinga nekilnojamojo turto vystytojams, projektuotojams, architektams ir kitiems. Inovatyvių paslaugų pritraukimas į rajoną didina teikiamų paslaugų išskirtinumą, naujų paslaugų prieinamumą gyventojams ir konkurencingumą. Naują autoserviso veiklą pradėjęs, jaunas pareiškėjas, pasinaudojęs parama įsigijo ne tik šiai veiklai reikalingą autoserviso įrangą, bet ir dinamometrinį variklio galios tikrinimo stendą ir pradėjo teikti inovatyvią paslaugą, naudingą ir aplinkosauginiu požiūriu, nes naudojant mažiau kuro yra mažiau išmetama CO bei kitų kenksmingų išmetimų. Vietos projektuose buvo taikomi ne tik produkto, paslaugos inovacija, bet ir technologinio proceso inovacija. Pasinaudojus parama vietos ūkininkas modernizavo esamos sulčių gamybos technologinę liniją uogoms ir vaisiams perdirbti. Nauji gamybiniai technologiniai procesai padeda efektyviau plėtoti veiklą: didinti darbo našumą, gerinti produktų ir paslaugų kokybę, mažinti energijos sąnaudas, didinti ūkio gyvybingumą ir konkurencingumą.

Principo laikymasis įgyvendinant VPS:

Įgyvendinant VPS, Biržų rajono VVG didelį dėmesį numato skirti informacinių technologijų galimybių taikymui VVG valdyme, gyventojų aktyvinimo veiksmų įgyvendinime, numatoma pasitelkti socialinių tinklų teikiamos galimybes. Inovacijų principas bus įgyvendinimas organizuojant patirties mainus, dalyvaujant VVG tinkle, ugdant gyventojų kompetencijas.

Įgyvendinant VPS, didelis dėmesys bus skiriamas valdymo inovacijai – VPS įgyvendinimo stebėsenai, inovacinių projektų atrankai ir jų gerosios patirties sklaidai.

Siekiant paskatinti inovacijų kūrimą, diegimą ir sklaidą:

- bus skatinamas inovacijų diegimas bendradarbiaujant, gilinant suinteresuotų šalių žinias pačios inovacijos ir jos supratimo plačiąja prasme srityje.
- bus skatinamas kūrybiškumas. Skatinant kūrybiškumą ir naujovių kūrimą bus skatinamos vietos projektų inovacijos. Tai apims kūrybinių idėjų konkursų organizavimą, kuriame vietos gyventojai ir verslo bendruomenė galės pateikti savo idėjas, arba kultūros ir meno renginių organizavimą, kurie skatintų kūrybiškumą ir naujovių kūrimą.
- bus sudaromos tinkamos sąlygos inovacijoms. Finansavimo ir rėmimo galimybių suteikimas, mokymų ir kvalifikacijos kėlimo galimybių suteikimas, kad vietos gyventojai ir verslo bendruomenė galėtų įgyti reikiamų žinių ir įgūdžių. Tam tikrose priemonėse (žr. 10.4 skyrių „VPS priemonių aprašymas“) numatyta skirti pirmumą inovacijas atitinkantiems projektams. Tinkamos sąlygos gali paskatinti inovacijų kūrimą ir diegimą vietos projekte.
- bus organizuojami mokymai, diskusijos ir informacijos sklaida inovacijų taikymo tema. Renginių metu, informacijos sklaida bus teikiama informacija apie inovacijų svarbą, diegimą, jų formas ir kt. Inovacijų diegimas– labai svarbus ir vis spartėjantis procesas, kuris VVG teritorijos verslo, bendruomeninėms ar kitoms organizacijoms gali suteikti konkurencinį

pranašumą, kartu pagerinti darbo sąlygas darbuotojams, padidinti jų darbo našumą ir efektyvumą, stiprinti organizacijos įvaizdį. Nauji produktai, paslaugos, procesai ir verslai reikalauja gebėjimo priimti ir taikyti naujas idėjas ir technologijas, todėl minimi įvairių formų inovacijos skatinimai ir turėtų pastiprinti šiuos gebėjimus.

- bus vertinama, ar vietos projektuose bus kuriamos ar diegiamos inovacijos (valdyme, produkte, technologijoje ir kt.), kokią naudą jos duoda projekto rezultatams, kaip projekto vykdytojas inovacijas pristatys visuomenei.

VP vykdytojams numatoma teikti konsultacinę pagalbą, ugdyti jų gebėjimus visuose VP įgyvendinimo etapuose. Visų pirma inovacinių VP įgyvendintojams bus suteikta galimybė semtis projektų įgyvendinimo patirties išvykų/vizitų metu, bus konsultuojama visais iškilusiais klausimai pagal VVG administracijos kompetencijas, pagal poreikį bus ieškoma papildoma pagalba inovacijų srityje. Numatoma inovacinius projektus pristatyti, kaip reprezentuojančius. Taip bus siekiama ne tik viešinti naujus produktus ar paslaugas, bet ir dalintis gerąją VVG teritorijoje įgyta patirtimi. VPS įgyvendinimo geroji patirtis bus viešinama ir novatoriški projektai bus pristatomi kaip pavyzdiniai. VVG teritorijos gyventojai bus aktyvinami įgyvendinti novatoriškus projektus, kurie turėtų didesnę inovatyvią pridėtinę vertę Biržų kraštui.

13.6. Jaunimas

Principo laikymasis rengiant VPS:

VVG teritorijoje yra juntamas santykinai didelis jaunimo mobilumas tiek į didesnius šalies miestus, tiek į kitas šalis. Jaunimo išskirtinumas sietinas ne tik su amžiumi, bet ir su asmens gyvenimo laikotarpiu, kai integruojamasi į visuomenę, bręstama, tampama nepriklausomais, bandoma įsitvirtinti darbo rinkoje, kuriama šeima ir socialinė, materialinė padėtis.

Siekiant paskatinti jaunų žmonių aktyvesnį dalyvavimą vietos plėtros strategijos rengime bei įgyvendinime, VVG ėmėsi naujų, inovatyvių priemonių, skirtų jaunimo sudominimui, jo verslumo bei aktyvumo skatinimui. VVG, rengdama vietos plėtros strategiją jaunimą integravo į visus VPS rengimo etapus. VVG atlikta anketinė apklausa yra vienas iš vykdytų, VVG teritorijos gyventojų įtraukimo į VPS rengimą, veiksmų. Ši anketinė apklausa buvo vykdoma 2023 m. balandžio mėn. VVG, atlikdama VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę bei SSGG į poreikių analizę įtraukė ir jaunus asmenis. Viena iš platinamų anketų buvo skirta tik jaunų žmonių poreikiams ištirti. 15,6 proc. VVG vykdytos anketinės apklausos respondentų sudarė asmenys nuo 14 iki 19 metų, o 27,3 proc. - asmenys nuo 20 iki 29 metų ir 57,1 proc.- asmenys nuo 30 m. iki 40 m. Respondentų buvo prašoma nurodyti, kokių paslaugų trūksta, kad pagerėtų kaimo jaunimo situaciją. Didžioji dauguma (85,7 proc.) respondentų nurodė, kad trūksta gyvenamojoje vietovėje jaunimo laisvalaikio užimtumo ir kitų paslaugų jaunimui. 89,6 proc. respondentų teigia pasinaudotų galimybe dalyvauti organizuojamuose renginiuose, jei juose galėtų įgyti ne tik teorinių bet ir praktinių žinių dominančiomis temomis. 59,8 proc. respondentų nurodė, kad imtųsi iniciatyvos įgyvendinti verslo projektą.

Jaunimas buvo skatinamas dalyvauti ir tolimesniuose VPS rengimo etapuose. Svarbu pažymėti tai, kad rengiant VPS jaunimo interesai buvo atstovaujami ir per kolegialiame valdymo organe – Valdyboje – dalyvaujančius jaunus asmenis.

Mažinant socialinę atskirtį ir sprendžiant kaimo socialines problemas nėra galimybių koncentruotis tik į priemones, skirtas tikslinėms grupėms, nes tokios pozicijos dėl ribotų ES paramos lėšų nepalaikytų dauguma kaimo gyventojų. Žymiai naudingiau įgyvendinti priemones, kurios skirtos gyventojų daugumai, bet pasirūpinant kiekvienu bendruomenės nariu. VVG mano, kad VPS numatyta jaunimo problemų sprendimų pirmenybė, kai jaunimo projektai siejami su kitų bendruomenės narių reikmėmis, neperžengia pozityvios diskriminacijos ribų. Jauni asmenys gali teikti vietos projektų paraiškas pagal visas VPS priemones. Visi kiti pareiškėjai bus skatinami rengiant ir teikiant vietos

projektus pagal bet kurią VPS priemonę pirmiausia atsižvelgti į jaunų asmenų ir ypač į jaunų šeimų poreikius.

Principo laikymasis įgyvendinant VPS:

Organizuojant vietos veiklos grupės valdymo organo (valdybos) darbą bus užtikrintas lygiateisis jaunų asmenų dalyvavimas bei jaunimo interesų atstovavimas.

Biržų rajono VVG skatindama ir motyvuodama jaunimą imtis iniciatyvos ir idėjų įgyvendinimo padidino jaunų žmonių dalį valdymo organe – valdyboje. Buvo priimtas jaunas asmuo iki 29 metų ir šiuo metu valdymo organą sudaro 12 narių, iš kurių 5 arba 42 proc. jauni žmonės, iš jų 2 asmenys nuo iki 29 metų, 3 asmenys nuo 30 iki 40 m. Įgyvendinant vietos plėtros strategiją bus siekiama kuo didesne apimtimi įtraukti ir paskatinti jaunus asmenis aktyviai dalyvauti tiek administruojant, tiek įgyvendinant vietos projektus bei siekiant strategijos tikslų. Tokiu būdu jiems sudaryta galimybė atstovauti jaunimą, priimant sprendimus ir įgyvendinant veiklas, priskirtas VVG valdymo organo funkcijoms.

Kviečiant teikti vietos projektų paraiškas - kartu bus pateikta informacija, kokios yra galimybės rengti ir įgyvendinti vietos jaunimui skirtus ir iš VPS lėšų finansuojamus projektus. Potencialūs pareiškėjai bus informuojami, jog projektams, kurių naudos gavėjai yra jaunimas, bus skiriami papildomi naudos ir kokybės balai. VVG administracija su visų kvietimų sąlygomis ir dokumentacija supažindins jaunus žmones.

VVG administracija inicijuos ir skatins jaunimą organizuoti apskritojo stalo diskusijas su jaunimo tikslinėmis grupėmis, su švietimo įstaigomis, su kaimo bendruomenėmis, su savivaldybe, su verslo atstovais ir taip generuoti projektines idėjas, kurios atspindėtų įvairaus amžiaus: moksleivių nuo 14 metų, studentų, jaunų žmonių nuo 30 iki 40 metų ir kt. jaunimo grupių poreikius. Jaunimas bus skatinamas apjungti skirtingų kartų požiūrį į Biržų rajono VVG teritorijos jaunimo problemas ir jų sprendimo būdų radimą.

Strategijos priemonėmis bus siekiama plėsti jaunų žmonių, ypač moksleivių ir studentų žinias apie verslo kūrimą bei skatinamas jaunimas naudotis finansavimo ir paslaugų verslui galimybėmis. Vietos projektų pareiškėjai bus raginami nepamiršti jaunų asmenų poreikių ir teikti kartu su jaunais asmenimis parengtus projektus.

Vykdant vietos projektų atranką bus užtikrinamas jaunimo dalyvavimas VVG valdymo organe, kas užtikrins jaunimo interesų atstovavimą. Numatoma, kad pirmumas atrenkant VP turėtų būti skiriamas tiems investiciniams VP, kuriuos teikia jauni žmonės, o pelno projektams, kuriuose numatoma kurti darbo vietas jauniems žmonėms;

Pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus, vykdant VPS įgyvendinimo stebėseną - numatoma VPS įgyvendinimo rezultatų analizę atlikti, išskiriant jaunimo horizontalaus principo įgyvendinimą. Bus vertinama kiek VP pateikė jauni žmonės, kiek jaunų žmonių įdarbinta, kiek jaunimo naudojasi sukurtom paslaugom, kiek jaunų žmonių įsitraukė į socialinio ir bendruomeninio verslumo veiklas. Į VPS įgyvendinimo eigos, metinių ataskaitų pristatymo ir aptarimo renginius bus kviečiami jaunimo atstovai. VPS įgyvendinimo rezultatai bus pristatomi internetiniame puslapyje www.birzuvvg.lt, esant poreikiui viešinami jaunimui skirtose leidiniuose ir/ar renginiuose, jų dažniausio susibūrimo vietose (mokyklose ir kt.);

Vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo veiklas - jauniems žmonėms numatoma organizuoti gerosios praktikos patirties sklaidos mainus tiek vietos, tiek nacionaliniu lygiu. Esant poreikiui planuojama taikant inovacinius jaunimui adaptuotus mokymo instrumentus, suorganizuoti mokymus skirtus jaunimo verslumo, bendruomeniškumo, bendradarbiavimo įgūdžiams ugdyti, pilietiškumui skatinti. Numatoma atrinkti jaunimo ir/ar jaunimui skirtų projektų gerosios patirties pavyzdžius. Juos pristatyti internetiniuose puslapiuose www.birzuvvg.lt, ir kt. Bus siekiama VPS įgyvendinimo viešinimo, VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo renginius organizuoti

maksimaliai derinant su jaunų žmonių užimtumo laiku, kad būtų sudarytos galimybės kuo didesniam jaunų žmonių skaičiui juose sudalyvauti.

13.7. Lyčių lygybė ir nediskriminavimas

Principo laikymasis rengiant VPS:

Biržų rajono VVG VPS rengimo procese užtikrino visų suinteresuotųjų vietos plėtros dalyvių dalyvavimą. Nustatant gyventojų poreikius, apklausoje, susitikimuose su Biržų rajono VVG teritorijos gyventojais dalyvauti buvo kviečiami tiek moterys, tiek vyrai. Gyventojai nebuvo diskriminuojami dėl tautinės kilmės, religijos, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, kalbos, negalios, amžiaus (išskyrus jaunų žmonių pozityviąją diskriminaciją, kuri yra leidžiama įgyvendinant VPS), šeimyninės ar socialinės padėties, lytinės orientacijos. Informacija apie gyventojų poreikių tyrimą (kvietimai dalyvauti, diskutuoti, nustatyti poreikiai) buvo talpinama internetiniame puslapyje www.birzuvvg.lt ir buvo prieinama visiems VVG teritorijos gyventojams.

Vykdant gyventojų apklausą, skirtą išsiaiškinti VVG teritorijos gyventojų poreikius, nebuvo vykdomi jokie diskriminaciniai veiksmai. 67,3 proc. apklaustųjų sudarė moterys, o 32,7 proc. - vyrai. Galima daryti prielaidą, kad moterys labiau linkusios dalyvauti bendruomeniniame gyvenime ir įvairiose apklausose. 6,4 proc. respondentų buvo asmenys iki 29 m., 22,7 proc. respondentų sudarė asmenys nuo 30 iki 39 m., nuo 40 iki 59 m. amžiaus grupei priklausė 52,7 proc. apklaustųjų ir 18,2 proc. apklausoje dalyvavusių asmenų buvo vyresni nei 60 m metų.

Rengiant VPS buvo organizuoti vieši susirinkimai ir aktyvūs svarstymai. Į susitikimus buvo kviečiami visi suinteresuoti vietos gyventojai, neišskiriant jų pagal lytį, amžių, įsitikinimus ir kitus požymius. Visi turėjo galimybę išsakyti savo pastebėjimus ir nuomones, siūlyti galimus sprendimus.

Į SSGG analizę ir nustatytus gyventojų poreikius įtraukti įvairių Biržų rajono VVG teritorijos gyventojų grupių poreikiai. Vietos gyventojų anketinė apklausa aprėpė vyrus ir moteris, jaunimą ir vyresnio amžiaus gyventojus, taip pat skirtingų profesijų, skirtingo socialinio statuso ir skirtingas pajamas uždirbančius gyventojus.

Moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo principų įgyvendinimą užtikrina VVG valdymo organo, priimančio sprendimus dėl vietos projektų finansavimo, sudėtis. Jame subalansuotas moterų (50 proc.) ir vyrų (50 proc.), pilietinio, verslo ir valdžios sektorių, įvairaus amžiaus VVG teritorijos gyventojų atstovavimas.

VPS priemonės ir lėšų paskirstymas tarp priemonių buvo formuojami neišskiriant nei pagal lytį nei pagal kitas visuomenės grupes.

Principo laikymasis įgyvendinant VPS:

Organizuojant VVG administracijos darbą – VVG administracijos komanda bus formuojama pagal jiems taikomus kvalifikacijos reikalavimus, kurie nepažeidžia moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo principų. Nustatyti privalomi reikalavimai VVG administracijos darbuotojams nepažeidžia minėtų principų;

Organizuojant VVG valdymo organo darbą – į VVG valdybą atitinkamai moterų ir vyrų lygių galimybių principui įtrauktos moterys ir vyrai. Tokiu būdu jiems sudarytos lygios galimybės atstovauti tiek moteris, tiek vyrus, priimant sprendimus ir įgyvendinant veiklas, priskirtas VVG valdymo organo funkcijoms. VVG valdybos nariams, kurie bus renkami į VVG valdybą, išrinkimo kliūtimi negalės būti tautinė kilmė, religija ar įsitikinimai, negalia, šeimyninė padėtis, lytinė orientacija. Numatoma galimybė įvairias gyventojų grupes atstovaujančioms asocijuotoms dalyvauti VVG veikloje.

Aktualiausias VVG teritorijoje yra visų visuomenės grupių interesų atstovavimas. Didesnis dėmesys vietos projektų įgyvendinime galėtų būti skiriama neįgaliesiems, nes neįgaliųjų skaičius sudaro 10

proc. Biržų savivaldybės gyventojų skaičiaus. Taip pat svarbus dėmesys skiriamas jaunų žmonių (nuo 10 m. iki 24 m. amžiaus) poreikiams, nes šio amžiaus grupių skaičius mažėjantis VVG teritorijoje.

Kviečiant teikti vietos projektų paraiškas bus nurodoma, kad pareiškėjai, siekiantys gauti paramą, turės užtikrinti, kad vietos projekte bus laikomasi lygių galimybių bei nediskriminavimo užtikrinimo principų ir bus užkirstas kelias bet kokiai diskriminacijai, susijusiai su lytimi, rase, etnine kilme, religija ar tikėjimu, negalia, amžiumi ar seksualine orientacija. Tiek moterims, tiek vyrams, tiek taikant nediskriminavimo skatinimo principą, bus sudarytos vienodos galimybės kurti darbo vietas ar įgyvendinti kitas bendruomenines iniciatyvas. Visos socialinės grupės turės vienodą prieigą prie paramos pagal VPS priemones.

Viešinant kvietimus ir skatinant VVG teritorijos gyventojų aktyvumą potencialūs vietos projektų pareiškėjai bus individuliai konsultuojami moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo principo įgyvendinimo klausimais. Esant poreikiui potencialiems pareiškėjams bus teikiama kita metodinė pagalba. Bus siekiama VPS įgyvendinimo viešinimo, VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo renginius organizuoti maksimaliai sudarant galimybes kuo didesniam tikslinių grupių asmenų skaičiui juose sudalyvauti.

Vertinant bei tvirtinant vietos projektus bus vertinama jų atitiktis lyčių lygybės ir nediskriminavimo principui. Taip pat esant poreikiui VVG valdymo organui bus suorganizuoti mokymai moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo principo įgyvendinimo tema, kad šis principas nebūtų pažeistas, tvirtinant VP.

Viešinant VPS įgyvendinimo rezultatus numatoma rezultatų analizę atlikti, išskiriant moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo horizontalaus principo įgyvendinimą. Bus vertinama kiek VP pateikė moterys ir vyrai, skirtingos tautinės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus, šeimyninės padėties, lytinės orientacijos asmenys, atitinkamai kiek jų įdarbinta, kiek jų įsitraukė į socialinio ir bendruomeninio verslumo, bendradarbiavimo veiklas.

Vykdant vietos projektų įgyvendinimo priežiūrą bus stebima, ar skirtos lėšos naudojamos laikantis lyčių lygybės ir nediskriminavimo principų. Į VPS įgyvendinimo eigos, metinių ataskaitų pristatymo ir aptarimo renginius bus kviečiami asmenys, nepriklausomai nuo lyties, tautinės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus, šeimyninės padėties, lytinės orientacijos. VPS įgyvendinimo rezultatai bus pristatomi internetiniame puslapyje www.birzuvvg.lt, viešinami leidiniuose ir/ar renginiuose.

14. VPS viešinimo ir VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo veiksmai

14.1. Informacija apie VPS viešinimą ir derinimą su visuomene VPS rengimo metu

VPS rengimo metu gautos pastabų ir veiksmų, kurių buvo imtasi reaguojant į pastabas, suvestinė pateikta **6 priede.**

14.2. VPS viešinimo ir VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo strategija VPS įgyvendinimo metu

Siekiant efektyvaus VPS įgyvendinimo, darnios kaimo plėtros, VVG didelį dėmesį skirs VVG teritorijos gyventojų aktyvinimui. Siekiant koreguoti pasyvų stebėjimą, turintį įtakos kaimo plėtrai VVG teritorijoje, bus orientuojamasi į skatinamą bei motyvavimą, ugdomi gyventojų įgūdžiai ir gebėjimai. Ketinama taikyti įvairias reguliarias bei vienkartines gyventojų aktyvinimo priemones, pasitelkiant VVG internetinę svetainę, socialinius tinklus, kvalifikacijos tobulinimą, susitikimus, diskusijas, viešinimo atributiką, plakatus, muges, įvairias renginių formas ir pan., aktyvinimo priemones bei jų dažnumą orientuojant į tuo metu juntamą didžiausią poreikį, prognozuojamą efektyvumą, turimus finansinius išteklius.

7 lentelė. VPS viešinimo ir VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimas VPS įgyvendinimo metu

Nuolat arba reguliariai įgyvendinamos priemonės ir veiksmai
Aktualios informacijos skelbimas ir atnaujinimas VVG interneto svetainėje, socialinių tinklų paskyrose
Aktualios informacijos sklaida el. laiškais
Aktualios informacijos skelbimas ir atnaujinimas VVG skelbimų lentoje
Aktualios informacijos skelbimas Biržų rajono savivaldybės internetiniame puslapyje
Aktualios informacijos viešinimas spaudoje
Potencialių pareiškėjų aktyvinimas „iš lūpų į lūpas“ (WOM) metodu.
Įgyvendintų vietos projektų viešinimas internetinėje svetainėje, socialiniuose tinkluose
VVG narių aktyvinimas skleisti informaciją apie kvietimus teikti paraiškas, apie įgyvendintus projektus ir kitą VPS įgyvendinimo eigą
Informuojant ir viešinant informaciją aktyvinimas dalyvauti, įvairiuose ne VVG organizuojamuose mokymuose, seminaruose, konkursuose ir pan., kuriuose potencialūs pareiškėjai galėtų pasisemti praktinių ar teorinių žinių, patirties
Bendradarbiavimo ryšių kūrimas ir palaikymas (su įvairiomis bendruomeninėmis, verslo, jaunimo ar viešojo sektoriaus organizacijomis)
Vienkartinės, nereguliarios priemonės ir veiksmai
VVG interneto svetainės atnaujinimas
Renginių, susitikimų su VVG teritorijos kaimo bendruomeninėmis organizacijomis, pilietinės visuomenės atstovais, vietos valdžios, verslo atstovais ar kitais gyventojais organizavimas
Projektų viešinimas, VPS pristatymai kitų organizacijų rengiamuose renginiuose (pvz.: kaimo bendruomenių susirinkimuose, verslo renginiuose ir pan.)
VPS įgyvendinimo rezultatų viešinimas, sukuriant elektroninį leidinį
Gyventojų aktyvinimas per pažintinius patirties, gerųjų pavyzdžių vizitus/išvykas
Vietos projektų viešinimas spaudoje
Informacinio stendo, plakato sukūrimas
VVG logotipo atnaujinimas
Nuotolinės konsultacijos projektų rengimo ir įgyvendinimo klausimais
Nuotolinių susitikimų su VVG teritorijos kaimo bendruomeninėmis organizacijomis, pilietinės visuomenės atstovais, vietos valdžios, verslo atstovais ar kitais gyventojais organizavimas
Konferencijos organizavimas, įgyvendinus VPS
Kvalifikacijų tobulinimo, motyvaciniai renginiai aktyvinantys gyventojus imtis bendruomeninių, socialinių ar verslo iniciatyvų, atliepiančių vietos poreikius

Kvietimai teikti vietos projektų paraiškas bus viešinami, pasitelkiant įvairias nuolatines viešinimo priemones: internetinę svetainę, socialinius tinklus, spaudą, pristatymus, „iš lūpų į lūpas“ metodo taikymą ir kt. Vietos projektų atrankos ir įgyvendinimo rezultatai bus viešinami Biržų rajono VVG internetinėje svetainėje bei naudojamos kitos būtinos viešinimo priemonės pagal vietos projektų įgyvendinimo taisyklėse numatytus reikalavimus.

Kvietimų teikti vietos paraiškas metu, potencialiems pareiškėjams bus teikiamos individualios konsultacijos paraiškų rengimo klausimais. VVG aktyvinimo priemonės, veiklos bei pagalba potencialiems pareiškėjams, kvietimų teikti vietos paraiškas metu, bus orientuojami pagal juntamą didžiausią poreikį, planuojamą efektyvumą. Gali būti pasitelkiami elektroniniai pristatymai, organizuojami kvietimo teikti paraiškas finansavimo sąlygų pristatymo informaciniai renginiai, įvairių formų kvalifikacijos tobulinimo ar motyvavimo renginiai bei imamasi kitų aktyvinimo veiksmų.

Vietos projektų įgyvendinimo metu, projektų vykdytojai bus konsultuojami vietos projektų įgyvendinimo klausimais bei primenamas vykdytojų įsipareigojimų savalaikis vykdymas (pvz.: MP teikimo terminai, vietos projekto įgyvendinimo užbaigimas ir pan.).

Pakankamas VVG teritorijos gyventojų aktyvumas įgyvendinant įvairias VPS priemonių rūšis bus siekiamas, pasitelkiant visas 7 lentelėje nurodytas priemones, naujoms ar didesnio aktyvinimo reikalaujančioms VPS priemonėms labiausiai bus pasitelkiamos efektyviausios aktyvinimo priemonės: „iš lūpų į lūpas“ aktyvinimo metodas, aktyvinančių susitikimų su potencialiais pareiškėjais organizavimas, motyvaciniai mokymai, konsultacijos.

VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo priemonės ir veiksmai nurodyti 7 lentelėje, planuojami taikyti įgyvendinant VPS, pasirinkti atsižvelgiant į ankstesnės 2014–2020 m. VPS įgyvendinimo patirtį. Efektyviausios aktyvinimo priemonės 2014–2020 m. VPS įgyvendinimo laikotarpiu buvo: informacijos skelbimas ir atnaujinimas VVG interneto svetainėje, socialinių tinklų paskyrose, Biržų rajono savivaldybės internetiniame puslapyje, įgyvendintų vietos projektų viešinimas internetinėje svetainėje, socialinio tinklo paskyroje ir/ar renginių metu, potencialių pareiškėjų aktyvinimas „iš lūpų į lūpas“ (WOM) metodu, VVG internetinės svetainės atnaujinimas. Naudotų priemonių efektyvumas buvo vertinamas pagal potencialių pareiškėjų išaugusias užklausas, padidėjusį individualių konsultacijų skaičių ar galiausiai atsiradus pareiškėjams ne kartą skelbtiems kvietimams tai pačiai VPS priemonei.

Siekiant suaktyvinti gyventojus imtis bendruomeninių, socialinių ar verslo iniciatyvų, atliepiančių vietos poreikius, įgyvendinant VPS, ketinama pasitelkti ne tik efektyviausias ir tuo metu poreikius atliepiančias aktyvinimo priemones bei veiksmus, bet naudoti ir naujas, lyginant su 2014-2020 m. įgyvendinta strategija. Siekiant vietos projektų kokybės bei darnios kaimo plėtros, didesnį dėmesį ketinama skirti ES paramos galimybių viešinimui per gerosios patirties vizitus/išvykas, siekiant potencialius pareiškėjus motyvuoti vystyti idėjas, įgyti praktinės patirties, išgryninti vietos projektų lyderius. Gilinant potencialių pareiškėjų, projekto dalyvių ar suinteresuotų šalių žinias bei pasitikėjimą konkrečioje srityje, planuojama skatinti organizuoti įvairius teminius mokymus, diskusijas ar susitikimus. Vietos gyventojų kompetencijos, patirties ar verslumo ugdymas bus skatinimas, pasitelkiant kuo daugiau inovatyvių metodų ir priemonių. Įgyvendinant VPS, numatoma skirti didelį dėmesį informacinių technologijų taikymui ne tik organizacijos valdyme, bet ir gyventojų aktyvinimo veiksmuose, naudojantis įvairiomis mokymų, bendradarbiavimo platformų teikiamomis galimybėmis, teikiant konsultacijas ar organizuojant kvalifikacijos tobulinimo renginius.

15. VPS įgyvendinimo vidaus valdymo, stebėsenos ir vertinimo sistema

15.1. VPS įgyvendinimo vidaus valdymo, stebėsenos ir vertinimo sistemos apibūdinimas

VPS įgyvendinimo stebėsenos vidaus sistemos apibūdinimas

VVG už VPS įgyvendinimo rezultatus, įskaitant įgyvendintus VPS įgyvendinimo vidaus stebėsenos veiksmus, atsiskaito teikdama metines VPS įgyvendinimo ataskaitas. VVG, vadovaudamasi metiniais VPS įgyvendinimo rezultatais, rengia ir taisyklėse nustatyta tvarka, pateikia NMA metinę VPS įgyvendinimo ataskaitą už praėjusius kalendorinius metus.

VPS ADMINISTRATORIUS:

- Renka bendrą ir detalią informaciją apie vietos projektų įgyvendinimo pažangą kiekvienais ataskaitiniais metais;
- Nustato geruosius įgyvendintų vietos projektų pavyzdžius, kurie prisideda prie skirtingų ES kaimo plėtros prioritetų tikslinių sričių įgyvendinimo;
- Nustato problemas, su kuriomis buvo susidurta ataskaitiniais metais, siekiant vietos projektų įgyvendinimo pažangos;

- Renka informaciją apie VPS įgyvendinimo rodiklius ir susijusius su vietos projektų įgyvendinimu, kurie pasiekiami kiekvienais ataskaitiniais metais.

VPS VIEŠŲJŲ RYŠIŲ SPECIALISTAS:

- Renka informaciją apie VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiksmus atliktus kiekvienais ataskaitiniais metais, identifikuoja jų sąsajas su VPS įgyvendinimo veiksmų planu;
- Renka informaciją apie veiksmus, kurie atlikti siekiant įgyvendinti LEADER metodo principus ir horizontaliuosius principus bei prioritetus pagal kiekvieną principą ir prioritetą atskirai kiekvienais ataskaitiniais metais, nustato sąsajas su VPS nuostatomis;

VPS ADMINISTRAVIMO VADOVAS:

- Renka informaciją apie narių pokyčius pagal pilietinės visuomenės, verslo, vietos valdžios sektorius;
- Renka informaciją apie valdymo organo, atsakingo už VPS įgyvendinimo sprendimus, narių pokyčius pagal pilietinės visuomenės, verslo, vietos valdžios sektorius;
- Renka informaciją apie darbuotojų pokyčius;
- Renka informaciją apie vidaus valdymo, stebėsenos ir vertinimo veiksmus, atliktus kiekvienais ataskaitiniais metais;
- Renka informaciją apie VPS keitimus ir įgyvendinimo pamokas.

VPS FINANSININKAS:

- Renka finansinę informaciją apie VPS administravimo išlaidas ir jų poreikį kiekvienais ataskaitiniais metais.

Metinėje VPS įgyvendinimo ataskaitoje teikiami duomenys apie VPS įgyvendinimo pažangą ir rezultatus nuo ataskaitinių metų sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.

Metinė VPS įgyvendinimo ataskaita tvirtinama VPS vykdytojos valdybos.

VVG dalyvauja VPS įgyvendinimo vertinime atlikdama VPS įgyvendinimo vidaus vertinimą. VVG vertina VPS įgyvendinimo stebėsenos duomenis ir rodiklius, identifikuoja VPS įgyvendinimo problemas, informuoja apie tai NMA ir (arba) ŽŪM, esant poreikiui, teikia joms siūlymus dėl VPS įgyvendinimo problemų sprendimo.

Informacijos apie VPS įgyvendinimo eigą teikimo tvarka įgyvendinant VPS dalyvaujantiems VVG subjektams

Informacija apie VPS įgyvendinimo eigą renkama ir jos sklaidai naudojami šie komunikacijos būdai:

- vietos projektų ataskaitos – reguliari, dokumentuota, apibendrinamoji informacija apie projektą (pažangos ir finansiniai rodikliai pagal loginės struktūros lentelę, veiklos planą ir biudžetą), kurią paramos gavėjai teikia VVG administracijai;
- mokėjimo prašymai;
- VPS įgyvendinimo ataskaitos;
- VPS eigos apžvalga ir aptarimai – VPS įgyvendinime dalyvaujančių subjektų susitikimai, kuriuose aptariama, kaip įgyvendinami VPS veiklos planai ir biudžetas, nustatomos einamosios problemos.

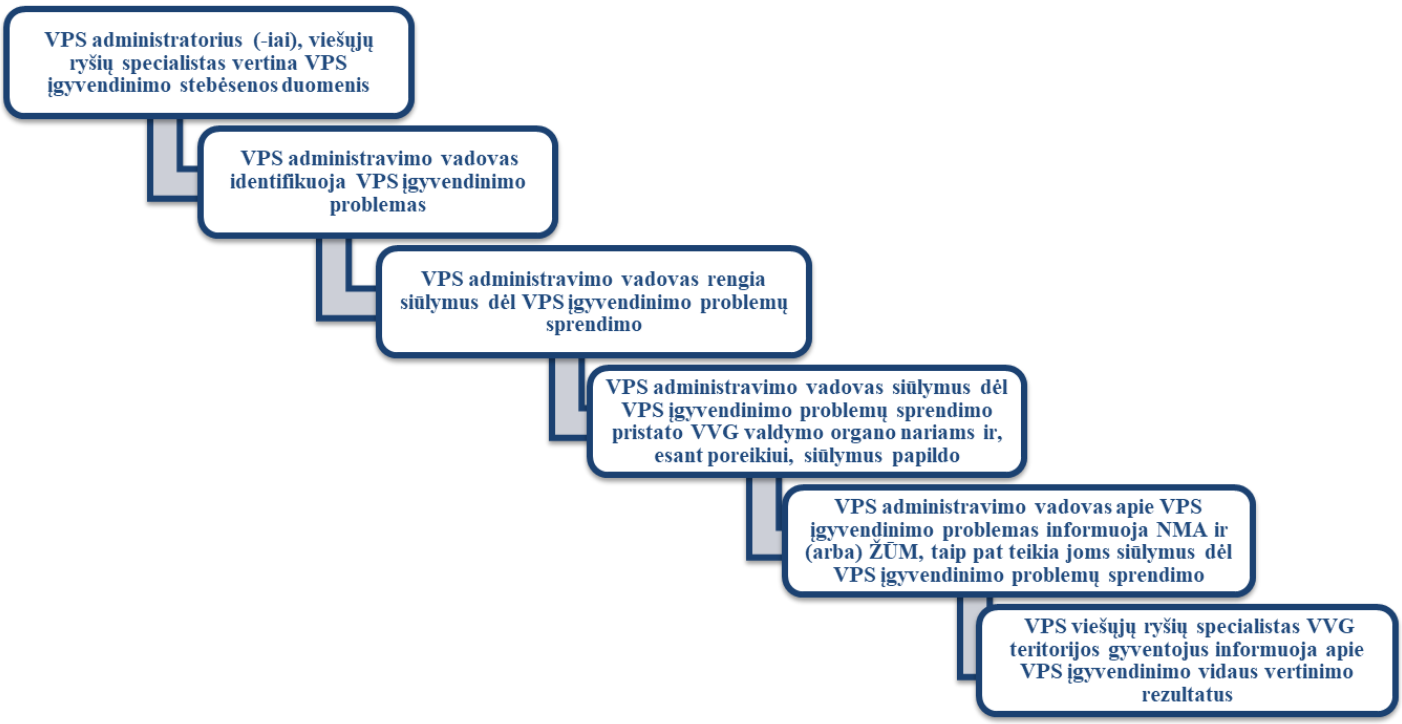

Atskaitomybės (pavaldumo) sistema, taikoma įgyvendinant VPS

Atskaitomybės (pavaldumo) tarp atskirų įgyvendinant VPS dalyvaujančių VVG subjektų sistemą reglamentuoja įstatai. Juose aprašytos kiekvieno organo funkcijos ir veiklos ribos.

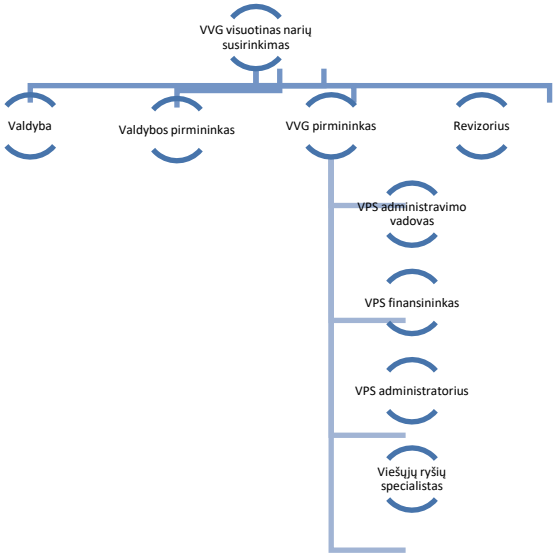

VVG valdymo struktūra

Vadovaujantis Biržų r. VVG įstatais, aukščiausias valdymo organas yra VVG visuotinis narių susirinkimas, kuris yra šaukiamas ne rečiau kaip kartą per metus. Visuotiname narių susirinkime vieno sprendžiamojo balso teisę turi kiekvienas VVG narys. Visuotinas VVG susirinkimas skiria (renka) ir atšaukia iš pareigų *VVG valdybą*, *valdybos pirmininką*, *VVG pirmininką* ir *revizorių*.

- ✓ VVG valdyba yra kolegialus valdymo organas, vadovaujantis VVG veiklai tarp visuotinių narių susirinkimų. Valdyba yra pavaldi VVG susirinkimui ir atlieka visas jo pavestas funkcijas. Ne rečiau kaip vieną kartą per metus atsiskaito VVG narių visuotinam susirinkimui. Valdybos narių skaičių nustato visuotinas narių susirinkimas.

- ✓ Valdybos darbui vadovauja VVG visuotino narių susirinkimo išrinktas valdybos pirmininkas.
- ✓ VVG pirmininkas yra vienasmenis valdymo organas. VVG administracija pavaldi VVG pirmininkui.
- ✓ VVG veiklos ir finansinės veiklos kontrolę vykdo revizorius. Jis dirba savarankiškai ir už savo veiklą atsiskaito tik VVG visuotinam narių susirinkimui.

Atsakomybės sistema, taikoma įgyvendinant VPS

VPS administracijos darbą, teises ir pareigas, atsakomybę reglamentuoja VVG administracijos darbo tvarkos taisyklės, pareigybių aprašymai, VVG pirmininko įsakymai.

Darbuotojai už funkcijų bei pareigų vykdymą atsako darbo tvarkos taisyklių ir Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

VPS administruojantiems darbuotojams už darbo drausmės pažeidimus gali būti skiriamos drausminės nuobaudos Darbo kodekso nustatyta tvarka.

15.2. VPS įgyvendinimo vidaus valdymo, stebėsenos ir vertinimo funkcijos pagal subjektus

15.2.1.	VVG nariai	• Svarsto ir tvirtina VVG valdymo struktūrą; • Skleidžia informaciją apie VPS galimybes; • Teikia pasiūlymus dėl VPS įgyvendinimo gerinimo; • Atlieka kitas funkcijas, numatytas VVG įstatuose.
15.2.2.	VVG kolegialaus valdymo organo nariai	1) kolegialus valdymo organas – valdyba: • Priima sprendimus dėl VPS įgyvendinimo; • Teikia siūlymus dėl VPS įgyvendinimo problemų sprendimo VPS administravimo vadovui; • Tvirtina projektinę dokumentaciją; • Priima sprendimus dėl VVG lėšomis finansuojamų projektų; • Atlieka samdomų darbuotojų atranką, nustato jų darbo užmokestį; • Tvirtina metinę VPS įgyvendinimo ataskaitą; • Atlieka kitas funkcijas, numatytas VVG įstatuose. 2) vienasmenis valdymo organas – pirmininkas: • Organizuoja ir koordinuoja VVG administracinę veiklą; • Teikia valdybai samdomų darbuotojų kandidatūras; • Sudaro darbo sutartis su darbuotojais, tvirtina pareiginius nuostatus, vykdo kitas su darbo santykiais susijusias funkcijas; • Atstovauja VVG, pasirašo sutartis su fiziniais ir juridiniais asmenimis; • Atsiskaito visuotiniam susirinkimui už VVG veiklą; • Atlieka kitas funkcijas, numatytas VVG įstatuose.
15.2.3.	VPS administravimo vadovas	• Organizuoja technines priemones numatytiems strategijos tikslams pasiekti; • Užtikrina terminų laikymąsi VPS įgyvendinimo laikotarpiu, laiku teikiamų dokumentų ir duomenų teisingumą; • Dalyvauja konsultacijose, mokymuose, seminaruose, susitikimuose dėl VPS įgyvendinimo tobulinimo ir derinimo; • Organizuoja viešuosius pirkimus; • Organizuoja VP vykdymo sutarčių sudarymą; • Teikia bendrąją informacinę, konsultacinę ir metodinę pagalbą VP rengėjams; • Palaiko ryšius su NMA, ŽŪM, ŽŪR, VVG tinklu, su rajono savivalda, bendruomenėmis, su įvairiomis organizacijomis, verslininkais, rėmėjais; • Inicijuoja ir rengia kitus VVG projektus; • Nagrinėja organizacijų ir kitų asmenų prašymus, pareiškimus, pasiūlymus, skundus ir nustatyta tvarka teikia atsakymus, kiek leidžia jo kompetencija; • Rengia medžiagą VVG visuotiniams ir valdybos susirinkimams, vykdo VVG pirmininko įsakymus, valdybos raštiškus pavedimus; • Renka informaciją apie valdymo organo, atsakingo už VPS įgyvendinimo sprendimus, narių pokyčius pagal pilietinės visuomenės, verslo, vietos valdžios sektorius; • Renka informaciją apie darbuotojų pokyčius; • Renka informaciją apie vidaus valdymo, stebėsenos ir vertinimo veiksmus, atliktus kiekvienais ataskaitiniais metais;

		• Renka informaciją apie VPS keitimus; • Identifikuoja VPS įgyvendinimo problemas, rengia siūlymus dėl jų sprendimo, juos pristato VVG valdymo organo nariams, esant poreikiui, siūlymus papildo pagal VVG valdymo organo narių pastebėjimus; • Apie VPS įgyvendinimo problemas informuoja NMA ir (arba) ŽŪM, taip pat teikia joms siūlymus dėl VPS įgyvendinimo problemų sprendimo.
15.2.4.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	• Užtikrina finansinių-ūkinių operacijų teisėtumą ir tinkamą dokumentų įforminimą, apskaitos dokumentų saugojimą, organizacijos lėšų naudojimą įstatymų nustatyta tvarka; • Užtikrina, kad teisingai ir laiku būtų rengiamos finansinės ataskaitos; • Laikosi VPS plano įgyvendinimo, rengia ir teikia VPS mokėjimo prašymus; • Rengia ir teikia informacinę, konsultacinę ir metodinę pagalbą VP rengėjams finansiniais klausimais; • Atlieka VP vykdytojo mokėjimo prašymo administracinės atitikties tikrinimą ir perduoda mokėjimo prašymus NMA Teritoriniam paramos administravimo skyriui; • Dalyvauja atliekant VP patikras.
15.2.5.	VPS administratorius (-iai)	• Organizuoja vidaus dokumentų apyvartą, dalykinį susirašinėjimą, sprendžia organizacinius klausimus; • Rengia ir teikia detalią informacinę, konsultacinę ir metodinę pagalbą VP rengėjams; • Rengia kvietimo teikti VP paraiškas sąlygas, vietos projektų paraiškų registravimo, vertinimo, vertinimo ataskaitų rengimo ir teikimo strategijos vykdytojo valdymo organui tvarkos aprašą ir suderina su NMA; • Renka VP paraiškas, jas registruoja; • Renka ir vertina ataskaitas apie VP įgyvendinimą; • Dalyvauja konsultacijose, mokymuose, seminaruose, susitikimuose dėl VPS įgyvendinimo administravimo klausimais; • Renka bendrą ir detalią informaciją apie VP įgyvendinimo pažangą; • Nustato problemas, su kuriomis buvo susidurta ataskaitiniais metais, siekiant VP įgyvendinimo pažangos; • Renka informaciją apie VPS įgyvendinimo rodiklius; • Vertina VPS įgyvendinimo stebėsenos duomenis; • Vykdo administravimo vadovo pavedimus.
15.2.6.	VPS viešųjų ryšių specialistas (-ai)	• Viešina kvietimus teikti paraiškas, aktyvina kaimo gyventojus teikti vietos projektus; • Organizuoja mokymus, informacinius renginius, susijusius su strategijos įgyvendinimu; • Viešina įgyvendintus VP, VVG veiklą, teikia informaciją spaudai; • Konsultuoja VP vykdytojus viešinimo klausimais; • Koordinuoja VP įgyvendinimą; • Įgyvendina su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu susijusias veiklas, siekiant įgyvendinti LEADER metodo principus ir horizontaliuosius principus bei prioritetus;

		• Renka informaciją apie VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiksmus atliktus kiekvienais ataskaitiniais metais, identifikuoja jų sąsajas su VPS įgyvendinimo veiksmų planu; • Renka informaciją apie veiksmus, kurie atlikti siekiant įgyvendinti LEADER metodo principus ir horizontaliuosius principus bei prioritetus pagal kiekvieną principą ir prioritetą atskirai, nustato sąsajas su VPS nuostatomis; • Savo kompetencijos ribose vertina VPS įgyvendinimo stebėsenos duomenis; • VVG teritorijos gyventojus informuoja apie VPS įgyvendinimo vidaus vertinimo rezultatus; • Vykdo administravimo vadovo pavedimus.

IV dalis: VPS priedai

Priedas	**Priedo pavadinimas**
1 priedas	VVG narių sąrašas
2 priedas	VVG kolegialaus valdymo organo narių sąrašas
3 priedas	VVG administracijos darbuotojų pareigybės ir funkcijos
4 priedas	VPS priemonių rezultato rodikliai ir jų reikšmių pagrindimas
5 priedas	VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS)
6 priedas	VPS rengimo metu gautų pastabų suvestinė
7 priedas	Norėdami įvesti tekstą, spustelėkite arba bakstelėkite čia.
8 priedas	Norėdami įvesti tekstą, spustelėkite arba bakstelėkite čia.
9 priedas	Norėdami įvesti tekstą, spustelėkite arba bakstelėkite čia.
10 priedas	Norėdami įvesti tekstą, spustelėkite arba bakstelėkite čia.
11 priedas	Norėdami įvesti tekstą, spustelėkite arba bakstelėkite čia.
12 priedas	Norėdami įvesti tekstą, spustelėkite arba bakstelėkite čia.
13 priedas	Norėdami įvesti tekstą, spustelėkite arba bakstelėkite čia.
14 priedas	Norėdami įvesti tekstą, spustelėkite arba bakstelėkite čia.
15 priedas	Norėdami įvesti tekstą, spustelėkite arba bakstelėkite čia.

1 Priedas VVG narių sąrašas

Eil. Nr.	Organizacijos pavadinimas	Atstovo vardas ir pavardė	Atstovaujamas sektorius	Atstovaujama VVG teritorijos savivaldybė (jei aktualu) ir seniūnija	Papildoma informacija
1	2	3	4	5	6
1.		Agnė Cibaitė	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)		
2.		Alė Podėnienė	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)	Parovėjos seniūnija	
3.		Audrys Šimas	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)		
4.		Audrius Stačkūnas	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)	Vabalninko seniūnija	
5.		Dainius Krivičius	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)	Papilio seniūnija	
6.		Danguolė Bėliakienė	Kita		
7.		Danutė Stankevičienė	Kita		
8.		Danutė Žemaitienė	Kita		
9.		Edvinas Podėnas	Kita		
10.		Genovaitė Valeckienė	Kita		
11.		Gražina Samulionienė	Kita		
12.		Inga Kutrienė	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)		
13.		Jolanta Vaitkevičienė	Viešojo administravimo (valdžios) sektorius		
14.		Julius Gaučys	Kita		
15.		Justinas Arnašius	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)	Širvėnos seniūnija	
16.		Kristina Milišiūnienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
17.		Laimutė Šernienė	Kita		

Eil. Nr.	Organizacijos pavadinimas	Atstovo vardas ir pavardė	Atstovaujamas sektorius	Atstovaujama VVG teritorijos savivaldybė (jei aktualu) ir seniūnija	Papildoma informacija
18.		Leta Vainorienė	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)		
19.		Miglė Milišiūnaitė	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)	Pačeriaukštės seniūnija	
20.		Neringa Karaliūnienė	Kita		
21.		Otilija Stirkienė	Kita		
22.		Ramūnas Vėjelis	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)	Nemunėlio Radviliškio seniūnija	
23.		Romualdas Misevičius	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)		
24.		Saulė Venckūnienė	Kita		
25.		Steponas Staškevičius	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)	Pabiržės seniūnija	
26.		Vaida Staškevičienė	Kita		
27.		Vaida Švykienė	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)		
28.		Vaidotas Butkevičius	Kita		
29.		Vesta Cibienė	Kita		
30.		Virginija Ridlauskienė	Kita		
31.		Vytas Jareckas	Viešojo administravimo (valdžios) sektorius		
32.		Zenonas Prašmantas	Kita		
33.			Kita		
34.	Biržų rajono savivaldybė	Vytas Jareckas	Viešojo administravimo (valdžios) sektorius	Visa VVG teritorija	
35.	Anglininkų kaimo bendruomenė	Gediminas Arnašius	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
36.	Biržų automobilių sporto klubas	Raimundas Kukenys	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		

Eil. Nr.	Organizacijos pavadinimas	Atstovo vardas ir pavardė	Atstovaujamas sektorius	Atstovaujama VVG teritorijos savivaldybė (jei aktualu) ir seniūnija	Papildoma informacija
37.	Biržų kredito unija	Jūratė Ratnikienė	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)		
38.	Biržų rajono kaimo bendruomenių sąjunga	Kristina Jonėnienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)	Visa VVG teritorija	
39.	Biržų rajono ūkininkų sąjunga	Kęstutis Arminas	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)	Visa VVG teritorija	
40.	Biržų turizmo informacijos centras	Raminta Indriulėnienė	Viešojo administravimo (valdžios) sektorius	Visa VVG teritorija	
41.	Gaižiūnų kaimo bendruomenė	Adolfas Jasinevičius	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
42.	Geidžiūnų bendruomenė	Ieva Janišauskienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
43.	Gulbinų bendruomenė	Vytautas Pranas Taura	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
44.	Juostaviečių bendruomenė	Kristina Milišiūnienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)	Pačeriaukštės seniūnija	
45.	Kirdonių kaimo bendruomenė	Agnė Drevinskaitė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
46.	Klausučių ulytėlės bendruomenė	Jurgita Venskienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)	Širvėnos seniūnija	
47.	Kučgalio bendruomenė	Stasys Valiukas	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		

Eil. Nr.	Organizacijos pavadinimas	Atstovo vardas ir pavardė	Atstovaujamas sektorius	Atstovaujama VVG teritorijos savivaldybė (jei aktualu) ir seniūnija	Papildoma informacija
48.	Medeikių kaimo bendruomenė	Vida Vigelienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)	Parovėjos seniūnija	
49.	Mieliūnų bendruomenė	Laura Navalinskienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
50.	Nemunėlio Radviliškio bendruomenė	Vytautas Švikas	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)	Nemunėlio Radviliškio seniūnija	
51.	Obelaukių bendruomenė	Birutė Mikalčikienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
52.	Pabiržės bendruomenė	Jurga Fergizienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
53.	Pabiržės tautinės kultūros draugija	Diulijeta Flenderienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)	Pabiržės seniūnija	
54.	Pasvaliečių bendruomenė	Donatas Balčiūnas	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
55.	Rinkuškių bendruomenė	Vytautas Juška	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
56.	Skrebiškių bendruomenė	Danutė Kučinskienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)	Papilio seniūnija	
57.	Svilių kaimo bendruomenė	Genovaitė Grubinskienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		

Eil. Nr.	Organizacijos pavadinimas	Atstovo vardas ir pavardė	Atstovaujamas sektorius	Atstovaujama VVG teritorijos savivaldybė (jei aktualu) ir seniūnija	Papildoma informacija
58.	Šiekštininkų bendruomenė	Edmundas Styra	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
59.	Šukionių bendruomenė	Rita Bieliakienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
60.	Vabalninko bendruomenė	Irmina Sirvidienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)	Vabalninko seniūnija	
61.	VšĮ "Pagalbos centras"	Regina Žekonienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		
62.	Biržų krašto Muziejus "Sėla"	Lukas Kalninis	Viešojo administravimo (valdžios) sektorius	Visa VVG teritorija	
63.	UAB "Šiaurinis taškas"	Tomas Bekeris	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)		

2 priedas. VVG kolegialaus valdymo organo (KVO) narių sąrašas

Eil. Nr.	Organizacijos pavadinimas	Atstovo vardas ir pavardė	Atstovaujamas sektorius	Atstovaujama VVG teritorijos savivaldybė (jei aktualu) ir seniūnija	KVO narys nuo	Papildoma informacija
1	2	3	4	5	6	7
1.	Gaižiūnų kaimo bendruomenė	Adolfas Jasinevičius	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		2022-04-21	
2.	Juostaviečių kaimo bendruomenė	Kristina Milišiūnienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		2022-04-21	
3.	Biržų automobilių sporto klubas	Raimundas Kukenys	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		2022-04-21	Jaunas asmuo iki 40 m.
4.	Kirdonių kaimo bendruomenė	Agnė Drevinskaitė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		2022-04-21	Jaunas asmuo iki 29 m.
5.	„Klausučių ulytėlės“ bendruomenė	Jurgita Venskienė	Pilietinės visuomenės sektorius (socialiniai interesai)		2022-04-21	
6.	UAB „Šiaurinis taškas“	Tomas Bekeris	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)		2022-04-21	Jaunas asmuo iki 40 m.
7.	Veikia pagal IV	Alė Podėnienė	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)		2022-04-21	
8.	Ūkininkas	Justinas Arnašius	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)		2022-04-21	Jaunas asmuo iki 40 m.
9.	Ūkininkas	Dainius Krivičius	Verslo sektorius (privatūs ekonominiai interesai)		2022-04-21	

Eil. Nr.	Organizacijos pavadinimas	Atstovo vardas ir pavardė	Atstovaujamas sektorius	Atstovaujama VVG teritorijos savivaldybė (jei aktualu) ir seniūnija	KVO narys nuo	Papildoma informacija
10.	Biržų krašto muziejus „Sėla“	Lukas Kalninis	Viešojo administravimo (valdžios) sektorius		2022-04-21	Jaunas asmuo iki 40 m.
11.	Biržų rajono savivaldybė	Jolanta Vaitkevičienė (valdybos pirmininkė)	Viešojo administravimo (valdžios) sektorius		2022-04-21	
12.	Biržų rajono savivaldybė	Sandra Balčiūnienė	Viešojo administravimo (valdžios) sektorius		2022-04-21	

3 priedas. VVG administracijos darbuotojai

Eil. Nr.	Pareigybė	Reikalavimai išsilavinimui ir kvalifikacijai	Funkcijos	Darbuotojo vardas ir pavardė
1	2	3	4	5
1.	VPS administravimo vadovas	Turėti aukštąjį išsilavinimą ir ne mažesnę nei 3 m. darbo patirtį projektų valdymo srityje; arba turėti ne mažesnę negu 5 m. darbo patirtį VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje. VPS administravimo vadovo pareigų negali eiti asmuo, tuo pat metu esantis VVG kolegialaus organo nariu.	Organizuoja technines priemones numatytiems strategijos tikslams pasiekti; Užtikrina terminų laikymąsi VPS įgyvendinimo laikotarpiu, laiku teikiamų dokumentų ir duomenų teisingumą; Dalyvauja konsultacijose, mokymuose, seminaruose, susitikimuose dėl VPS įgyvendinimo tobulinimo ir derinimo; Organizuoja viešuosius pirkimus; Organizuoja VP vykdymo sutarčių sudarymą; Teikia bendrąją informacinę, konsultacinę ir metodinę pagalbą VP rengėjams; Palaiko ryšius su NMA, ŽŪM, ŽŪR, VVG tinklu, su rajono savivalda, bendruomenėmis, su įvairiomis organizacijomis, verslininkais, rėmėjais; Inicijuoja ir rengia kitus VVG projektus; Nagrinėja organizacijų ir kitų asmenų prašymus, pareiškimus, pasiūlymus, skundus ir nustatyta tvarka teikia atsakymus, kiek leidžia jo kompetencija; Rengia medžiagą VVG visuotiniams ir valdybos susirinkimams, vykdo VVG pirmininko įsakymus, valdybos raštiškus pavedimus; Organizuoja VP patikras; Renka informaciją apie narių pokyčius pagal pilietinės visuomenės, verslo, vietos valdžios sektorius. Renka informaciją apie valdymo organo, atsakingo už VPS įgyvendinimo sprendimus, narių pokyčius pagal pilietinės visuomenės, verslo, vietos valdžios sektorius; Renka informaciją apie darbuotojų pokyčius; Renka informaciją apie vidaus valdymo, stebėsenos ir vertinimo veiksmus, atliktus kiekvienais ataskaitiniais metais;	Virginija Ridlauskienė

Eil. Nr.	Pareigybė	Reikalavimai išsilavinimui ir kvalifikacijai	Funkcijos	Darbuotojo vardas ir pavardė
1	2	3	4	5
			Renka informaciją apie VPS keitimus; Identifikuoja VPS įgyvendinimo problemas, rengia siūlymus dėl jų sprendimo, juos pristato VVG valdymo organo nariams, esant poreikiui, siūlymus papildo pagal VVG valdymo organo narių pastebėjimus; Apie VPS įgyvendinimo problemas informuoja NMA ir (arba) ŽŪM, taip pat teikia joms siūlymus dėl VPS įgyvendinimo problemų sprendimo.	
2.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	Turėti aukštąjį išsilavinimą ir ne mažesnę nei 2 m. darbo patirtį buhalterinės apskaitos tvarkymo ir (arba) finansų valdymo srityje (šis reikalavimas netaikomas, jeigu VPS finansų valdymui pasitelkiama buhalterinės apskaitos paslaugas teikianti įmonė).	Užtikrina finansinių-ūkinių operacijų teisėtumą ir tinkamą dokumentų įforminimą, apskaitos dokumentų saugojimą, organizacijos lėšų naudojimą įstatymų nustatyta tvarka; Užtikrina, kad teisingai ir laiku būtų rengiamos finansinės ataskaitos; Laikosi VPS plano įgyvendinimo, rengia ir teikia VPS mokėjimo prašymus; Rengia ir teikia informacinę, konsultacinę ir metodinę pagalbą VP rengėjams finansiniais klausimais; Atlieka VP vykdytojo mokėjimo prašymo administracinės atitikties tikrinimą ir perduoda mokėjimo prašymus NMA.	Vaida Staškevičienė
3.	VPS administratorius	Turėti aukštąjį išsilavinimą arba ne mažesnę negu 2 m. darbo ir (arba) savanoriško darbo patirtį projektų valdymo arba VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje.	Organizuoja vidaus dokumentų apyvartą, dalykinį susirašinėjimą, sprendžia organizacinius klausimus; Rengia ir teikia detalią informacinę, konsultacinę ir metodinę pagalbą VP rengėjams; Rengia kvietimo teikti VP paraiškas sąlygas, vietos projektų paraiškų registravimo, vertinimo, vertinimo ataskaitų rengimo ir teikimo strategijos vykdytojo valdymo organui tvarkos aprašą ir suderina su NMA; Renka VP paraiškas, jas registruoja; Derina su VP vykdytojais informaciją apie pirkimo procedūras ir vertina VP viešuosius pirkimus; Renka ir vertina ataskaitas apie VP įgyvendinimą;	Virginija Ridlauskienė

Eil. Nr.	Pareigybė	Reikalavimai išsilavinimui ir kvalifikacijai	Funkcijos	Darbuotojo vardas ir pavardė
1	2	3	4	5
			Dalyvauja konsultacijose, mokymuose, seminaruose, susitikimuose dėl VPS įgyvendinimo administravimo klausimais; Renka bendrą ir detalią informaciją apie VP įgyvendinimo pažangą; Nustato geruosius įgyvendintų VP pavyzdžius, kurie prisideda prie skirtingų ES kaimo plėtros prioritetų tikslinių sričių įgyvendinimo; Nustato problemas, su kuriomis buvo susidurta ataskaitiniais metais, siekiant VP įgyvendinimo pažangos; Renka informaciją apie VPS įgyvendinimo rodiklius; Vertina VPS įgyvendinimo stebėsenos duomenis; Vykdo administravimo vadovo pavedimus.	
4.	VPS viešųjų ryšių specialistas	Turėti aukštąjį išsilavinimą, taip pat turėti žinių LEADER metodo įgyvendinimo ir kitose kaimo plėtros politikos srityse; arba turėti ne mažesnę negu 1 m. darbo patirtį VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje.	Viešina kvietimus teikti paraiškas, aktyvina kaimo gyventojus teikti vietos projektus; Organizuoja mokymus, informacinius renginius, susijusius su strategijos įgyvendinimu (pagal poreikį); Viešina įgyvendintus VP, VVG veiklą, teikia informaciją spaudai; Konsultuoja VP vykdytojus viešinimo klausimais; Įgyvendina su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu susijusias veiklas, siekiant įgyvendinti LEADER metodo principus ir horizontaliuosius principus bei prioritetus; Renka informaciją apie VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiksmus atliktus kiekvienais ataskaitiniais metais, identifikuoja jų sąsajas su VPS įgyvendinimo veiksmų planu; Renka informaciją apie veiksmus, kurie atlikti siekiant įgyvendinti LEADER metodo principus ir horizontaliuosius	Giedrė Visockienė

Eil. Nr.	Pareigybė	Reikalavimai išsilavinimui ir kvalifikacijai	Funkcijos	Darbuotojo vardas ir pavardė
1	2	3	4	5
			principus bei prioritetus pagal kiekvieną principą ir prioritetą atskirai, nustato sąsajas su VPS nuostatomis; Savo kompetencijos ribose vertina VPS įgyvendinimo stebėsenos duomenis; VVG teritorijos gyventojus informuoja apie VPS įgyvendinimo vidaus vertinimo rezultatus; Vykdo administravimo vadovo pavedimus.	

4 priedas. VPS priemonių rezultato rodikliai ir jų reikšmių pagrindimas

1. **VPS priemonių rezultato rodikliai (ES bendrieji):**

1	2	3	4	5	6	7
			1 priemonė	2 priemonė	3 priemonė	4 priemonė
Rodiklio kodas	**Rodiklis**	**Iš viso**	Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra	Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas	Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas	Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai
A	**ES bendrieji rezultato rodikliai:**					
R.3	Žemės ūkio sektoriaus skaitmeninimas. Ūkių, pagal BŽŪP gaunančių paramą skaitmeninėms ūkininkavimo technologijoms plėtoti, skaičius	0	0	0	0	0
R.37	Ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas kaimo vietovėse. BŽŪP projektais remiamas naujų darbo vietų kūrimas	1,50	0,00	0,50	0,00	1,00
R.39	Kaimo ekonomikos plėtojimas. Kaimo verslo įmonių, įskaitant bioekonomikos įmones, kuriamų naudojantis pagal BŽŪP skiriama parama, skaičius	6	1	1	0	4
R.41	Europos kaimo tinklų kūrimas. Kaimo gyventojų, kuriems, naudojantis BŽŪP parama, sudarytos palankesnės sąlygos naudotis paslaugomis ir infrastruktūra, skaičius	750	80	0	650	20
R.42	Socialinės įtraukties skatinimas. Asmenų, kuriems taikomi remiami socialinės įtraukties projektai, skaičius	100	0	100	0	0

2. **VPS rodikliai (produkto, rezultato) VPS priemonių lygiu:**
   ☒ Netaikoma
   ☐ Taikoma

3. **VPS priemonių rezultato rodiklių reikšmių pagrindimas:**

1	2	3	4

VPS priemonės numeris	VPS priemonė	Kiekybinis tikslas iki 2029 m.	Kiekybinio tikslo pagrindimas
R.3	Žemės ūkio sektoriaus skaitmeninimas. Ūkių, pagal BŽŪP gaunančių paramą skaitmeninėms ūkininkavimo technologijoms plėtoti, skaičius		
1 priemonė	Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra	0	
2 priemonė	Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas	0	
3 priemonė	Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas	0	
4 priemonė	Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai	0	
R.37	Ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas kaimo vietovėse. BŽŪP projektais remiamas naujų darbo vietų kūrimas		
1 priemonė	Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra	0	
2 priemonė	Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas	0,5	Pagal priemonę planuojama paremti vieną projektą, kurį įgyvendins NVO, sukurdama 0,5 darbo vietos, nes NVO, teikiant socialines paslaugas, sunku išlaikyti darbo vietas. Veikloms vykdyti galimai bus pasitelkiami savanoriai.
3 priemonė	Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas	0	
4 priemonė	Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai	1	Pagal priemonę planuojama paremti du projektus, kuriuos įgyvendins dvi įmonės, kuriose bus sukurta po 0,5 darbo vietos, iš viso 1 darbo vieta. Tikimasi, kad paramos bus prašoma plėtrai, jau darbuotojus turinčiose įmonėse.
R.39	Kaimo ekonomikos plėtojimas. Kaimo verslo įmonių, įskaitant bioekonomikos įmones, kuriamų naudojantis pagal BŽŪP skiriama parama, skaičius		
1 priemonė	Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra	1	Pagal priemonę planuojama paremti vieną projektą, kurį įgyvendins viena bendruomenė. Projektų skaičius apskaičiuotas pagal leistiną maksimalią paramos sumą vietos projektui įgyvendinti.

2 priemonė	Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas	1	Pagal priemonę planuojama paremti vieną projektą, kurį įgyvendins vienas socialinio verslo subjektas. Projektų skaičius apskaičiuotas pagal leistiną maksimalią paramos sumą vietos projektui įgyvendinti.
3 priemonė	Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas	0	
4 priemonė	Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai	4	Pagal priemonę planuojama paremti keturis verslo subjektus. Projektų skaičius apskaičiuotas pagal leistiną maksimalią paramos sumą vietos projektui įgyvendinti.
R.41	Europos kaimo tinklų kūrimas. Kaimo gyventojų, kuriems, naudojantis BŽŪP parama, sudarytos palankesnės sąlygos naudotis paslaugomis ir infrastruktūra, skaičius		
1 priemonė	Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra	80	Kadangi planuojama minimaliai paremti vieną projektą, kurį pateiks viena bendruomenė. Vidutiniškai vienoje bendruomenėje priskaičiuojama 80 narių.
2 priemonė	Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas	0	
3 priemonė	Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas	650	Planuojama paremti 13 projektų. Vidutinis veiklos projekto dalyvių skaičius 2014-2020 m. laikotarpiu buvo 50 dalyvių. Todėl, numatoma, kad naudojantis BŽŪP parama, bus sudarytos palankesnės sąlygos naudotis paslaugomis ir infrastruktūra 650 VVG teritorijos gyventojų.
4 priemonė	Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai	20	Numatomas paslaugų gavėjų/turistų/lankytojų skaičius sudarys 20 paslaugomis besinaudojančių.
R.42	Socialinės įtraukties skatinimas. Asmenų, kuriems taikomi remiami socialinės įtraukties projektai, skaičius		
1 priemonė	Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra	0	

2 priemonė	Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas	100	12580/7= vidutiniškai seniūnijoje gyvena 1797 gyventojai. Bedarbiai ir neaktyvūs gyventojai sudaro 55 proc. apie 988 gyventojus. Tikimasi, kad bent 10 proc. iš jų dalyvaus socialinės įtraukties projekte.
3 priemonė	Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas	0	
4 priemonė	Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai	0	

4. **Įgyvendinant VPS planuojamų sukurti darbo vietų paskirstymas pagal amžių ir lytį:**

☒ Netaikoma

☐ Taikoma

5 priedas. VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS)

<table>
<tr><th>Eil. Nr.</th><th>Strateginis dokumentas</th><th>VPS sąsajos pagrindimas</th></tr>
<tr><td>1.</td><td>VVG teritorijos savivaldybės plėtros strateginis planas</td><td>VPS priemonės prisidės prie žemiau pateiktų Biržų rajono savivaldybės 2023-2030 metų plėtros strateginio plano* tikslų ir uždavinių, įgyvendinimo:
<table>
<tr><th>BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS 2023–2030 METŲ STRATEGINIS PLĖTROS PLANAS</th><th>BIRŽŲ RAJONO VIETOS VEIKLOS GRUPĖS 2024-2029 METŲ VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA</th></tr>
<tr><td>I prioritetas.
TVARI ŽEMĖS ŪKIO IR EKONOMIKOS PLĖTRA KŪRYBIŠKAME, AKTYVAME IR INOVATYVIAME KRAŠTE</td><td></td></tr>
<tr><td>1. Tikslas. Sudaryti sąlygas investicijas skatinančiai ekonominei aplinkai bei konkurencingam žemės ūkiui
1.2. Uždavinys. Paskatinti gyventojų verslumą ir ekonominį mobilumą, viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimą
1.3. Uždavinys. Išvystyti tvarų ir konkurencingą žemės ūkį bei alternatyvias veiklas kaimo vietovėse</td><td>VPS priemonė
▪ Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai</td></tr>
<tr><td>2. Tikslas. Vystyti inovatyvias, rinkos poreikius atliepiančias turizmo paslaugas
2.2. Uždavinys. Išvystyti turistinių ir rekreacinių paslaugų įvairovę bei pagerinti jų kokybę</td><td>VPS priemonė
▪ Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai</td></tr>
<tr><td>3. Tikslas. Ugdyti tobulėjančius, rinkos poreikius atitinkančius žmogiškuosius išteklius
3.2. Uždavinys. Išplėsti švietimo paslaugų įvairovę, pagerinti ugdymo kokybę ir padidinti prieinamumą
3.3. Uždavinys. Paskatinti nuolat besimokančios bendruomenės formavimą</td><td>VPS priemonės:
▪ Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas
▪ Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra</td></tr>
<tr><td>II prioritetas.
SAUGIOS IR ATVIROS SAVIVALDOS BEI ĮTRAUKIOS VIETOS BENDRUOMENĖS FORMAVIMAS</td><td></td></tr>
<tr><td>4. Tikslas. Plėsti kultūros paslaugų įvairovę</td><td>VPS priemonė</td></tr>
</table></td></tr>
</table>

		4.2. Uždavinys. Padidinti kultūros paslaugų kokybę bei prieinamumą, išplėtoti kultūrinę partnerystę	▪ Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas
		5. Tikslas. Ugdyti fiziškai aktyvią ir sportuojančią vietos bendruomenę 5.1. Uždavinys. Išvystyti gyventojų poreikius atitinkančią sporto ir fizinio aktyvumo infrastruktūrą, pagerinti prieinamumą 5.2. Uždavinys. Paskatinti fizinį aktyvumą rajone, pagerinti sąlygas gabiems sportininkams siekti aukštų sporto rezultatų	VPS priemonės: ▪ Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas ▪ Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra
		6. Tikslas. Stiprinti ir saugoti gyventojų sveikatą 6.2. Uždavinys. Išplėtoti su visuomenės sveikatos stiprinimu susijusias paslauga	VPS priemonės: ▪ Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas ▪ Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra
		7. Tikslas. Užtikrinti socialinį saugumą bei saugią aplinką savivaldybės gyventojams ir svečiams 7.1. Uždavinys. Pagerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, padidinti jų aprėptį 7.2. Uždavinys. Paskatinti socialinę integraciją	VPS priemonės: ▪ Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas ▪ Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas ▪ Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra
		9. Tikslas. Skatinti gyventojų bendruomeniškumą, atverti galimybes jaunimui dirbti ir gyventi Biržų rajone 9.1. Uždavinys. Sudaryti sąlygas jaunimo savirealizacijai, pritaikyti viešąją infrastruktūrą ir viešąsias erdves jaunimo poreikiams 9.2. Uždavinys. Paskatinti gyventojų bendruomeniškumą ir įtrauktį	VPS priemonės: ▪ Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas ▪ Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas ▪ Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra
		III prioritetas. ***DARNUS APLINKOS IR INFRASTRUKTŪROS VYSTYMAS***	
		11. Tikslas. Tapti aplinką tausojančia, švaria ir žaliausia Savivaldybe 11.2. Uždavinys. Pagerinti rajono gyvenamųjų vietovių bendruomeninę ir viešąją infrastruktūrą, viešąsias erdves 11.4. Uždavinys. Įdiegti žiedinės ekonomikos procesus	VPS priemonės: ▪ Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra ▪ Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai ▪ Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas
		** https://www.birzai.lt/savivaldybe/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/137*	

<table>
<tr><td>2.</td><td>VVG teritorijoje patvirtintas regiono plėtros planas</td><td>VPS priemonės prisidės prie žemiau pateiktų 2022-2030 m. Panevėžio regiono plėtros plano* tikslų ir uždavinių, įgyvendinimo:
<table>
<tr><th>2022-2030 m. PANEVĖŽIO REGIONO PLĖTROS PLANAS</th><th>BIRŽŲ RAJONO VIETOS VEIKLOS GRUPĖS 2024-2029 METŲ VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA</th></tr>
<tr><td>1. Tikslas. Didinti regiono investicinį patrauklumą aukštesnę pridėtinę vertę kuriančio verslo plėtra
1.1. Uždavinys. Paskatinti verslumą regione</td><td>VPS priemonė
▪ Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai</td></tr>
<tr><td>2. Tikslas. Didinti regiono turistinį bei kultūrinio gyvenimo patrauklumą
2.2. Uždavinys. Sudaryti sąlygas inovatyvioms turizmo paslaugoms bei efektyviai paslaugų rinkodarai regione</td><td>VPS priemonės:
▪ Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra
▪ Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai
▪ Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas</td></tr>
<tr><td>4. Tikslas. Didinti kokybiškų ir inovatyvių sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą
4.1. Uždavinys. Padidinti gyventojų švietimą ir sąmoningumą fizinės ir psichinės sveikatos išsaugojimo klausimais
4.2. Uždavinys. Pritaikyti inovatyvioms ilgalaikės priežiūros paslaugoms teikti reikiamą infrastruktūrą</td><td>VPS priemonės:
▪ Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas
▪ Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas
▪ Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra</td></tr>
<tr><td>6. Tikslas. Mažinti neigiamą poveikį aplinkai
6.2. Uždavinys. Padidinti gyventojų sąmoningumą atliekų tvarkymo srityje</td><td>VPS priemonė
▪ Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas</td></tr>
<tr><td>7. Tikslas. Didinti socialinių paslaugų ir infrastruktūros prieinamumą
7.1. Uždavinys. Plėtoti ir (ar) modernizuoti nestacionarių, bendruomeninių socialinių paslaugų infrastruktūrą
7.2. Uždavinys. Vystyti socialinių paslaugų infrastruktūrą socialinę riziką patiriantiems ir pažeidžiamiems asmenims</td><td>VPS priemonės:
▪ Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas
▪ Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra</td></tr>
<tr><td colspan="2">* https://panevezioregionas.lt/wp-content/uploads/2023/02/2022-2030-m-Panevezio-regiono-pletros-plano-projektas.pdf</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>3.</td><td>Europos Sąjungos Baltijos jūros</td><td></td></tr>
</table>

<table>
<tr>
<td></td>
<td>regiono strategija (ESBJRS)</td>
<td>VPS priemonės prisidės prie BJRS* tikslo „Padidinti gyventojų gerovę“ įgyvendinimo, ypač siekiant Baltijos jūros regiono didesnio konkurencingumo pasaulyje. Įgyvendinant VPS priemones, bus prisidedama prie politikos sričių veiksmų įgyvendinimo, kartu prisidedant prie Žaliosios transformacijos ir lyčių lygybės:
<table>
<tr><th>ES BALTIJOS JŪROS REGIONO STRATEGIJA
2019-2024 m.</th><th>BIRŽŲ RAJONO VIETOS VEIKLOS GRUPĖS
2024-2029 METŲ VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA</th></tr>
<tr><td>Politikos sritis TURIZMAS
1 veiksmas: tarptautinio turizmo plėtra atokiose ir kaimo vietovėse
2 veiksmas: investicijos į žmones, įgūdžius ir technologijas turizmo pramonėje
3 veiksmas: kultūros paveldo ir gamtos išteklių apsauga ir tvarus naudojimas turistinėse vietovėse</td><td>VPS priemonės:
▪ Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas
▪ Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai</td></tr>
<tr><td>Politikos sritis KULTŪRA
1 veiksmas: Baltijos jūros regiono kultūros ir kūrybos pramonės skatinimas, skatinti kūrybinį verslumą
2 veiksmas: Baltijos jūros regiono kultūros ir Europos vertybių propagavimas, kultūros panaudojimas darniam vystymuisi
3 veiksmas: JJR kultūros paveldo išsaugojimas, regioninio identiteto stiprinimas</td><td>VPS priemonės:
▪ Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas
▪ Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra</td></tr>
<tr><td>Politikos sritis SVEIKATA
1 veiksmas: aktyvaus ir sveiko senėjimo skatinimas siekiant spręsti demografinių pokyčių keliamas problemas
2 veiksmas: sveikatos aspektų integravimo į visų sričių politiką požiūrio skatinimas, daugiausia dėmesio skiriant aplinkos veiksnių, ypač klimato kaitos, poveikiui žmonių sveikatai
3 veiksmas: suinteresuotųjų subjektų ir institucinių gebėjimų didinimas sprendžiant regionines sveikatos problemas</td><td>VPS priemonės:
▪ Turiningų veiklų, tenkinančių gyventojų poreikius, skatinimas
▪ Bendruomeninio verslo kūrimas ir plėtra
▪ Parama ne žemės ūkio veiklų kūrimui ir plėtrai
▪ Sumanių verslumo iniciatyvų ir (arba) paslaugų kūrimas bei įgyvendinimas</td></tr>
<tr><td colspan="2">* file:///C:/Users/Erika/Downloads/Action%20Plan%202021%20(1).PDF</td></tr>
</table>
</td>
</tr>
</table>

4.	Viensektorės žuvininkystės VVG VPS (taikoma, kai tokia VPS yra patvirtinta VVG teritorijoje)	*Netaikoma*

6 priedas. VPS rengimo metu gautų pastabų suvestinė

Eil. Nr.	Pastabos autorius (vardas, pavardė, organizacija), gavimo būdas (žodžiu, raštu, VPS pristatymo, susitikimo metu ar pan.)	Pastabos gavimo data	Pastaba	VVG atsakymas ir veiksmai reaguojant į pastabą
1	2	3	4	5
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

7 priedas.

8 priedas.

9 priedas.

10 priedas.

11 priedas.

12 priedas.

13 priedas.

14 priedas.

15 priedas.

_____